

II. évfolyam - 1. szám

1923. június

LYDOVIKÁS LEVÉLTÉ

1872/73.

A
M. KIR. HONV. LYDOVIKA AKADÉMIA
50 ÉVÉS JUBILEUMARA

1922/23.

Ludovikás Levente

A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia Levente-hörének tudományos és szépirodalmi folyóirata.

Budapest, 1923. június.

II. évfolyam.

1. szám.

ÖTVEN ÉV

Irta: Dombóvári RÉVY KÁLMÁN ezredes, a Ludovika Akadémia parancsnoka

tven éve annak, hogy a Ludovika Akadémián a magyar tisztképzés megkezdődött. Ötven évvel ezelőtt kezdett valódi hivatásának szolgálni a Ludovika Akadémia; akkor keresztülvágta a hagyományos osztrák politikai ellenállás páncélját s belevitte az osztrák-magyar véderőbe a honvédség felállításával kapcsolatosan a tiszta magyar szellemet a magyar vezényszóval együtt.

Ötven év máris tekintélyes multat jelent egy intézmény életében, de a sors úgy akarta, hogy ez az 50 év az emberiség által még nem látott világ-események bölesője legyen, hogy a megpróbáltatások és szenvedések özönét zudítsa az ő magyarjaira, alkalmat adván nekik, hogy bizonyosságot tegyenek róla: mennyire állják a nagy megpróbáltatások idejét és mit érnek a Haza szemében. Ez az idő alkalmas tehát arra, hogy az akadémiát a tradíció patinájával bevonja és hogy megtörténhessék a nagy számonkérés.

És mindezek dacára ez a félszázad csak töredéke a Ludovika Akadémia való történetének, melynek kezdete sokkal messzebbre nyúlik vissza és csak majdnem egy megelőző évszázad hosszú és fáradságos küzdelme után jutott ahhoz a ponthoz, melyet mi ma a kezdetnek mondunk.

1790-ben robbant ki a magyar országgyűlésen a gondolat; 1808-ban törvénybe iktattatott; ugyanakkor Mária Ludovika királyné 50.000 forintot — a koronázási ajándékot — ajánlott fel a magyar kat. akadémia felépítésére; 1836-ban készen volt az épület és mindezek ellenére csak 1872-ben kezdhetette meg hivatását. Mennyi akadály, mennyi ellenállás és fondorlat került az útjába és mennyi kitartást, erős meggyőződést, hazaszeretetet, csüggedés nél-

küli küzdelmet és honfíúi áldozatkészséget követelt az előbbi nemzedékektől, hogy a maguk elé tűzött céltól el ne tántorodjanak s a magyar nemzet forró vágya: a magyar katonai akadémia létesülése teljesedésbe menjen.

Ez a küzdelem is hozzátartozik a Ludovika Akadémia történetéhez, mert a gondolat már egy évszázad óta együtt élt a magyar nemzettel. Majdnem egy évszázadon át sarkalatos tárgya volt a magyar törekvésnek, mert a nemzet úgy vélte, hogy ez lesz a csirája az önálló magyar hadseregnek s ezzel együtt fontos oszlopa a magyar nemzeti önállóság épületének.

Azért küzdött tehát érette a nemzet, mert meg volt győződve a szükségességéről, mert történeti hivatást szánt neki és reményeket fűzött hozzá.

Amidőn most be kell számolnunk egy történeti eseményekben gazdag időszakról, önkéntelenül is az az első gondolatunk, vajjon megszolgálta-e ez az akadémia azt a szeretetteljes gondoskodást, megérdemelte-e a kitartó küzdelmet és beváltotta-e ama reményeket, amiket létesüléséhez fűztek?

A világesemények elébevágtak annak, hogy a kiegyezés nyomán létrejött magyar honvédség teljesen kifejlődve, a közös hadsereg magyar részeit magába felszívja és azon békés munka helyett, amire a Ludovika Akadémia az önálló magyar hadsereg békés kifejlődésénél hivatva lett volna, beletutott fiatalon és tapasztalatlanul a világesemények forgatagába, a tűzkeresztségbe és az alattomosan közeledő, világot rengető áramlatok sodrába, amelyek ellenében eszmékért és ideálokért kellett síkra szállni. Ahogyan a helyét állta e vészes időkben, olyan mértékkel mérhetjük szellemét, becsületét s adhatunk feleletet a feltett kérdésre.

A véres időkben a halottak bizonyítanak a küzdelmek szívóssága mellett és a vészes időkben a tetek mutatják az erőt és a meggyőződés mélységét.

Fájdalom, az ország széttagoaltsága miatt ma

sincsenek minden felavatott évfolyamról pontos adataink afelől, hogy a világháborúban mennyi az elesettek száma. Sok évfolyam adatai csonkák és így, ha az elesettek százalékaról akarunk beszélni, csak azokat az évfolyamokat lehet alapul venni, melyekről megbízhatóbb adataink vannak. Így a háború első évéig, vagyis 1906—1915-ig felavatott 10 évfolyam adatai a következőket mutatják:

Felavattatott összesen 1047; ebből az eddigi adatok szerint elesett 162, vagyis az összes felavatottak 15.4%-a. Ehhez hozzászámítandó még 1—2% azokra az elesettek, akikről az akadémiának még nincs tudomása, viszont le kell számítani az összes felavatottakból a háború kitöréséig beállott természetes fogyatékokat és azokat, akik bármi okból a harcra nem jutottak ki. Ilyen módon megállapítható, hogy a harcra tényleg kijutottaknak legalább 18—20%-a halt hősi halált. — Az 1910-es évfolyam összes felavatottjaiból 20%, — az 1912-es évfolyamból 23%, — az 1913-as évfolyamból 29.1% esett el a harcra, vagyis az évfolyamok a harcra tényleg kijutottaknak átlagban 30%-át veszítették el.

De a régi évfolyamok, melyek már csak részben kerültek a harcra legelső vonalába, hasonló veszteséget mutatnak; így az 1895-ös, 96-os és 97-es évfolyamok a harcra kijutott tagjaik közül 20%-ot veszítettek el.

Ezekhez a számokhoz magyarázat fölösleges; ezeknek egyszerű megállapítása bizonyítéka annak, hogy ez az akadémia önfeláldozó hazaszeretettől áthátott kötelességtudó nemzedékeket nevelt a hazának.

A világháború honvédségét, melynek kimagasló harci erényei nemesek volt szövetségeseinknél, hanem ellenségeinknél is félelmetes tekintélyt szereztek a magyar névnek, nagyrészen ennek az akadémiának a neveltjei képezték ki s vezették dicsőségről dicsőségre, mindvégig fennen hordozva a Ludovika Akadémia zászlaját.

Dicsőség övezte a zászlót, midőn a harcra zaj elnémulásával azt átvette az ifjú ludovikás nemzedék, melynek már nem volt módjában, hogy honfíú és katonai erényeiről a csaták fergetegében tegyen tanubizonyosságot. S akkor jött egy újabb, következményeiben nem kisebb veszély a hazára, mert a hatalom bitorlói véres gyilkolással üldözték a hazafiságot s a haza szent fogalmát és az erkölcsöt légyökérben akarták megrendíteni.

És akkor a Ludovika Akadémia ifjabb nemzedéke kibontotta az idősebbektől, a harcokban dicsőségesen lobogtatott zászlót és azt magasra tartva szállt szembe a hazát lábbal tipró áradattal, kétségtelen bizonyítékát adva, hogy ennek az akadémiának hazafias szelleme, becsülete és vitészege

törhetetlen és hogy az ifjú nemzedék méltó a háború idősebb nemzedékéhez.

Valóban, e fiatal intézmény fényesen állta meg helyét a világtörténelmi viharokban; ama hosszú küzdelem, melyet érette lelkes elődök folytattak, nem volt hiábavaló, azokat a reményeket, melyeket létesüléséhez fűztek, dicsőségesen valóra váltotta.

Ámde a dicső múlt dicstelenségben zárult. Új korszaka kezdődik hazánk történetének: a lassú küzdelem korszaka. Küzdelem mindaddig, amíg a magyar újjászületés el nem következik.

És ma ismét reménykedve tekint minden magyar ember a Ludovika Akadémiára, mint egykoron alapító őseink, mert tudják, hogy e küzdelem nagy része reá nehezedik. Most kell valóra válnia a múlt reménykedésének, hogy ennek az akadémiának a falai között kell keresni a jövő magyar hadsereg csiráját, hogy innét fog terjedni szerte az országban az a szellem, amelynek a küzdelmekre hivatott következő nemzedéket jellemeznie kell.

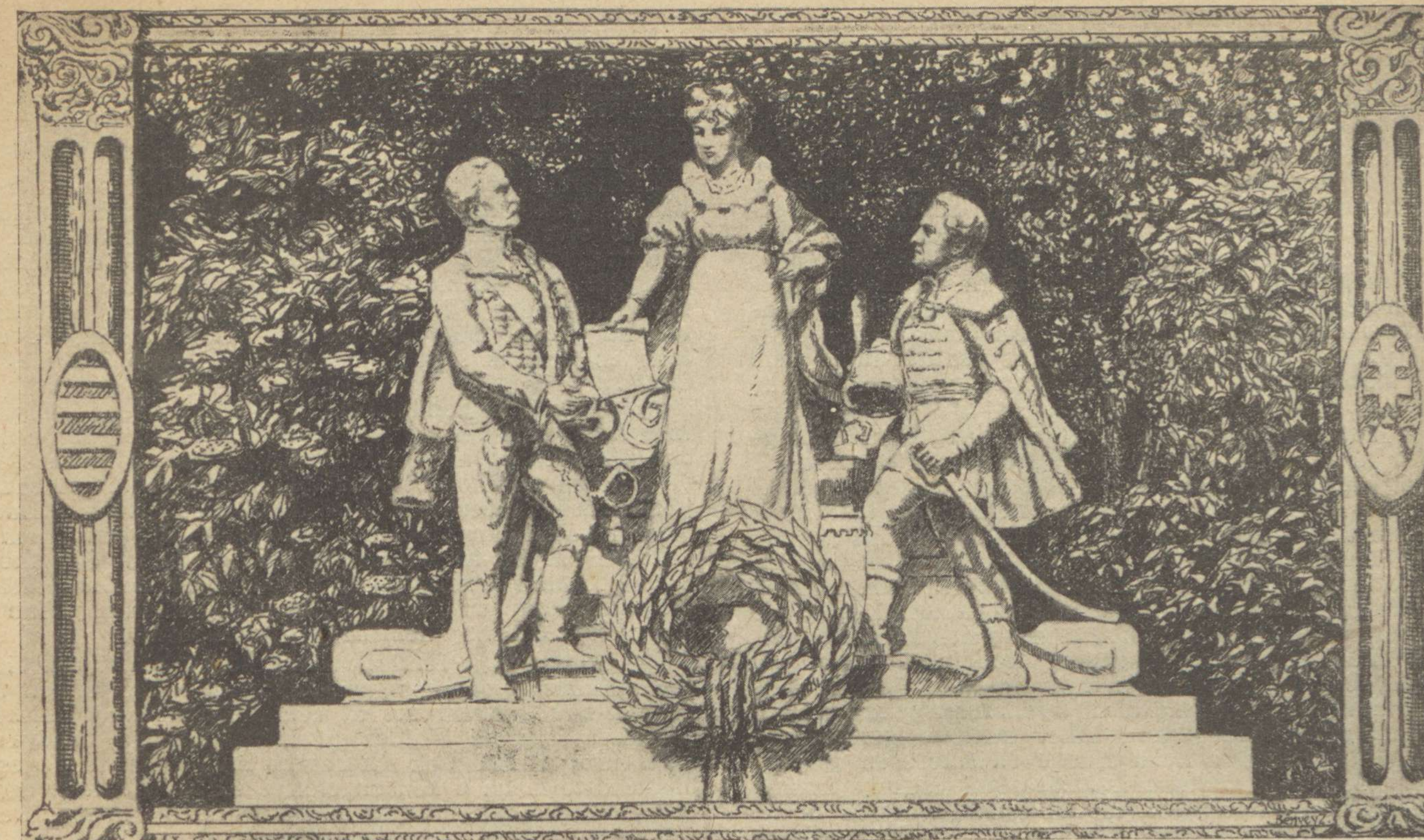
Kedves Fiatal Barátaim! Amit e sorokban elmondtam, azt ma, az ötven év ünneplésének hangulatában újra hallanotok kell! Attól, hogy hogyan fogjátok az elődeitektől becsületben átvett zászlót megőrizni, hogy hogyan fogjátok ennek az alma maternek a falai között élő szellemet ápolni és terjeszteni, hogy hogyan fogjátok hivatástokat betölteni, függ az ország legerősebb támaszának, a honvédségnek a sorsa. És véssétek lelketekbe Hadurunk és Kormányzónk bölcs megállapítását: „A nemzet hadseregével áll vagy bukik“ és soha se felejtsetek el a nagy költő szavait, melyet az akadémia parkjában álló emlékoszlopba véstünk:

„Csak törpe nép felejtethet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket.
A lelkes eljár ősei sírlakához
S gyújt régi fényét új szövetségnek.“

És most olvassátok az ötven év élő szavát. Lássátok milyen szeretettel és ragaszkodással csüng akadémiánkon annak minden fia; lássátok a féltő reménykedést, amelyet történelmi idők eselekvő tanui táplálnak ez akadémia iránt és rajtuk keresztül lássátok meg azt a magasatos hivatást, melyre ezek között a megszentelt falak között csak az előkészítést kapjátok.

És az életbe kilépve, legyen bennetek az áldozatkész hazaszeretet, a kitartás, a szívósság és sziklaszilárd meggyőződés olyan erős, mint volt azokban a dicső ősökben, akik e tulajdonságokkal a magyar katonai akadémiát megvalósították.

Áldott emléküket kísérje mindörökké alkotásuk sikere és a Hazának szerzendő dicsősége!

Hódolat az 50 éves Ludovikának!

Ludovika Akadémia 50 éves jubileuma alkalmából felkértük a magyar királyi honvédség jelenlegi vagy volt vezető egyéniségeit, akik részben mint előjárók, részben mint volt hallgatók és tanárok az akadémiával kapcsolatban voltak és vannak, hogy az intézetnek e nagyjelentőségű ünnepére nyilatkozzanak a magyar tisztképzés és nevelés fontos kérdéseiről s így az akadémia feladatairól, annak az egész nemzet életére való kihatásáról, valamint, hogy az intézetben töltött idők élményeire, munkáira emlékezzenek vissza. Hasonló felhívást intéztünk más kimagasló katonae gyéniségekhez is, kik bár nem voltak „ludovikások“ és azzal szolgálati kapcsolatban sem voltak, de méltán számot tarthatnak arra, hogy az ő szavukat is halljuk, akik nehéz és válságos időkben a hazának teljesített kimagasló szolgálataik folytán arra hivatottak, hogy a jelenlegi és következő tiszti sarjadék elé a magyar katona mintaképeiként állítsanak.

Vállalkozásunkat öröndetes siker koronázta. Felhívásunkra több mint husz válasz érkezett, miknek mindegyike a lángoló magyar hazaszeretet, a tisztképzés és neveléshez való kiváló érzék és odaadás, valamint a jubiláló akadémia iránt való meleg hódolat kitünő bizonyossága. Hálás köszönettel tartozik a Ludovika Akadémia e becses írásokért, de elsősorban ennek Leventeköre, mely új, önzetlen munkájával különösképen is igyekszik,

hogy mindazok az itt is kifejezett elvek és törekvések, melyek szerencsétlen sorsra jutott magyar hazánk új felvirágozását célozzák, mielőtt valósággá váljanak.

Nem tudunk elképzelni szebb, értékesebb koszorút a küzdelmes, de nagyszerű multjára most visszatekintő Ludovika Akadémia lábai előtt, mint ezeket az alább felsorakoztatott írásokat. Ez a legméltóbb hódolat a magyar nemzet évszázados törekvéseinek, a magyar katonahivatás eszméjének, az 50 éves Ludovikának s ez a legszebb biztatás a nehéz jelenben a jobb jövőre.

De beszéljenek helyettünk maguk az írók!

Baró Hazai Samu ny. vezérezredes volt honvédelmi miniszter, egyike a legrégibb „ludovikásoknak“, a következőkben fejezi ki hódolatát a jubiláló akadémia iránt:

— Az 50 éves Ludovika Akadémiából idők során kikerült tisztok a 4 éves világháborúban igazán derekasan viselkedtek és lelkesen közreműködtek azon, hogy a magyar katonát barát-ellenség nagyra becsülje és az elsők közé sorolja.

— En, aki épen 50 év előtt voltam az Akadémiának tanítványa, az „alma mater“-t jubileuma alkalmából szívből üdvözlöm!

— De velem együtt üdvözlje, szeresse, tisztelje a magyar Ludovikát az egész ország, mert a multban hazafias szellemű, erős jellemű és egészségesen gondolkodó férfiakat nevelt, a jövőben pedig — reményem — hatványozott mértékben lesz azon, hogy testben-lelekben erős, sőt talán providenciális embereket is adjon hazánkknak.

— A Ludovikának a multban elért eredményei annál is inkább elismerésre méltók, mert sok időn át rendkívül nehéz viszonyokkal kellett megküzdenie. Az intézetnek igyekezete pedig, hogy jelenben és jövőben lehetőleg minél derekabb férfiakat neveljen, tiszteletet és megbecsülést érdemel.

Röviden utalok a mult és jelen nehéz helyzetére.

¹ Sajnos, nyomdatechnikai okokból kénytelenek voltunk az összes válaszokat egy cikkbe összefoglalni s így kisebb rövidítéseket is végezni.

melyekben a magyar honvédségnek (s így a Ludovika Akadémiának) is működnie kellett és kell. *A multban*, az osztrák-magyar monarchia fennállása idején a favarizált, hatalmas közös hadsereg mellett a rövid életű tartamra kárhözhatott s ennek következtében meggyötört, mostohánul kezelt, szűkös viszonyok közt tengődő magyar honvédséget csak úgy lehetett megmenteni a kárörvendve várt korai kimulástól, ha rendkívüli eredményeket mutat fel. De ez meg is történt! Éles elmével, erős, de emellett jóságos szívvel, szívós akarral megállt és nagyrészen a Ludovikából kiképzett magyar katonák erőfeszítései eredmény-eredményre halmoztak s nemcsak a honvédség létjogosultságát vívták ki, de neki borzalmas csatákban el nem hervadható babért is szereztek. Az alma mater büszke lehet e neveltjeire!

— *A jelenben*, a szerencsétlenül végződött világháború következményeként a függetlennek esufolt, de valóságban béklyókba vert, összetört, barbár módon amputált kicsiny Magyarország katonaság tartásától és hadieszközök birtoklásától eltiltva, koldusszegény állapotban tengeti életét. Áldatlan viszonyaink között ismét csak a magyar géniusz segíthet rajtunk, mely a honvédséget a mult küzdelmeiben segítette. El géniusz — tudunk kell — csak nehéz, veszedelmes körülmények között mutatkozik és sorsjavító indulatba hozza az arra erkölcsileg és szellemileg alkalmas embereket. Hinni akarjuk, hogy mostani nyomorúságunkban sok derék magyar ember van, kiket nemzeti géniuszunk arra segíthet, hogy a haza érdekében sikeresen dolgozzanak. Ezek közé tartoznak elsősorban csekély számú hivatásos honvédek, kik mondhatni: hivatásos hazafiak s kik eszben vagy ünneplés formák között szent fogadalmat tesznek, hogy *egész életüket hazájuknak szentelik*. E fogadalom megtartása lesz kuforrása a honvédség s ezen belül a Ludovika Akadémia áldásos tevékenységének. A hazafias szellemű akadémia mindenkor erős lelkű és talán gondviselészerű férfiakat is fog nevelni célirányos módszerek alkalmazása mellett. Nevelő munkájánál ezután is tartsa szem előtt azt az igazságot, hogy a tanárnak szeretettel és a tanulókat sajátos egyéniségeihez mértén kell tanítania és nevelnie, az érettebb tanítványoknak pedig egyenként és társulatban az *önképzés és önévelés eszközeivel élve kell a tanárok munkáját elősegíteni*.

— *Bajtársak!* Egy 50 év előtti ludovikás, aki később sok évig tanárkodott az akadémián, valamint a felsőbb tiszti és törzstiszti tanfolyamokon, — szívből köszönt benneteket!

Báró Szurmay Sándor ny. gyal. tábornok, volt honvédelmi miniszter, a Mária Terézia-rend lovagja, a honvéd tisztképzés, a Ludovika Akadémia munkáját így méltatja:

— Mily rövid idő a mult távlatában és mégis mily hatalmas, jelentőségteljes ez az 50 év a magyar nemzet kincsének, a honvédségnek történelmében. Hisz ebbe az időbe esik e fiatal intézményünk fejlődése, a felállítástól a tökéletes kifejlésig, bőlesőkörától a nagy háboruban szerzett világdicsőségig. Mily titáni küzdelem, becsület munka és lankadatlan kitartás kellett ahhoz, hogy ezt az eredményt felmutathassa! S ez a derék, fáradhatatlan, hazafias szellemű honvéd tisztkar érdeme, azé a testületé, mely minden haderőnek gerince, melynek jóságától, szellemétől, tetterejétől függ a hadsereg harkétsége és sikeres működése.

— A mostani honvéd tiszti generáció őseiből, azokból, akik még a kerületi tiszti iskolák valamelyikét végeztek, alig hiszem, hogy egy-néhánynál több élne még. Velem együtt többen vannak azonban még az élők sorában, akik a Ludovika Akadémia legelső tisztképzés tanfolyamának valamelyikét végezték, kik tehát még élő tanúi és szereplői voltunk annak a kornak melyben az ifjú honvédségnek és katonai nevelő intézetnek nemcsak hogy még a megszűlését is el kellett szenvednie és sok-sok előítélettel kellett megküzdnie, hanem melyben a kezdő munkának leg súlyosabb része nehezedett a honvéd tisztkar vállaira. Képzelnék csak el a honvéd csapatokat, úgyszólván tényleges állományú legénységi keret nélkül és egész éven át folyó nyolc het-

ujonckiképzéssel, fegyvergyakorlattal, az örökös fel- és leszereléssel ingadozó állományal és szűkös anyagi eszközökkel. Emberfeletti munka volt ez, melyben a korábbi tisztek nagyrésze csakhamar letört. Többen élnek még ez „öregek” közül olyanok, akik a nagy világégés alatt a haretéren vagy az anyaországban kitüntetéssel vezetői állásokat töltöttek be, akik tehát a honvédség legkomolyabb munkájánál is beigazolták, mely helyes elvek szerint, mily sikerrel dolgoztak már öt évtizeddel ezelőtt a Ludovika Akadémián a tanárok, igazgatók és parancsnokok. Pedig akkor nem volt oly könnyű feladat a tisztképzés és nevelés, mert a hallgatók nagyrésze már pályaválasztott (néha pályatévész-tett) és nem is zseuge fiatal korban levő emberekből állott.

Magam sem gondoltam soha a katonai pályára, míg 1882-ben a rendes sorozáson a honvédségbe nem osztottak. Mint az Osztr.-magyar. Államvasut-Társaság véglegesen alkalmazott tisztviselőjét ragadtott ki eddigi pályámból a sorozás, a honvédségi szolgálat és a Ludovika Akadémiára történt vezénylés. Megkedveltem a katonai pályát, a legnagyobb komolysággal és lelkesedéssel fogtam munkához és derék tanáraink biztatására megmaradtam a honvédség tényleges állományában s szolgáltam ott majdnem négy évtizeden át.

— Ami a régi rendszerű tisztképző tanfolyam sikeres működését jellemzi, az fokozottabb mértékben áll, az 1883-ban létrehozott új rendszerű honvéd tisztképzésről, a későbbi akadémiáról, valamint a hadapródiskolákról is. Ezeknek sikeresebb működését lényegesen előmozdította az e közben előnyösen kifejlesztett egyetemi tanárképzés, no meg az a körülmény, hogy a nemzet színe-javából sokkalta jobb elemek kerültek a tiszti pályára. Ez újabb intézményekből származó honvéd tisztek közül az öregebbeknek szintén bőven kijutott még a vajudásból és a kezdet nehézségeiből. Ezenkívül mindannyian kivették a maguk becsületés részét a nagy munkából egészen a háború kezdetéig, mely ép a tisztkar tevékenysége folytán hozott oly sok babért.

— Csakis a *céltudatos, egységes, hazafias szellemű és a kor magas követelményeinek megfelelő kiképzés és nevelés tudta* a honvédségnek azt a tisztkart megadni, mely már a nagy háború legelső időszakában nemcsak a volt közös hadsereg csapatainak színvonalára emelte honvédségünket teljesítőképeség, harcokésztség, vezetés és minden más hadierény dolgában, hanem még az ellenség is kénytelen volt a honvéd seregtestek felsőbbségét minden monarchiabeli csapat felett elismerni.

— Mint katona és jó hazafi az 50 éves évforduló alkalmával nem kívánhatok egyebet, mint azt, hogy a Ludovika Akadémia, — melyhez kiapadhatatlan hála, szeretet és ragaszkodás fűz — régi hagyományaihoz híven és követve a régi nyomokat, haladjan továbbra is fényes utjain, mert akkor a magyar honvédség minden időben és minden alkalommal rendelkezni fog — úgy mint a világháboruban — kiváló vezérrel és parancsnokokkal, kik a megkívánt magas színvonalon fogják tartani harca termett honvéd csapatainkat.

Vitcz Nagy Pal gyalogsági tábornok, a m. kir. honvédség főparancsnoka, a Mária Terézia-rend lovagja, ki az intézetnek hosszabb időn át tanára volt, a következőkben fejti ki a magyar tisztképzés és nevelés fontosságáról és mikéntjéről való véleményét:

— A Ludovika Akadémián 1898/1902. években voltam mint vezérkari százados tanárként beosztva. A tisztképzésről akkor is az volt a nézetem, ami ma, hogy az csak akkor lesz eredményes és hasznos, ha az az izzó magyar faj- és hazaszeretet, a tetőtől-talpig őszinte, nyílt becsületesség és az önfeláldozásig menő bajtársiaság jegyében történik. Az „intézeti hűség”, az „alma mater”-hez való ragaszkodás csak ezután következik, mert sohasem szabad szem elől téveszteni, hogy csak egy lehet a cél: *a magyar hazának való nevelés*. A jövőben is nevelje bele az intézet növendékeibe az iránta való ragaszkodást, tiszteletet s a tanárok iránt való háláérzetet, de mindig csak a nagy cél: a hazának való szolgálaton keresztül. Ezek voltak annakidején legfőbb szolgálataim a Ludovikán, amihez még járult, hogy

az akadémikusokat mindenkor szerény egyszerűség jellemesse, mértékletes életet éljenek s őrizkedjenek a fennhéjázó, kérkedő, „úriás” szokásoktól.

— *Az 50 éves jubileum alkalmával csak azt jegyzem meg, hogy az akadémia tanári kara és parancsnoka sohase feledkezzék meg arról, hogy kezükbe a nemzetnek mily nagy és értékes kincse van letéve és hogy feladatuknak csak akkor felelnek meg, ha minden politikától és rossz befolyástól mentes, gyakorlatilag és elméletileg igen használatos, úri, hazafias, magyar érzéstől áthatott tisztkart nevelnek.*

Úgy legyen és ebben a reményben üdvözlöm a jubiláló akadémiát.

Belitska Sándor altábornagy, honvédelmi miniszter „*Sic itur ad astra*” jelmonddal a következőkben üdvözlöi egykori alma mater-ét és szól az ifjúsághoz:

— A m. kir. honv. Ludovika Akadémia fennállásának ötvenéves fordulója alkalmából örömmel ragadom meg a tollat, hogy bár kérészetlen szavakban, de igen meleg érzelmekkel lelkemben, nyílt színen is lerójam hálámat párt szóval az alma mater iránt.

— Az isteni gondviselés különös kegye folytán 1886-ban, a katonai pályára iránt érzett előszeretetem ösztökélése révén abban a szerencsés időszakban léptem be mint tizenégy éves serdülő ifjú a Ludovika Akadémiába, amikor Magyarországot át- és áthatotta a lelkesedés, hogy a magyar nemzetnek már majdnem egy század óta megnyilatkozott kívánsága után végre csakugyan van egy olyan katonai tiszti nevelő- és képzőintézet, amely tökéletes felszerelésével és nemzeti szellemtől áthatott, érdeműs tanári karával meg tudja törni azt a véres közönyt, sőt idegenkedést, amellyel az egyoldalú fejlődés bajában sínylő magyar társadalom addig a katonáskodás, mint szak- és életpálya iránt viseltetett.

— Az akadémiából való kilépésem óta (1890) sokszor megfordultam az intézetben és ahányszor végigjártam annak minden zeg-zugát, lelkem mélyen meleg érzések gyúltak ki, amelyek szinte előntötték egész valómat. Ezeknek a meleg érzéseknek gyűjtői nemcsak az ifjúkori emlékek elemődülő egész tömegei voltak, hanem az a felemelő tudat is, hogy ennek az intézetnek falai között telítették meg ifjú fogékony lelkemet mindazzal, ami szép és nemes!

— Volt idő, amikor a Ludovika Akadémiát az ifjúságot ugyancsak szűk korlátok közé szorító szigorú nevelési rendszere miatt éles bírálat alá vették. Bizonyos azonban, hogy annak az időszaknak, amelyben én is azevelkedtem a Ludovika Akadémián, megvoltak a maga és az én egész életemre kiható, fel nem becsülhető drágagyöngyei: az egymás iránti szeretetnek, az egyetértésnek, a hűséges ragaszkodásnak, a tekintélyek bálványozó tiszteletének, a becsület munka utáni vágyának és az ebben való nemes versenyreklésnek nagyra nevelése, amely törekvést sohasem engedtek elfajulni az egyéni érvényesülésig, hanem magasabbrendű eszmények a hazaszeretet szolgálatába állítottak és arra ösztökéltek, hogy a m. kir. honvédséget, az akkor még zseuge, szintiszta magyar fegyveres erőt a tökéletesség fokára iparkodjunk emelni.

— Azóta sok idő mult el, nagy idők zajlottak le körülöttünk és megtépták életünket, nemzetünk virágzó főjének díszes koronáját a tomboló viharok. Eleterőben pompázó nemzetünket elsorvasztotta a vis major fagyasztó hidege. Az immáron három évtizedet meghaladó tapasztalataim arra a meggyőződésre juttattak, hogy a Ludovika Akadémiát végzett növendékeknek és akadémikusoknak *az eszményekért való hajthatatlan küzdelme ötven év alatt valóban diadalra jutott* és hogy a m. kir. honvédség az 1914–18-iki rettenetes küzdelemben nemcsak hogy a haderők szervezésében és vezetésében kitűnt főtiszték, törzstisztek, tábornokok és hadvezérek egész sorát vallhatja büszkén a maga gyermekének, hanem hogy a m. kir. honvédség ebből az akadémiából származó, makulátlan tisztkarának vezetése alatt *katonai becsülettel megállotta a helyét* és annak erkölcsi és katonai értékéről kedvező ítéletet alkotott a világ.

— Ennek az elvitázhatalan dicsőségnek elpusztíthatatlan, sziklaszilárd alapját alkotják az eszmények,

az emberi fejlődés eme mozgató erőinek kifejtésére való törekvés és küzdelem, amire ötven éven át a Ludovika Akadémia tanári kara kitartó munkával nevelte a védőszóknai alá bocsátott magyar ifjakat. Mind a parancsnokoknak, tanároknak, mind pedig a hallgatóknak halhatatlan érdemei révén jutott el a Ludovika Akadémia és vele a m. kir. honvédség a megbecsülés és elismerés legmagasabb fokára.

— Adja a Mindenható, hogy egyfelől az Akadémián díszlett erények a jövő generációja számára is megmaradjanak, — másfelől azonban a m. kir. honvédségnek kötelességeit híven és becsületesen teljesített tisztjei elvárják a Ludovika Akadémia jelenlegi és jövőbeli hallgatóitól, hogy az *ööknek verük hullásával is szerzett dicsőségét szeplőtlenül és örökkön-örökké ragyogó csillagként őrizzék meg*. Úgy legyen, hogy a Ludovika Akadémiát végzett és becsülettel sűrűszállott elődök porai sohase támadjanak fel sírjukból csak azért, hogy tetemre hívassák az utódokat!

Báró Balás György ny. tábornosernagy, az akadémiának hosszú időn át volt tanára, parancsnokhelyettese, a következő visszaemlékezést, illetve üdvözlőt küldte:

— 1885. tavaszán három évi hercegovinai hadi és békeszolgálat után örömmel üdvözöltem egy hadtestparancsot, melyben hadmérnöki tisztet felhívtak arra, hogy tanári alkalmazásra a Ludovika Akadémiába jelentkezzenek, hol a tényleges állományú tisztképző tanfolyam III. évfolyama megnyílt s több műszaki tanfolyam tanszéke betöltésre várt. Gyorsan határozam és jelentkeztem, gondolván, hogy ott hazámat közvetlenebbül szolgálhatom. Aggályaim is voltak. Sem a honvédséget, sem a Ludovika Akadémiát nem ismertem. Ritkán jutott róluk valamely hír hozzánk s az sem volt épen kedvező. Rokonszenv pedig sehohsem nyilatkozott meg. A magyar nyelv ugyan anyanyelvem volt, de mint tanuló soha magyar nyelvű előadást nem hallottam. És azonnal magyar tankönyv megírásához kellett fognom! No de *leküzdhetetlen nehézségeket soha nem ismertem* és minél nagyobbaknak látszottak azok, annál inkább megfeszültek a leküzdésükre szükséges erők. Tankönyvemet a műgyetemen is szívesen használták.

A Ludovika Akadémiában példás rendet és egyszerű, de mintaszerű berendezéseket találtam. Minden dicsérete az akkori puritánlelkű, rendszerelő parancsnokot, nemességodi *Szvetics József* ezredesét, aki feladatát nemes komolysággal fogta fel és hivatásának nagy fontosságától teljesen át volt hatva. A növendékeknek valóságos apja volt. Az általános és a katonai ismeretek megszerzésének szükségességét le nem kiesi nyelven, fősúlyt a nevelésre, a jellemfejlésztésre fektette. A növendékek kivétele gondos kiválasztás útján történt és kiváló házi nevelésben részesülvén általában példásan viselték magukat. A tanárikar a katonai főiskola színvonalán állott. Valamennyien át voltak hatva nemzeti feladatunk nagy fontosságától és valamennyien kizárólag hivatásunknak éltek.

— 1883-ban a Ludovika Akadémián megnyílt a tényleges állományú tisztképző tanfolyam, mely a közös hadsereg hadapródiskolái és akadémiája között foglalt helyet. A közös hadsereg akadémiájával egyenlő szervezésre szakadatlanul törekedtünk egyrészt azért, mert nem akartuk, hogy a honvédség másodrangunk tekintésére, de főleg azért is, mert a közös hadseregnél 6 évre szabott főreáliskolai és akadémiai anyagot nem lehetett 4 évbe beszorítani. Részemről nem szüntem meg az átszervezés szükségességét — mint parancsnokhelyettes — hangoztatni, mire értésemre adták, hogy e követeles felsőbb helyen szinte felszámolás számba megy, amit sehogy sem tudtam megérteni, hiszen e kívánság teljesítése úgy a haza, mint a trón javára szolgált volna. Bánffy Dezső miniszterelnök csak 15 évvel később tudta ezt politikai ügyességével kivívni. E tényleges állományú tisztképző tanfolyam első II évfolyamának nevelésére volt alkalmas előbb mint tanár s utóbb mint parancsnok-helyettes közvetlen befolyást gyakorolni. Lovagias gondolkodás, igazi bajtársias érzület, önmegtartózkodás és a legmagasabb fokú kötelesség-érzetre való nevelés megszilárdítását tartotta a tanári-

kar minden tagja szeme előtt és teljes tudatában volt annak, hogy arra a leghatásosabb eszköz a *személyes példaadás*. Dandár- és kerület-parancsnok koromban további 16 évfolyamot volt alkalmas a csapatok szolgálatban megfigyelni. A többség igen jól, sőt kitűnően bevált nemcsak a béke idején, de a háborúban is. A Ludovika Akadémia szelleme megvédte a közelmúlt zavarai- ban a törvényes rendet és nagyban hozzájárult hazánk- nak a végpusztulástól való megmentéséhez. A Ludovika Akadémiában nevelt tisztok a hazának kiváló szolgál- latokat tettek. Így legyen ez a jövőben is!

— Üdvözlöm tehát a Ludovika Akadémiát, mint a magyar nemzet regenerációjának főtényezőjét!

Békési vitéz Csanády Frigyes ny. gyal. tábor- nok elismeréssel emlékezik meg a Ludovika Akadé- mia eddigi teljesítményéről és további felada- tairól:

— A m. kir. Ludovika Akadémiát ötvenéves fennál- lásának alkalmából szívőlvől üdvözlöm, mint aki a hon- védségben majdnem 30 éven át szolgáltam. A megtisz- telő felhívásnak szívesen teszek eleget, mert békeben és háborúban bőven volt alkalmam a Ludovikából ki- került tisztokat megfigyelni és teljesítményüket méltá- nyolni. Örömmel állapítom meg azt, hogy működé- sük már békeben figyelemre méltó eredményekkel járt, de büszkeség töltött el midőn a háborúban bizonyítékát láttam, hogy minő kiváló, rátermett katonai anyag a magyar elem, s ebben a tisztikar, mely nagyrészt a Lu- dovikából került ki, mily példaadó. A magyar csapatok bátorságát, megbízhatóságát, elszántságát, csakhamar észrevettük a közös hadsereg és a német parancsnokok is és hacsak lehetett, kötelékeikbe azok beosztását szor- galmazták.

— A hadsereg értéke elsősorban vezetőitől, tiszti- karától függ, melynek rátermettsége, erkölcsi és szem- lemi színvonal, szaktudása, akaratereje és fegyelme- zettsége párosulva az emberanyag lelki és testi erejé- vel, adja meg a hadsereg színvonalát. E tulajdonságok fejlesztésének, fenntartásának feladata most még foko- zottabb mérvben hárul a Ludovika Akadémiára, mint a magyar hadsereg legmagasabb s egyetlen egyetlen tisztképző intézetére, melynek maradólag s folyatató- lagos nevelő hatása van a nemzet életére is. — A Lu- dovika Akadémia ötven éven át a nép kultúrájának eme- lésében is nagyban közreműködött, mert a katonaság- nál magába szivott elvek, tapasztalatok, tanulságok a polgári életben gyakorlatilag érvényesülnek és ter- jednek.

— E magas tisztképző intézet van hivatva, hogy eddigi tradícióiához híven oly tisztí sarjadékot nevel- jen, mely a hadsereget a dicsőségre tudja vezetni s maj- dan megvalósítja mindnyájunk forró óhaját: *Magyar- ország feltámadását!*

Báró vitéz Willerding Rezső ny. gyal. tábor- nok, a Mária Terézia-rend lovagja, az alábbiakban utal a tisztképzés fontosságára, a Ludovika Akadé- mia jövő feladatára:

— *Tudás és jellem fejlesztése legyen a katonai ne- velés irányelve.* Tudás nélkül manapság valamire való tisztet elképzelni sem lehet. Nemcsak a technika óriási fejlődése hozta azt magával, hanem főleg az a tény, hogy talán egy szakmában sem kell lépten-nyomon annyira a gyakorlatot az elméleti megfontolástól függővé tenni, mint a katonai kiképzésnél. Még pedig azért, mert a legnagyobb befolyású tényező, az ellenség ellen- intézkedése, mindig csak elméletileg állítható be, le- gyen akár egy hadnagy szakasz gyakorlatáról, akár pedig egy tábornok hadműveletéről szó. De kell tudás már azért is, mert a katonatiszt pályafutása kezdetétől annak befejezéséig mindig *oktató* munkát végez, hiszen tudjuk mennyit kellett a háborúban még a legelső vonalban is tanárokodni. De ez az oktató szerep, jól fel- fogva már nem tisztán katonai tudást, hanem inkább már jellem, erkölcsi és hazafias nevelést célzó.

— A jellem tulajdonságai, mint a bátorság, az el- szántság, az önuralom, a szívósság nagyrészt a termé- szet szerencsés adományai, de igaz az is, hogy felé- resztésük és fejlesztésük dolgában a nevelésnek is döntő szerep jut. Régi vitás kérdés, kit kell nagyobbra be-

csülni, azt-e, akinek a szívéhez félelem egyáltalán nem fér, vagy pedig azt, akinek vasakarata a félelem érzé- sét önmagában hallgatásra parancsolja, — ez pedig csak a nevelésnek gyümölcse. Túlmenne e megjegyzések körén, a jellem fejlesztéséhez alkalmas módok felsoro- lása, azért csak egy idevágó eszme felemlítésére szorit- kozom: A nevelés minden tisztben testté-vérré tegye azt a meggyőződést, hogy csak az tud győzni, aki a *halált megelve a hazának áldozza fel életét.*

— Joggal felvethető az a kérdés, hogy tudott a vi- lág háborúban a magyar csapatoknál ezer meg ezer de- rék férfi ennek a magasztos eszmének eleget tenni, való- színűleg anélkül, hogy az előbbi sorokban jelzett külön jellemkiképzésben részesült volna? A válasz könnyű. Hála Istennek, a magyar népben ősrégi időből még benne van a férfiaság legszebb erénye, a vitézség és az is igaz, hogy ha iskoláink részben hiányosak is vol- tak, hazafiaság tekintetében bizony helytálltak. De épen azért, mert Isten kegyéből a katonai érzés a nem- zetben megvan, a katonai nevelés terén annál szebb eredményeket kell tudni elérni, előkészítvén egy szebb jövőt.

— De hivatásos katonatisztnél nem elegendő, hogy tudjon a hazáért meghalni, hanem nevelésénél tartunk szemünk előtt *vezető alkalmasságának* fejlesztését is. Annak a tudatában kell nevelni, hogy örömeit merjen *felelősséget vállalni* akkor is, ha saját életét, katonai hírnevét latba kell vetnie még akkor is, — ami az előb- binél több, — ha vezetésétől sok bajtársa élete, sőt a haza sorsa függ.

— E rövidesen jelzett katonanevelési irányelvek ál- talában mindenkor fontosak, de megtartásuk okvet- len szükséges ott, ahol külső okok a katonai fejlő- dést bénítják, mert csak a tisztok lehetnek a for- rás, amelyből szükség esetén minden többinek a had- seregben fakadnia kell. Csodálatos a technika fejlődése és messzemenő befolyása a háborús ténykedésre, de utóvégre mégis szükséges, hogy *férfi legyen a gép mögött*, különben nem működik.

— Végre még egy megjegyzés a háború utáni idő- ből eredő fejlődést illetően. Mindenütt a materializmus túlterjedését látjuk, pedig jó katonatiszt idealizmus nél- küül el sem képzelhető. Bennünket így neveltek, legyen ez így a jövőben is, csak azzal a megoldással, hogy az anyagi kérdések megértéséhez is be kell avatni a fiatal- ságot, hogy az életben kárt ne szenvedjen.

— A Ludovika ötven évi fennállásának évforduló- ján büszkén rámutathat a sok, kebelőlől származott, békeben és háborúban egyaránt bevált tisztre és így a jövőben is legjobb reményekkel végezhető nemes hiva- tását, emlékeztvén a régi római államalkotó népnevelési jelszavára: „*Mens sana in corpore sano.*”

Eberswaldi Siegler Konrád ny. gyalogsági tá- bornok, az akadémia egykori parancsnoka, így köszönti az akadémiát:

— Üdvözöllek jubiláló Ludovika! Köszöntelek dicső multad félszázados emlékünnepe, fájó szívvel köszönt- lek mint megtépett nagyságunk egyik megmaradt pil- lérét, bizakodó szívvel köszöntlek, mint a nemzet remé- nyek, feltámadásunk magvetőjét! Te a világot rengető viharban álltad meg a teherpróbát. Hungária judásai- nak eszabítása nem ingathatta meg lelkedet s amikor véres tébolyában haláltáncát járta néped, meglengteted előtte a nemzeti trikolor. Országégek közepette emel- kedtél fellegrárra, útmutatója lettél a hazafias és kato- nai erényekért lelkesülő magyar ifjúságnak!

— Hozsanna néked mai ünnepeken! Büszkeséggel és boldog megleléssel tölt el a tudat, hogy felépítésed- hez én is hordhattam egy-két követ.

— 1913. év február végén legtöbb hadurunk az aka- démia parancsnokává nevezett ki. A legegyszerűbb programmal foglaltam felelősségteljes állásomat: „*prak- tikus katonákat kell nevelni a csapat számára.*” E pro- gramot sok évi csapatparancsnoki tapasztalataim alap- ján tüzetem magam elé. Megfigyeltem, hogy a csapatok- hoz felavatott fiatal tisztok a kétségtelenül magasszín- vonalú elméleti tudásuk mellett, de elegendő gyakorlati képességek hiányában csak huzamosabb idő elteltével tudtak mint parancsnokok megfelelni. Tapasztaltam, hogy egy időben a fiatal tisztok tekintélyes része félre-

ismerte a testi nevelés fontosságát, a testet-lelket egy- aránt edző sportok helyett léha örömeiknek hódolva, magánéletét nem szabta a tiszt szerény jóvedelméhez, minek szomorú következménye az elbukottaknak arány- lag nagy százaléka volt.

Programmom végrehajtásában buzgó munkatársá- kat találtam a tanári karban. A tanterv korlátai közé szorítottuk az elméletet és a gyakorlati kiképzésre bil- lentettük az egyensúlyt. Elődom: néhai *Braun József* altábornagy úr által már magasra fejlesztett sportok minden ágát igyekeztünk még inkább felkarolni és következetes munkával fokozni. Az ifjúságot magán- életére jellemfejlésztő előadások, de főleg példaadással igyekeztünk előkészíteni. A tanári kar sűrűn, de jelen- téktelen költségek mellett rendezett bajtársi összejeve- telein, sport- és játékdélutánjain, melyeken igen gyak- ran a tisztok családtagjai is részt vettek, felváltva ven- dégekül láttuk az akadémiásokat, hogy fesztelen érint-kezés közben közelebb férközzünk az ifjúság lelkivilá- gához, de egyben őket a tisztikar egészséges kedélyű, előkelő társalgási tónusához is szoktassuk.

— A világháború kitérése munkánkat annak köze- pén akasztotta meg, mégis az elért eredmények minden várakozásunkat felül multák. Minő kisebb jelentőségű eredményt említem meg, hogy 1914. év tavaszán *Wier- ner-Neustadtban* a volt monarchia öt katonai akadé- miája között rendezett sportversenyt a díjak kéthar- mad részét Ludovikások nyerték. Nem tudok elérke-nyülés nélkül rá gondolni a mi, még csaknem gyermek- katonáinkra, miként bizonyították be, hogy érdemeket voltak a hozzájuk fűzött reményekre. Az alma mater kapujából véres borzalmak színhelyére ment nemzetünk e dédelgetett virága. Szakaszok, századok, útegek élén láttuk őket s akiket ma még félig gyermeknek tekint- tünk, holnap már példaadói, vezetői, testi-lelki bajjáró gondoskodó apái lettek a rábizott gárdának. Órák alatt kemény férfikká, vitéz katonákká, megfontolt paranc- snokokká és félelmet nem ismerő hőssékké lettek és gar- madába hordták a magyar dicsőség babérjait.

— Ludovikás leventék! A háborút elvesztettük. A költővel mondhatjuk „*Nem, nem az ellenség, önkeze vágta sebet.*” A gyászos béke guzsha köthetett, de *Trianon csak számban fejezhette ki a magyar hadse- reg nagyságát. Valódi nagysága, tudástok, ügyességtek és lelki erényeitekben gyökerezik.* Csaknem azt mon- dhatnám: *eszményi férfikká kell fejlődőtök és az egész- séges lelki magyar népiünk vakon fog követni.* Lelkesít- sen a mult példája, de okulva annak hibáján, készülje- tek fel magasatos hivatásokra.

— A mi kezeinkből kihullott kardot immár Ti fog- játok forgatni. Értellemmel és keményen csapatokot le, ha ismét kell és „*Magyarország nem volt, hanem lesz!*”

Kulistei Tabajdi Kálmán ny. gyalogsági tábor- nok e néhány sorban emlékszik vissza az akadémián töltött éveire:

— 1883—1887, a Ludovikában eltöltött kedves évek! Ha reátok visszagondolok, hasonló érzések rajzanak kö- rül, mint a szülői ház emlékei. Lelkesült vezetőink ko- moly munkája és a katonai szigor mellett mindig meg- esillan a szeretet...

— Ifjú Ludovika! Mi öreg ludovikások, bízunk hi- vatások eredményében!

Henczfalvi vitéz Sárkány Jenő altábornagy, a m. kir. legfelsőbb honvéd főtörvényszék elnöke, a tisztképzés és nevelés kérdéseiről s az akadémiával való kapcsolatairól a következőket írta:

— Minden eredmény csak akadályok és nehézségek leküzdése árán érhető el. Minél nagyobb a célkitűzés, annál több és nagyobb akadállyal és nehézséggel kell számolni, annál több erélyt kell ezek leküzdésére kifej- teni. A katonával szemben a háború támasztja a leg- nagyobb követelményeket megszámlálhatatlan sok és nagy nehézséggel és akadályokkal. Ezek leküzdése egyedüli biztosítéka a sikernek: a győzelemnek. A kato- nai nevelésnek tehát a katonát gyakran kell oly hely- zet elé állítani, hogy szellemi és testi energiájának tel- jes megfeszítésére legyen kényszerülve. Minél többre képes e téren, annál értékesebb harcos válik belőle. E

képesség kifejlesztése és a legmagasabbra való fokozása a katonai nevelés egyik legfontosabb feladata.

— Az én katonai pályám első nehézsége a pályá- választásom ellen való áramlat leküzdése volt. Csak egy esztendei esőkönyös erő kifejtés után sikerült céloimat, a Ludovika Akadémiába való jutást elérnem. Ettől kezdve pályámon mindvégig figyelemmel kísértem a céljaim elé tornyosuló akadályokat s katonai pályám végén meglelédéssel állapíthatom meg, hogy erős, kitartó akarattal minden nehézséget el lehet hárítani, és minden célt el lehet érni: mindent elértem, amit akartam s mindent a magam erejéből.

— Példával is bizonyítom állításomat: A Ludovika Akadémia elvégzése után azzal az érzéssel váltam meg az alma matertől, hogy oda többé vissza nem térek. Azonban rövid pár év után már a felsőbb tisztí tanfolyam elvégzésére szólított vissza ódon utai közé. Ennek elvégzése után előbbi érzésem megismétlődött, de később mint vezérkari százados, majd mint vezérkari ezredes fejtettem ki tanári működést az akadémián. S hogy még itt se záruljon a Ludovika Akadémiával való kapo- csolat, a kommunizmus bukása után mint katonai nevelésügyi felügyelő állottam az intézettel szoros viszonyban.

— Ez a sokszor megismétlődő érintkezés nem a ma- gam kívánságára történt, mert nem fogadtam nagyobb elégedetlenséggel beosztást, mint első tanári kineveze- semet s csak nagy erőfeszítéssel tudtam beosztásom iránt táplált ellenszenvemet leküzdni, de viszont ez- után egyik alkalmaztatásom sem szerzett több lelki örömet, nagyobb meglelédedést, mint a katonai nem- létség terén kifejtett működésem. *A Ludovika Akadé- miához ezáltal életem és katonai pályám legszebb emlé- kei fűződnek. Igaz tehát, hogy minél nagyobb, minél nehezebb akadályokat és nehézségeket tudunk leküz- deni, annál nagyobb meglelédedéssel tölt el az elért siker.*

Bulcsi vitéz Janky Kocsárd altábornagy, a kato- nai főcsoport főnöke a tisztképzés és nevelés fon- tosságáról s a Ludovika Akadémia feladatairól így nyilatkozott:

— A hadsereg kiválósága elsősorban tisztikarától függ, a tisztikar jövő kiképzésének fontossága és jelen- tősége pedig nagymértékben növekedett különösen ná- lunk, mert Csonkamagyarország hadseregének minimá- lis számerejét csakis a minőség pótolhatja némileg.

— A jövő tisztképzése tehát elsősorban *önálló jelle- mek nevelésével* foglalkozzék, melyeket kiváltképpen hazaszeretet, fegyelmezettség, önérték, határozottság, ön- zetlenség, erély és a felelősség fokozott érzete jelleme- zen. Ebressze fel a tisztí sarjadékban a pálya iránt való szeretetet és lelkesedést, adja meg alapjait egy széles- körű katonai és általános műveltségnek, fejlessze ki a kasztiszellemtől mentes, de arisztokratikus gondolkodást, a példás kötelességérzést, valamint az összetartás és a bajtársiaság érzését. Nevelje nagyra az ezeréves ha- gymányokon és a közelmúlt dicső példáin lelkesedő harci szellemet. Összefoglalva azt mondhatnám: *A m. kir. honvédség tisztikara hazafias magyar szellemtől és erős nemzeti önértéktől áthatott, szilárd erkölcsi alapo- kon nyugvó, meggyőződéses fegyelmre felépített, egy- séges testület legyen, mely példaképe a hazafias érzés- nek, az őr gondolkodásnak és az önzetlen, céltudatos kötelességteljesítésnek.*

— A Ludovika Akadémia feladata, hogy *ilyen tiszti- kart neveljen a m. kir. honvédség számára.*

— Minden nemzet életképessége és élniakarása had- seregében is megnyilvánul. A hadsereg gerince pedig a tisztikar, annak szelleme tisztikarában él. A tisztikar az az összekötő kapocs, mely a hadsereget a tiszttel egybeforrasztja. A Ludovika Akadémia pedig az az in- tézmény, mely ezer meg ezer hős zászlóhordozóját ne- veli és fogja nevelni az élniakaró magyar nemzeti szellemek. Ebben látom tehát a Ludovika Akadémiá- nak az egész nemzet életére való elhatározó kihatását. — Ha visszatekintek a Ludovika Akadémia immár 50 éves, dicsőséges múltjára, mely mostani jubileumát joggal avatja minden magyar ember nemzeti ünnepevé, izzó katonalellem egész büszkeségével állapíthatom meg, hogy *ez az intézet méltó letéteményese nemcsak a m. kir. honvédség, hanem az egész magyar nemzet bizal-*

mának és záloga a szebb jövőbe vetett tántoríthatatlan hitének.

— A Ludovika Akadémiának, melynek fiai a nagy világégés közepette legdrágább kincsüket: életüket és vérüket áldozták fel az édes haza oltárán s melynek növekedéjé hős halált tudtak halni a magyar nemzeti eszmének a nemzetbontó irányzat elleni védelmében, e dicső hagyományok ápolásában csak egy jelszava lehet a jövőre: „Az ősi nyomdokokon előre!”

— Kérem a magyarok Istenét, hogy áldja meg és segítse a Ludovika Akadémia munkáját magasztos hivatásának teljesítésében, közös nagy céljaink elérésére.

Báró Tham Károly altábornagy, a budapesti vegyesdandár parancsnoka Görgey alakját állítja elének:

— 1918. októberében a századok óta érvényes Wallenstein-féle katonai tradíciók, melyek a magyar nemzet és hadereje közötti vonatkozásokat számos nemzedéket át befolyásolták és irányították, mintegy varázsütésre szertefoszlottak. 1919-ben, midőn a mindent fedő köd oszladozni kezdett és a nemzet felocsúdott bukásából, a magyar katonák körültekintettek s önként felvetődött a kérdés: Hol folytassuk? Hol az a szikla, melyre építhetünk? A régi talapat, a Wallenstein-féle nem volt sehol, elsüllyedt, megsemmisült, de nem is felelt volna meg, mert nem a nemzet szívéből fakadt és idegen volta a századok folyamán csak mélyítette az űrt a nemzet és hadereje között. Az űr ma sincs még betemetve. Merem állítani, hogy egy európai nemzet sincs, melynek polgári nemzeti hadseregük zászlóit nem kalaplevévé készítenék. Ez csak nálunk észlelhető.

— A dicsőséges magyar hadtörténelem egy rövid évről-évre terjedő szaka megadja a választ minden igaz magyar katonának: Ott van Görgey és az általa alkotott magyar honvédhadsereg, ott vannak Görgey fényes haditettei, győzelmei. Ahol ő elhagyta, ott vegyék fel a fonalat, ott folytassátok, akkor fogtok az igaz úton járni.

— Görgey jellemére, akaraterejére, szellemére és befolyásolhatatlan ítélőképeségére van szüksége a magyar hadseregnek és a nemzetnek. Ő nem Isaszegnél volt a legnagyobb. Aradon és Világosnál volt a magyar tragikus hősnék és a típusa a legnagyobb, akkor, amikor elbukott. Ő tudta, hogy bukni fog s mégsem szökött külföldre, midőn minden veszve volt, hanem megmentette fiaiát a jövő élet számára, azt a fajt, melyet mindenkifelel szeretett s melyről jól tudta, hogy meg fogja kövezni őt. Ő látott a jövőbe és sorsdöntő pillanatokban mégsem törődött saját életével, jövőjével, karrierrel, nyugdíjjal, családjá ellátásával, népszerűségével és a botor tömeg véleményével.

— Görgey és Tisza! Ilyen emberek kellenek a nemzetnek, ilyen vezérek a honvédségnek. Itt van a Ludovika feladata a második félszázad időszakára.

Báró Lukachich Géza ny. altábornagy, a Mária Terézia-rend lovagja a tisztikar és annak neveléséről, jelentőségéről így nyilatkozott:

— A különféle nemzetek mindenkor azt a helyet foglalták el a népek társadalmában, amelyet maguknak, önerejükre támaszkodva, a legtöbb esetben fegyverrel biztosítani tudtak. Így volt ez a múltban, nem lesz másképen a jövőben sem.

— Nemzetünk feltámadása attól függ, mennyire tudjuk a nemzet minden fiában nevelni és fejleszteni azokat a tulajdonságokat, amelyek egyes-egyedül fognak bennünket képesíteni *nagy áldozatok hozására* akkor, amidőn a körülmények kényszere alatt hazánk szent érdekeinek védelmére esetleg fegyverhez kell nyúlnunk.

— A tisztikar volt mindig és lesz a jövőben is az az eszköz, amely útján — szinte észrevétlenül — a népben is fejlesztjük a fenti tulajdonságokat és ezeken kívül a tekintély előtti meghajlást, a kötelességtudást és megbízhatóságot. A tisztikarban nemcsak a hadsereget vezetők, hanem annak minden részét mozgató szervet kell látnunk. *Gerince az a nemzet minden háborús erőfejlesztésének, fokmérője a nemzet araválóságának, tükrökéje a nemzet férfierőinek. Elernyedt, erkölcsileg romlott, önbizalmát vesztett nemzetnek nem lehet jó tisztikara.*

— A tisztképzésnél a polgári társadalomnak és katonai vezetőségünknek egymást segítve, együtt kell dolgozniuk. Bárkiből jó tisztet nevelni nem lehet. A szülői házban nyert hazafias és erkölcsös nevelés hiányában a katonás nevelés eredményt elérni nem tud. Hazánk jövője kívánja, hogy a *tisztiszarjadék a polgári társadalom legjobb részéből kerüljön ki.* A tisztképzésnél, a katonai tudományok tanításánál még fontosabb a katonás férfitulajdonságoknak a legmagasabb fokig való fejlesztése.

— A Ludovika Akadémiára hárul ez a nemzet jövőjére kiható fontos feladat elvégzése. A múltban nemzeti irányban korlátolt volt a tevékenysége: elestek a korlátok! Eredményes tevékenységének nincs már akadály. A Ludovika Akadémia ötven éves fényes múltja zálog nekünk arra, hogy feladatát el fogja végezni. *Legyen tehát ez intézmény a nemzeti újjászületés egyik bölcsője!*

Nagyasárosi Lenz Győző ny. altábornagy a következőekben emlékezik vissza az akadémián töltött idejére, ludovikaskori élményeire:

— Már fiatal diákkoromban nagy előszeretettel és kitartó érdeklődéssel figyeltem meg a helyőrség katonai gyakorlatait és diszkivonulásait. Természetes tehát, hogy a honvédségbe 1869-ben történt felavatásomkor lelkesedéssel léptem az új intézménybe és az új pályára, mely azóta élethivatásom. A kassai III. honvéd kerületi tisztképző-iskola elvégzése után az 1872. évben eredeti hivatásának átadott és megnyitott Ludovika Akadémia I. évi tisztképző-tanfolyamába már mint hadapród-örmeister kerültem, mintegy 70 hadapród bajtársammal együtt s a tanfolyam befejeztével pedig 1873. október 1-ével hadnaggyá lettem.

— A Ludovika Akadémiában nyertem tehát katonai ismereteimnek első szilárdabb alapját, mit további szolgálatom alatt kibővítvé és gyakorlati tapasztalatok által kifejlesztve érvényesíthettem az életben.

— Emlékszem, némi csalódást okozott idősebb bajtársainkban, mikor a nehezen várt hadnagyi kinevezés helyett még egy évi tanfolyamot kellett elvégeznünk a Ludovika Akadémia I. évi tisztképző tanfolyamában. Kellemetlen hatással volt ránk az intézet egyszerű berendezése, a szigorú intézeti, jobbanmondva laktanyai rend, a korlátolt kijárással és kimaradással, a legénységénél csak valamivel jobb déli étkezés (vacsora nem volt), a csapatról magunkkal hozott közönséges legénységi ruházat és felszerelés, nyáron a durva zsávolyruha, továbbá az 1873-ban bekövetkezett „krach” idején a tiznaponként kijáró zsold kifizetésének többször negyhat napig való elmaradása, mert az adóhivatali pénztárban, melyhez az intézet utalva volt, elegendő péna nem állott rendelkezésre.

— Tanáraink mind kitünően képzett, tapasztalt, idősebb tiszték, valamint 3—4 polgári tanár voltak, nekünk hallgatóknak azonban igen egyenetlen, különböző előképzettségűnk volt.

— A tanterv — vívás és tornászat kivételével — tisztán elméleti oktatásra szorított. A tanév vége felé három csoportban — az egyedül, gyakorlatilag megtartott — terepfelvitelhez indultunk és pedig két csoport Veszprémben, a harmadik, melyhez magam is tartoztam, Várpalotára. Ez volt a tanévnek legkedveltebb és legkellemesebb időszaka, habár nem volt valami könnyű dolog hajnaltól délután 3—4 óráig egyhuzamban a terepen dolgozni. A napi munka befejeztével és a kifogástalan vendéglői étkezésnek tanári vezetőinkkel közös asztalnál való elfogyasztása után mégis maradt elég szabad időnk különféle szórakozásokra, vasárnaponként pedig tanáraink vezetésével a közeli Pét-fürdőre s egy ízben a Bakonyon és Tés-re való kirándulásokra, ahol a helyi intelligencia mulatságaiban is résztvettünk.

A Ludovika Akadémia a kezdetleges elejétől fogva már oly tisztet nevelt, kiknél a *buzgalom, odaadás és kötelességérzet, valamint a honvéd intézmény iránt táplált lelkesedés* minden hiányt pótol. Az 1897. évtől kezdve, amidőn a Ludovika Akadémia s általában az egész tisztképzés törvényes rendelkezés alapján igen mélyreható átszervezésen és átalakuláson ment keresztül, a tisztiszarjadék kiképezte-

tése évről-évre jobb eredménnyel járt és azóta oly magas színvonalra emelkedett, hogy ma már mintaszerűnek mondható.

— Régi és közmondássá vált haditapasztalat: „Amilyen a tisztikar, olyan a csapat”. Ebben adva van a tisztképzés jelentősége is. Azt pedig, hogy milyen volt a m. kir. honvédség és különösen a tisztikar, legjobban és legigazabban megmutatták a nagy háborúban való dicsőséges és hősiességükkel.

Cziló Károly ny. altábornagy parancsnokunkhoz intézett levelében így ír katonai pályájának kezdetéről s a Ludovikáról:

— Már 8 éves korban nagyon kifejlődött bennem a kard-esáki-puska, no meg főleg a ló iránti hajlamom s hogy némileg egyenruhát is élvezhessek, egy őrizetlen órában új világos kabátom ujjára törzstiszti paszományt festtettem. Vágyakoztam a katonai pályára állandó maradt, azonban csalódom a 70-es évek végén divó akkori felfogásnak hódolva, nem kívánta, míg végre mint boldog huszárönkéntes 1881-ben a Ludovika Akadémia növendéke s ott 1882-ben hadnaggyá-lehettem. A Ludovika Akadémiában töltött 10 hónap alatt a felnőtt fiatal emberek nevelésének nagyfokú művészetét volt alkalmunk megismerni, a magas színvonalú tanárikar minden tagja szigorú következettségével illesztette bele hajlamainkat és indulatainkat a *fegyelem áldást hozó korlátai közé* s emellett minden lehető alkalommal mint bensőséges családtag, szerető jóbarát s áldozatkész bajtárs lépett fel; nem volt kicsinyes irigység, sem gőg vagy rosszakarat, csupán tökéletesedni-vágyás a kötelességteljesítésben, hazaszeretben és törvénytisztelben, szolgálaton kívül pedig a lovagias gondolkodás s a nemes eszmék érvényesítése.

— Később a csapatnál is hálával emlékeztünk meg a Ludovika Akadémia gondosságáról, ha jól megoldott gyakorlati vagy elméleti feladatnál elgondoltuk, mily szerencsések voltunk, hogy ezt vagy amazt már ott megtanulhattuk.

— Az ember, de főleg a katona lelki és testi szerkezetére talán a legmélyebbre nyúló jelentősége van az *önfegyelmzésnek*, melyre a Ludovika Akadémián oly alaposan tanítottak s melynek tölem telhető elsajátítása egész katonai pályámon oly boldoggá s meglegedetté tett, igazolván a hozzám intézett *„hogy vagy?”* kérdésekre adott *„jobban, mint kellene”* választomat. Sohasem engedtem meg magamnak, hogy egy kapott parancsot nehezznek vagy kínosnak osztályozzak, sőt minél nehezebbnek látszott, annál inkább lendült fel önfegyelmzésem alapján öntudatom, hogy ezt talán azért kapom, mert senki oly jól nem tudja végrehajtani.

— A tisztképzés fontosságát nem lehet eléggé nyomtatékosan hangsúlyozni. Az 50 éves Ludovika a *haza iránti szeretet, kötelességűség, a tanítás és tanulásban való lelkes versengés* által lett naggyá. Hassa át most is minden magyar honfi lelkét az a tudat és lelkes igyekezet, hogy előideink dicső erényeivel régi dicsőségünket visszaszerezzük. Amen.

Kis-sirai Sirsich Béla ny. altábornagy, ki az intézetnek növendéke és később tanára is volt, a következő cikket küldte:

— A hagyományok iránt velem született tiszteletből és vérbeli hajlamomból kifolyólag mindig csak az volt a vágyam, hogy katonai pályára lépjek s hogy épen a Ludovikát választottam, annak főként az volt az oka, hogy szépapám, aki nobile officio kapitány volt s a magyar csapatokkal végigküzdötte a napoleoni hadjáratokat, annak idején nagyobb adományval is járult a magyar katonai akadémia alapításához, az ő hagyományának véltem tehát e választásommal eleget tehetni.

— Dacára a nagy lelkesedésnek, csak nagynehezen és sokára tudtam a szülői ház után érzett vágyamat leküzdeni s különösen fájdalmasan éreztem a már iskolás gyerekkorom kezdetétől fogva élvezett nagy szabadságomnak kezdetben nagyon is erős korlátozását. E lelki válságon az új tanulmányok szeretete és néhány kedves jó barátom meleg ragaszkodása segített át s a 2-dik évben már annyira otthon éreztem magamat, hogy néhány szokásos esnyt is elköttem, aminek az lett a lesújtó, de egyúttal kijózanító eredménye, hogy az első félévben

kevésbé jó magaviselet miatt az elért szép tanulmányi rangsorból messze hátra kerültem. Év végére ismét visszahódítottam elvesztett pozícióm s attól kezdve állandóan meg is tartottam. Az ősz és jóságos parancsnokra, a kivétel nélküli tekintélyes korban levő és kizárólag szakemberekből álló kiváló tanári gárdára őszinte tisztelettel és bizalommal tekintettem fel és mélyen el-érzékenyülve vettünk egymástól s a második otthonunkká vált akadémiától búcsút, amikor a negyedik év végén az életbe kiléptünk. Mindenkori csak hálával és szívesen gondolok az ott eltöltött időkre vissza s mindvégig büszke is maradok ludovikás voltomra.

— Tizenöt év eltelté után újra betérhettem a régi, kedves falak közé, mint a harcászati és hadseregszervezés tanára, de teljesen más viszonyok közé, a közben már új alapokra fektetett valóságos és a bécsúj helyivel egyenértékű katonai akadémiára.

— A kívánt eredmény igazán csak a kiválóbbakkal volt elérhető s ily körülmények között főttörvényem az volt, hogy a *leggyengébb is legalább a legszükségesebb tudással* kerüljön ki.

— Mily más követelményeket kell azonban a mai helyzetben a tisztképzés iránt támasztanunk! Mai vérendszereink mellett egy feladata magaslátan álló tisztiszarjadék létkérdés a nemzetre s azért mindenkinek már az intézetbe lépésekor is kiválóan kell lennie, mi a leg-szigorúbb kiválasztást követeli úgy az értelmi, mint erkölcsi és fizikai teljesítőképesség tekintetében.

— A Ludovika Akadémia nem csak a honvédség számára neveljen tetőtől-talpig katonákat, hanem *egyúttal a nemzet egyetemé részére is* művelt és jól fegyelmzett, kötelességtudó és erős akaratú, minden áldozatra elszánt és munkaszerető egyéniségeket, akikre a jövő biztosan számíthatson, hogy ekkép teljesen felkészülve állhassanak ki az elkerülhetetlen sorsdöntés idején a küzdőtérre, ahol ne épen erkölcsi alárendeltségünk miatt tiportassunk le örökre.

— *Több tudás, több munka és több akarás* legyen tehát ezentúl a Ludovika feladata, mert csakis ily célkitűzéssel és szívós erőfeszítéssel felelhet meg nemzeti nagy hivatásának, nevelhet magas színvonalú tisztikart, s a tradíció gondos ápolásával ünnepelheti meg majd százéves fennállásának évfordulóját boldogabb viszonyok között.

— *Ducunt fata volentem, nolentem trabunt!*

Gerő Gyula ny. hadbíró-altábornagy, a hadbírói tisztikarnak hosszú időn át vezetője, a Ludovika Akadémiának éveken át tanára a következőekben mondja el, miként lett ludovikás:

— Tudvalevő, hogy 1883-ig csak a közös hadseregnél lehetett az egyéves önkéntességet leróni. Hogy ez az akkoriban amúgy is lekicsinyelt (piros nadrágunk miatt csak „paradicsomos flakók”-nak esúfolt) honvédek tekintélyét nem valami nagyon emelte, az természetes. Az oly korán elhunyt gróf Ráday honvédelmi minisztere az érdem, hogy a törvényhozás az egyéves önkéntesi intézményt a honvédségnél is megvalósította. Az első honvéd egyéves önkénteseket a Ludovika Akadémiában összpontosították, ahol nagyobbára a tisztképző tanfolyam tanárai tanították őket is. En is a honvédség első egyéves önkéntesei közé tartoztam. Így lettem én ludovikás anélkül, hogy ludovikás voltam volna. Parancsnokaink és tanáraink magasszintű és izzó hazafiságtól áthatott oktatásai annyira hatottak rám, hogy én, aki egykoriban mérgestollú ellenzéki hirlapíró és ügyvéd-bojtár voltam, a tartalékos hadnagyi rangfokozat elnyerése után élethivatásul választottam a honvédség szolgálását. Szeretettel és hálával gondolok ezért is volt ludovikai tanárainkra, akik közt később nekem is helyet juttatott szerencsés sorsom.

Vitéz Kárpáthy Kamilló tábornoktól, a katonai tisztképzés vezetésével megbízott előjárónktól — kinek édesapja főhadnagy korában a Ludovika Akadémia segédtisztje volt s akinek az első magyar nyelvű katonai irálytant köszönhetjük — a következő cikket kaptuk:

— Az 1867-i kiegyezés újból meghozta Magyarországrészére az állami önállóság attribútumait, köztük a

magyar hadsereg megszervezésének lehetőségét. Akkori dualisztikus államformánk, centralisztikus törekvések tultengése és alaptalan bizalmatlanság folytán a nemzet ezt a jogát nem érvényesíthette ugyan teljes mérvben, de megalapította 1869-ben a közös hadsereg mellett, mint Magyarország állami függetlenségének e téren kifejezőjét: a m. kir. honvédséget, mely szerény keretekből kiindulva, félszázad múltán a világháborúban eredeti rendeltetésén messze túlmenőleg, az évszázados multra visszatekintő közös hadseregnek nemcsak teljes értékű kiegészítő része, hanem sok tekintetben irigylett vetélytársa is volt.

Méltán kérdezhetjük, mi okozta ez ifjú intézmény nagyszerű helytállását? Kétségtelen, hogy elsősorban a magyar nép fiainak hagyományos vitézsége és áldozatkész hazaszeretete. De amint az éles szerszám csak jó mester kezében válik hasznos eszközzé, a magyar honvédek is csak rátermett vezetők kezében lehettek olyan csapatokká, melyeket a hadvezetőség megnyugvással állíthatott a legnehezebb feladatok elé is. Az érdem másik része tehát a honvédség ama vezető személyiségei, kik félszázadon át céltudatosan képezték és fejlesztették a honvédség tisztikarát és főleg azé az intézményé, melyből tényleges tisztikarának jó része és színe-java kikerült: a *Ludovika Akadémié*.

Nem véletlen, hanem a Ludovika Akadémia 50 éves működésének minden dicsőretnél többetmondó elismerése az, hogy épen a világháborúban főleg azok állottak a honvédelem és a honvédseregtestek élén, akik a Ludovika Akadémiának fennállása kezdetén hallgatói voltak, így báró Hazai Samu vezérezredes mint honvédelmi miniszter, uszoki báró Szurmay Sándor gyalogsági tábornok mint hadtestparancsnok és honvédelmi miniszter, kulistei Tabajdi Kálmán gyalogsági tábornok mint hadosztályparancsnok és honvédelmi államtitkár, uszoki Rónai Horváth Jenő altábornagy és még számos kiváló tábornok. Nem véletlen az sem, hogy a világháborúig a Ludovika Akadémiából felavatott tisztek közül igen sok halt hősi halált, ami azt is bizonyítja, hogy a Ludovika Akadémia nemcsak katonai tudást oltott hallgatóiba, hanem tetterre, áldozatra kész hazaszeretettel is.

Ilyen dicsőséges múlt után, 50 éves fennállása alkalmából üdvözlöm a Ludovika Akadémiát. Bár nem ebben az intézetben nevelkedtem, egyéb vonatkozások révén azzal a szeretettel és ragaszkodással köszöntöm mint volt növendékei és a legbensőségesebb jókívánságokkal a jövőre nézve. Vezérelje működésüket az a szellem, mely 50 éven át ott meghonosult és amely nehéz megpróbáltatások idején áldást hozott. *Vezetőt* hassa át az a tudat, hogy ismeretlen munkájuk minden szépre és jóra hajlamos ifjú magyar lelkekkel és agyakkal foglalkozik, úgyhogy a fáradságos vezetés feltétlenül dús termést fog hozni nemcsak az akadémikusokban, hanem általuk a magyar nép szélesebb rétegeiben is.

Ti akadémikusok pedig jöjjetek tisztába választott hivatástok komolyságával. A mi pályánkra csak az vállalkozók, kit nem vonz a jólét, a kényelem, a népszerűség, hanem akit áthat ezeréves multunk dicsősége, akinek fáj a jelen nyomorúsága. *Nem elég a szaktudás, a magyar tisztnak szívvel-lellekkel a magyar multban, a magyar népben kell gyökereznie, hogy a magyar föld derék áldozatkész fiait oktathatni és lelkesen vezetni tudja.* Ha ilyenek lesztek a tettek idején és mezején, zárkóztok sorokban lesz veletek és mögöttetek az egész magyarság.

Kétségtelen, hogy a magyar társadalom, mely a Ludovika Akadémia megalapításakor áldozatkésznek számos tanujelét adta, mely a világháborúban a háború dicső teljesítményei nyomán büszkén vallotta magának a honvédséget, most 50 éves jubileuma alkalmával is átérzi a Ludovika Akadémiának a honvédelemre s így az egész nemzetre való kihatását, hisz ez a katonai főiskola az egész haderő egyetlen tisztképző intézete. Biztos vagyok benne, hogy a magyar társadalom fokozott szeretettel és megértéssel méltányolja majd e katonai főiskola működését és hogy a tanult lelkes magyar ifjúság színe-java fog annak falai közé kíváncskozni.

Mostoha körülmények megfoszthatták ugyan a magyar hadsereget egy emberöltő munkájának és dicső

séges harcainak eredményétől, azonban a szerencse tartósan csak a derekának kedvez. Mai és leendő honvéd akadémikusok! Még egy emberöltő és ti lehettek a honvédség vezérei. *Készüljeteek tehát, tanuljatek!*

Vitéz Balassa Béla tábornok, a székesfehérvári 2. honvéd vegyesdandár parancsnoka, a Ludovika Akadémia volt növendéke és tanára az alábbi pontokban foglalta össze visszaemlékezését:

— Miért mentem a katonai pályára? — Hazaszeretettel és a hivatás érzetéből. Az elsőt az akkori kornak ifjúsága magába szívta az otthoni nevelésből és a középiskolákban uralkodott hazafias szellemből. A másodiknak, a hivatás érzetének eredetéről nem tudnék beszámolni, de jól emlékezem ma is rá, hogy mikor első éves ludovikás koromban megkérdezték, hogy miért mentem katonának, mikor az egész széles családkban sohasem volt katonák, — önzetlennel válaszoltam, hogy hivatást érzek rá. A fiatal gyermek kijelentését egy harminc éven túl tartó pályafutás fényesen beigazolta.

— Mit adott nekem a Ludovika Akadémia? — Csak ezzel a gyűjtő szóval tudok megfelelni rá: *Mindent*. Folytatta a családi nevelést, tanított szorgalomra, kitartásra, erős akaratra, tökéletesítette bennem a hazaszeretettel, fegyelemhez, rendhez szoktatott. Keveset mondog azzal, hogy megalapozta azokat a tudományokat, melyeket tovább tudtam fejleszteni annyira, hogy a katonai pályának a legszebb célját „a vezérkari szotgálatot” sikerült kiküzdenem.

— Mik voltak ott a legkomolyabb, legkellemesebb vagy kellemetlen élményeim? — Az én egész ludovikás életemet a komolyság jellemezte. Talán legtalálhatóbb igazolom ezt az állítástommal azzal, ha elmondom, hogy én voltam összes évfolyamtársaimnak az „öreg”-je, holott csak 1—2 társam volt korra nézve fiatalabb nálam. Az „öreg” név idezi életem a legkellemesebb emlékeket is, mert arra az igazi testvéri szeretetre emlékeztet, melyben együtt éltem növendéktársaimmal. Kellemetlen élményekben is volt osztályrészem. Boldogult Deseő kapitány úr, az áldott lelkű német tanárja a „gyengébbek”-nek, illetlen magaviseletemet azzal büntette meg, hogy német nyelvből „elégésgest” adott. Dacára a „jeles” összeredménynek és 3-ik rangszámomnak, elvesztettem egy fél esztendőre galléromról a gombokat. Nem hallgathatom el a másik esetet sem, ez volt talán a legkeserűbb. Bár a II. évfolyamban jelesem volt a szépirásból, a III. évfolyamban 3 hónapon keresztül minden vasárnap délelőtt kimenő helyett egy óra szépirási gyakorlatom volt. Boldogult Görgey Vince alezredes ugyanis átnézte a harcászati feladatokat, s bár érdemileg jelest kaptam a dolgozatra, rossz irásom miatt annyira megharagudott, hogy reám szabta a keserű büntetést.

Milyen kapcsolatban maradtam a Ludovika Akadémiával további pályámon, s hogyan gondolok rá most vissza? Szeretnék-e még egyszer „ludovikás” lenni? — Azt mondhatom, hogy igyekeztem állandó kapcsolatot tartani a Ludovika Akadémiával. A felsőbb tisztí tanfolyam, a tanári évem, a 10 és 30 éves találkozó, s az áldatlan kommün ideje alatt 3 hetes parancsnokságom mindég mint régi gyermeket, régi ismerőst fogadtak az intézetbe. Odatartozónak érzem ma is magamat, s nyugodtan elmondhatom, ha még egyszer születnék, akkor is csak ludovikás szeretnék lenni.

Mi a véleményem a tisztképzésről, annak fontosságáról a jövőben, s így a Ludovika Akadémia feladatáról? — A tisztikar minőségétől függ a hadsereg értéke, ez pedig az állam fenntartó ereje lévén, a tisztképzés első fontosságú államérdék. Ez különösen mai szegény hazánkban lép óriási fontossággal előtérbe, mert a csekély számú hadsereg csak akkor felelhet meg feladatainak, ha minden tekintetben kiváló. Ennek alapfeltétele pedig a tisztí kiképzés. Azok mellett az erények és kiválóságok mellett, melyeket a tisztikarba a háború előtt is beleneveltek, a mai Magyarországon óriási fontosságú a keresztény irányú, a hazaszeretettel és a sokoldalú intelligencia állandó fejlesztése és nevelése. Keresztény nemzeti szellemtől áthatott, fegyvelmezett, széles látókörű és katonai tudású tisztí sarjadékot van hivatva nevelni a Ludovika Akadémia.

Meg kell még emlékezni arról a rövid időről, me-

lyet a kommün ideje alatt parancsnoki minőségben töltöttem a Ludovika Akadémián. Egy kis meghitt, régi hazaszeretettel duzzadó, s az akkori rendszert elpusztítani törekvő csapatot találtam együtt a volt tanárokkal és a visszahívott akadémikusokkal. Dacára a kommün áldatlan viszonyainak, a Ludovika Akadémia falai között ott érezhettük mindnyájan azt a hatalmas hazafias szellemet és azt a katonai fegyelmet, mely ennek a nagynevű intézetnek biztos alapköve.

Igy legyen jövőre is!

Fejéntsik Ottó tábornok e néhány sorban küldte el üdvözlését:

— A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia 50 éves fennállásának jubileuma alkalmából szívvel üdvözlöm honvédségünk tisztikarának bölesőjét. A sors nemzetünk életében és jövőjében döntő szerepet szánt a mai ifjú nemzedéknek, leendő tisztjeinknek. Ők vannak hivatva nemzeti eszményeinket megvalósítani. E magas feladatra kell tehát előkészülniök, ami eszedes, de szívós, kitartó, reális munkát igényel és férfiakat követel, kiknek jelszavuk: „Többnek lenni, mint látszani!”

Nagygyégyi vitéz Raics Károly tábornok, a testnevelési tanács társelnöke, volt növendék, e szavakban üdvözli az akadémiát, honnét éppen 30 évvel ezelőtt került ki:

Lelkem mélyéből üdvözlöm második szülői házamat fennállásának 50. évfordulója alkalmából! Fogékony ifjú lelkem benyomásai, melyeket ott szereztem, kitörhetetlenül bevésődtek emlékembe és a leggazdagabb kincsei maradnak lelkemnek.

— Ez alkalmából nem mulaszthatom el, hogy rámutassak arra a példaadó és szinte úttörő nagy feladatra, mely a Ludovikára tisztképzésünk terén a jövőben vár. Erre pedig főként a legutolsó tíz év tapasztalásai és jelenlegi siralmas helyzetünk utalnak. Ha jól megjegyezzük, hogy minden sikernek titka az *előlélek erejében* rejlik, akkor tisztképzésünk tengelyévé az *önbizalom* fejlesztését és a *felelősség vállalását* bátorágát kell tennünk. Kétségtelen, hogy a számbeli gyenge hadsereget *minőségileg* minden tekintetben összehasonlíthatatlanul *jobb hadsereggel* kell ellensúlyoznunk. Ilyen hadseregünk pedig csak akkor lesz, ha a tisztikarnak *erkölcsi és szellemi színvonala magasabb*, vagyis *a lelke gazdagabb*.

Nemes Thótt Gábor tábornok, a honv. minisztérium csoportfőnöke, kérdőpontjainkra a következőkben felelt:

— Hazaszeretettel mentem a katonai pályára. Mit adott nekem a Ludovika Akadémia? — Megadta nekem az alapot ahhoz, hogy további önképzésem és szorgalmam révén vezérkari tiszt lettem s jelenlegi rendfokozatomat elérhettem. Mint fiatal ludovikásnak megerősíté az egészéget, mert míg gimnazista koromban sokszor gyepgélkedtem, a Ludovikán a szabad levegő, a gyakorlat, sport, stb. sokkal ellenállóbbá tettek. Egészség nélkül pedig sohase juthattam volna oda, ahol most vagyok.

— Legkellemesebben emlékszem vissza 1894. január 31-ére, midőn ő felsége I. Ferenc József szemlét tartott, s én mint harmadéves növendék fegyvertanból feleltem. Néhaj királyunk megdicsért, azonfelül néhány kegyes szóval érdeklődött szüleim s egészségi állapotom iránt. Ezt a napot sohasem fogom elfelejteni.

— 1910—11-ben tanár és tanulmányvezető, 1911—14-ig a háború kitöréséig tanulmányvezető voltam az Akadémián. Legfőbb törekvésem volt, hogy beléoltsam a fiatalokba a *kevés beszédet, de sok cselekedetet*, valamint, hogy látókörüket bővítsm. Törekvésemben az akadémikusok részéről nagy támogatásban részesültem. Pl. volt egy folyósó rész, amelyen nagy ívekben minden fontosabb világesemény néhány szóval, avagy ha lehetett rajzban volt feltüntetve. Sok ludovikás segített ebbeli munkámban; azonkívül az akadémikusok segítségével berendeztem két termet, mint „hadsereg-vezetési termet”, melyben az osztrák-magyar monar-

chia akkori egész fegyveres ereje *rajzban* volt meg rögzítve.

— Mi a véleményem a tisztképzésről? — „A tisztképzés” mindig elsőrendű országos érdek volt. Most, midőn csak megbízható hadsereg biztosíthatja az ország fennállását és fejlődését, akkor azt hiszem szükségtelen tovább fejtegetni azt, hogy még mennyivel nőtt a tisztképzés jelentősége, hiszen a tiszt vezet a legénységet. A Ludovika Akadémia feladata, hogy *elsőrangú, intelligens tiszteket* adjon hazánknak.

Végbeli vitézek, testőrök, leventék

Irta: Nagylaki vitéz RÁTZ JENŐ alezredes

A történelem nemcsak a fejlődésnek és haladásnak, hanem az ismétlődésnek is foglalatja. Szoros egymásutánban, logikus sorrendben ismétléseket, eseményeket és eseményeket, melyeknek csak külső körülményei változnak és különböznek a régitől. De nemcsak ezeket, hanem az állapotokat, helyzeteket is gyakran, újra és újra feleleveníti.

A történelemnek ez a megismétlődése emberekben, eseményekben és állapotokban azonban nem szorítkozik a legtágabb keretekre, vagyis a történelemben szereplő népek egyetemességére. Ez a megismétlődés a legszűkebb viszonyokra is igen sokszor ráolvasható. Ha ilyen szempontok szerint vizsgáljuk hazánk és nemzetünk történelmét, hamarosan fogunk találni egymáshoz hasonló embereket, eseményeket és állapotokat, melyeknek ha külsőjük talán nem is teljesen, lényegük azonban mindenben ugyanaz.

Szónokokat és költőket ihletett meg először, ma már azonban elcsépelett közhely korunknak és a közvetlen Mohács előtt és Mohács után következő korok hasonlatossága. És ilyen még sokat lehetne megnevezni. Engem azonban nem ezek a nagy és feltűnően tolatkozó hasonlatosságok érdekelnek legjobban. A rejtettebb, nehezebben feltalálható, de éppen ezért mélyebben fekvő és mélyebben szantó hasonlóságokban találok a termékenyítő magot, melyet nem tud szárnyára kapni a kősa zé és nem tud az ösvényre vagy az ösvény melletti sziklára vetni, ahol eltaposják, elhasználják, vagy csírája hiába vész. Ezek a mélyen járó és nehezebben fellelhető hasonlóságok mindig teremnek gyümölcsöt!

A természetben és a történelemben ez a gyümölcs: az eredmény! És ez a fontos, nem a szembeszökő és égbekiáltó, de üres, meddő külsőség, az égrefőző magtalan fa!

Ahogy lelkem visszaszáll a múlt felé és a letarolt történelmi mezőkön széttekint, a mai vérszegény, erejében megfogyatkozott és idegenek által kiuzorázott helyzetünkhöz hasonló állapotot többet is találok. Egyelőre csak a külső képet rögzítem. A Hunyadiak kulturában magasatrörő, de nemzeti erőt fogyasztó és magyar vért esapoló kora után ernyedten összeomlik a nemzet. Erőgyűjtésre volna szükséges, hogy visszakerülhessen arra a

fényes polera, ahonnan a külső és belső erők kiegyensúlyozottságának hiányában lezuhan. De nyugalmat nem talál. A török az, amikor gátja szakadt, feltartóztatlanul hömpölygött előre a Duna-Tisza medencéjébe. És akit elnyeléssel fenyegetett, akit pusztított, kisebbitett, megnyirbált, akinek kinezeit prédálta, az a magyar volt. A vérszegény, elerőtlenedett magyar önerejében nem bízva, hol itt, hol ott kereste a támasztó kezét. Ki németbarát volt, ki a törökben látta a kisebbik veszedelmet. És mind a két barát segített és a segítségét használta is: . . . saját magának! A magyar meg fogyott, testben és lélekben egyre fogyott, szelében, erkölcsben és gazdagságban is lassanként ebek harmincadjára jutott.

Csak ahol a maga lábán mert járni, ahol a maga erejében bizakodva a magyar gondolat szekeré elé merte igába fogni látszólagos barátait, ott tudott virulni, erőre kapni és nemcsak magának és korának, hanem a történelemnek is gyümölcsöt termelni. *A magyar alkotmány és vallásszabadság megvédése és épségben tartása Erdély érdeme, a magyar Erdély érdeme, mely egyenrangú tárgyaló félként mert fellépni a némettel és törökkel szemben is és legjobb fejedelmei idejében magyar gondolatokat mert gondolni*

De ez csak hasonlóság!

Abban az országrészben, ahol a német a segítőbarát és barát címén nap-nap után a magyar halotti torát ünnepelte sokáig, inkább egymást bántotta a magyar, semhogy az idegen ellen fordult volna közös akarattal, közös gondolattal és összefogott erővel. Csak ott, ahol a kézzelfogható baj a legnagyobb volt, ahol a török ár egyre nyaldosta és egyre-egyre elnyeléssel fenyegette a magyar végeket, ott vette észre a még akkor is álomlátó magyar, hogy a német barátsága selma, hogy a segítség elmarad mindig és mindenütt, ahol nem a német tarisznájába hull a gyümölcs. Egyszóval ott, a végeken vette észre csak a magyar a kilógó lólabát.

És akkor egyszerre a maga lábán tud járni! Feléled harci kedve, büszke és bátor ellenfelével önmaga erejével száll szembe. Az ütközetbe menőket magyar dal lelkesíti, a csatában Jézus, István és László király a vezér, a prédán magyar igazsággal osztozkodnak és az elesett testvér halotti torán sírva vigadnak. Egyik kezükben a kard, másik kezükben a lant! Karddal és tollal ébresztgetik, védik, noszogatják, öntudatra ébresztik még másban bízó, álmodozó fajtestvéreiket a végbeli magyar vitézek.

Magyar leventék, magyar akarattal, magyar szóval, magyar tettel indítják meg a magyar ébredést és feltámadást!

És a magyar gondolatot, melyet magyar szóval hirdettek, megértette mindenki, akinek ereiben magyar vér csörgedezett. És magyart tette sarkalata.

És evvel a két tanulással visszaindult lelkem az állapotjában ugyanolyan mához. Közben még egy korszak megragadja figyelmét!

Mária Terézia német hatalmának pilléreit

döngeti az ellenség. Már-már minden összeroskadóban, amikor a híres pozsonyi gyűlésen felhangzik a „Vitam et sanguinem!” Előrobognak a magyar vitézek, a seregek élére magyar vezérek kerülnek, magyar származású diplomaták járják az idegen udvarokat. Magyar vér, magyar erő és gondolat bőven megtermi gyümölcseit és emésztí a nemzet erejét. Mária Terézia német hatalmát ezek a tényezők mentik meg és tartják fenn. Az uralkodó kegyes és hálás! Magához öleli a nemzet legjobbjait, Bécsbe csábítja őket, hogy mindig hű magyarjai között lehessen. A császári kegyben csak úgy kéjeleg a hálával oly könnyen megteveszhető magyar. És közben nincs érkezése észrevenni, hogy a Nyugat kulturája berizporozza napbarnította becsületeseit; nem látja, hogy kurucvarkocsa labanceppfá vedlik át, hogy szattyanbörösizmájából harisnya és csattos cipő formálódik ki; hogy nyeregcsokta nadrágja csokros selyemronggyá varázsolódik át. Kemény, katonás dereka megroppan és hajlongó nádszál lesz az udvar fuvalmai szerint; sas tekintete, mely eddig csak parancsolni tudott, a hű eb pillantásává válik, mely a rugásra is talpnyalással felel és nyelve, ősei földjének erejét visszatükröző nyelve, beszéde helyett a kurtizánok és lakájok cifra, selymes nyelvén beszél, még akkor is inkább ezen, ha csak dadogva is. És resteli nagyhírű őseit, megtagadja az ázsiai vért, tágranyított szemekkel, elkáprázottan, öntudatlan és szittyalényevesztetten hajbókol a Nyugat bálványának.

És otthon minden pusztul, az éltető gyökök körül kiszárad a nedvesség, idegen élősdiek lepik el a magyar természetet, szívják a vérét és a magyarnak dukáló erőből növekednek, tollasodnak, terpeszkednek, úgyhogy lassan a vendégszerető gazdát már nem lehet látni!

És akkor megint magyar leventék azok, akik lantot pengetve a magyar nyelv bűbajos varázásával kezdik ébresztgetni, költögetni a magyar gondolatot és a magyar tetteket. Megint az irodalmon keresztül indul meg a megújulás, a nemzeti élet, a magyar szellem.

A bécsi testőrök és a végbeli vitézek ugyanazok a személyek, bennük ismétlődik a magyar történelem, korukban pedig a viszonyok szerint más külsőben az állapot is.

Es mi a tanulság a mai korban, mely lényegében teljesen hasonlít az említettekhez, a magyarra nézve általában?

Csak akkor lesz feltámadás, ha magyar gondolat fogja magyar tettei hevíteni nemzedékünket.

Csak önmagunkban szabad bízunk, minden idegen segítség selma! Saját magunkban kell megtalálnunk az alapot, az indítóerőt, az erőt és a célt is a cselekvésre. Más szóval: Főnixként önmagunkból kell megújodnunk! Nem szabad eltagadni keleti vérünket; nem szabad hajbókolnunk a Nyugat előtt, mert nagyképpen magát „művelt” nek meri nevezni; nem szabad megijednünk a Keletől, mert azt „barbár”-nak mondja a Nyugat. Meg kell becsülnünk mindent, ami magyar, ami a miénk, ha még olyan porszemnyi érték volna is.

Fejlesztünk kell önmagunkban az öntudatot mindenben, ami magyar, ami ősi, ami turáni sajátosság, amiben különbözünk a Nyugat népeitől, mert ebben találhatjuk meg az alapot, az indítóerőt, az erőt és a célt is a magyar gondolathoz és a magyar cselekvéshez is! És végül le kell törnünk magunkban mindent, ami a Nyugat ész nélkül való utánzását, követését súgja nekünk, mert ez a halál, a pusztulás mindarra, ami magyar erő és érték.

Csak azt szabad átvennünk a magyar gondolkodás, tudás és érzés közkinéséi közé, amit a magyar szellem átítatott, sajátos varázssával bearányozott, magyarra tett és élesen elhatárolt a többi nemzetek kinezeitől, mint a katolicizmus Máriáját vagy a Kálvin tanát!

És elsősorban az életet adó és fentartó nyelvet, a magyar ősi, szép, zengő nyelvet kell eredeti tisztaságában és nagyszerűségében megtartanunk és tovább átörökíteni! Tisztítsuk meg minden salaktól, mely a nyugatimádás korában reáragadt. Szűzi tisztaságában tükrözi csak vissza igazán azt, ami bennünk eredeti, nagyszerű és életképes, elpusztíthatatlan és örökkévaló!

„Nyelvben él a nemzet!” mondta a legnagyobb magyar. És többet és nagyobb mélységű dolgot mondott vele, semmint első pillanatra tetszik.

Ez a kis visszapillantás a multra, ez a kis összehasonlítás a múlt és jelen viszonya között, mutatja, hogy nemzeti újraébredésünket mindig a nyelv, a magyar irodalom megújulása előzte meg. De mutatja azt is, hogy a nemzeti feltámadás előharcosai között *nemcsak a karddal, de a lanttal, a nyelv műveléssel is kiténtek és első helyen szerepelnek a magyar katonák, a magyar leventék!*

Ludovikás leventék ime: „*Ez az út, az igazság és az élet!*”

Ezen járjatok!

Alapítványok

A magyar tisztképzés céljaira az első alapítványtevő gróf *Beleznay Sámuel* volt, ki már az 1802. évi országgyűlésen 10.000 forintot ajánlott fel „a növendék ifjaknak katonaságra való előkészítésére”. Erre hívatkoztak az 1808-iki pozsonyi országgyűlésen, mely Mária Ludovika királynő megkoronázására és a véderőnek — a Napleonnal folytatott háborúk miatt való — gyors és alapos átszervezésének megtárgyalására gyűlt egybe. A rendek nagy lelkesedéssel több mint 662.000 forintot gyűjtöttek egymás közt a „magyar katonai növelde” számára. Különösen kitűnt *Zichy József somogyi* követ 12.000 forintos adománya. A főrendek hasonló buzgósággal karolták fel az — immár országszerte folyó — adakozást. 1808. október 1-én tartott ülésen — tehát egyetlen napon — több mint félmillió forintot ajánlottak fel. A nagyszámú adakozó főrend között különösen kitűnt *József főherceg* nádor 10.000 forintos, *Ambrus főherceg-prímás* 20.000, *Albert kir. herceg*

30.000, gróf *Koháry Ferenc* 20.000, gróf *Batthyány Károly* 24.000 forintos adománya. Ezekhez járult, hogy október 3-án Ludovika királyné a koronázási ajándékot 50.000 forintot szintén az új magyar katonai intézet felállítására adományozta.

De nemcsak a főrendek és a képviselőház, vármegyék, szabad kir. városok stb., hanem még a katonaság is sietett kisebb-nagyobb összegeket följánlani. Különösen említést érdemel az 1. magyar huszárezred tisztikara, mely Troppauból 1200 és a 12. számú magyar huszárezred tisztikara, mely Kohialkából (Galicia) 1000 forintot küldött.

A legnagyobb alapítványt tette *Marczibányi István* (50.000 frt.) és Párdányi gróf *Buttler János*, kinek alapítványainak összege az 1836. évben már 136.000 forintra emelkedett. A „Buttler alapítvány” melyhez 13 vármegye adománya kapcsolódott. 1898-ban 851.855 frt-ot tett ki.

Az összes alapokról, melyek a katonai tan- és nevelőintézetek rendelkezésére állanak, a következő könyv nyújt részletes fölvilágosítást: „*A m. kir. honvédelmi miniszter felügyelete alatt álló nevelési alapok és alapítványok története.*” Hivatalos kiadás. Budapest, Pallas, 1899. 748. oldal.

A trianoni szerződés a honvédségre is felette súlyos teherként nehezedik. Csak egy katonai főiskolát szabad tartanunk, mely az összes fegyvernemekhez nevel tisztéket, ez okból az akadémikusok létszámát fel kellett emelni. A többoldalú kiképzés folytán pedig az eddigi 3 éves tanfolyamból 4 éves tanfolyan lett; a kiképzés és nevelés mind nagyobb és nagyobb összegeket emészt fel.

Újabb alapítványokra, ösztöndíjakra volna szükség!

A Ludovika Akadémián a *sportkiképzésre* nagy gondot fordítanak. Az akadémikusok nemcsak az intézetben belül vesznek részt versenyeken, hanem külső sportegyletek meghívásait is elfogadhatják. Ilyen versenyek kiadásokkal járnak. Az intézetre nézve előnyös volna, ha minél többen vehetnének részt e versenyeken, hogy az eredmény még fényesebb legyen. A sportszellemet tiszteletdíjak és emléktárgyak adományozásával lehetne emelni.

Az újabban alakult *Leventekör* tevékenységét pályázatok kitűzésével fokozza. Ezek jutalmazására s a kör számára könyvek, festő- és rajzszerek beszerzésére szintén anyagi segítségre volna szükség.

Az akadémikusok *ének- és zenekarának* működése is tetemes kiadásokkal jár. Hangjegyek beszerzése, a hangszerek karbantartása nagy költséggel jár.

Egy alap, melynek kamatai az említett kiadások fődözésére szolgálnának, ez intézmények működését hathatósan tudná elősegíteni.

Az 1918. forradalmi időszakban a fosztogató esőcselék az Orczy-kertben levő *Ludovika-szobrot*, *I. Ferenc József szobrát* és a *Mária Terézia királyné szobrát* teljesen összetörte, sőt még *Mátyás király szobrát* is megsemitte. A Ludovika szobor érebeöntésére szükséges költségek előteremtésére még a háború megkezdése előtt megindult a gyűjtés az akadémiából kikerült tiszték között, de a mai viszonyokban e terv megvalósítására alig lehet gondolni. Az intézet előterén levő *I. Ferenc József király bronzból öntött mellsobrát* — *Strobl Alajos szobrászművész* alkotását — a felfegyverzett munkások 1919. évi április 14—15. éjjelén ledő-

tötték, de a szobor a diktatura bukása után — minden ünnepség nélkül — ismét visszakerült régi talpzatára.

Az 1919. évi június hó 24-től július hó 22-ig, vagyis az ellenforradalom leveretése után majdnem egy teljes hónapon át a 42. vörös vasas ezred egy zászlóalja tartotta a Ludovika Akadémiát megszállva, mely idő alatt az intézetben felette sok rombolást és eltulajdonítást vittek végbe. A tiszti kaszinó és étkezde pénztára, a tiszti étkezde ezüst evőkészletei, asztalneműi, üveg-neműi, a kaszinóból a sakkjátékok, billiárd-golyók, dákók, a volt tanároktól emlékül kapott ezüst serlegek, virágtartók, asztaldíszek mind eltűntek. Az olajfestmények és a tanárok arcképgyűjteményét kellő időben sikerült még a megsemmisítéstől megmenteni, de Patakynak híres képét „Ó Felsége I. Ferenc József király szemlét tart a honvédség fölött a Vérmezőn“ megromgálták, a király képét kivágták; más értékes festményeket késsel, szuronnal átdöföttek stb. Az intézet házi múzeumának tárgyai: a hareterekről beküldött különböző kézi lőfegyverek, kardok, szuronyok, buzogányok, fókások, kések, ágyulövedékek hüvelyei, kürtök, különféle puskalövedékek stb. szintén eltűntek.

Tehát ilyen muzeális tárgyakra is szükség volna!

Az 1919. évi június 24-iki ellenforradalom évfordulója napján az akadémia megemlékezik az ellenforradalom vértanúiról és lelki üdvöskért az intézet róm. kath. és református kápolnájában istentiszteletet tart. E nap délutánján az intézeti park nagy rétjén *sportünnepélyt* rendez, ami már nemcsak az intézetnek, hanem a nagyközönségnek is ünnepe lett. Eddig egy-egy ünnepélyen 6000—9000 beléptijegy is elkelt, de nagyobb közönség befogadására és annak kényelmes elhelyezésére állványok, ülőhely-berendezések stb. hiánya miatt alig lehet gondolni. Miután a belépti díjakból befolyó összeg éppen hogy csak a készkiadásokat fedezi, itt is anyagi segítségre volna szükség.

Tekintettel az állam súlyos anyagi helyzetére, az említett kívánságok és szükségletek kielégítésére hosszabb idő lefolyása előtt hivatalos úton nem várható, emélfogva a következő pontokban foglaltakra felhívom elsősorban a volt ludovikások, tiszti bajtársak és a nagyközönség figyelmét:

1. Új alapítványok teendők a Ludovika Akadémia számára.
  2. Ösztöndíjak, jutalomtárgyak adományozása volna kívánatos az akadémikusok megjutalmazására. (Sportegylet, Leventekör, ének- és zenekar.)
  3. Az Orczy-kertben felállítandó nagy tribünök elkészítésére adományok kellenének.
  4. Az intézeti múzeum berendezését pénzbeli adományok és muzeális tárgyak ajándékozása segíthetné elő.
  5. A Ludovika szobor-csoport megújítására és bronzba öntésére adományok.
  6. Az elesett ludovikások emlékoszlopának felállítására nagyobb összeg kell.
- Nehéz körülmények, nagy megpróbáltatások és lemondások között kell most élnünk, de küzdelem nélkül nincs győzelem! Közös akarattal, összetartással, áldozatkészséggel nagy dolgokat lehet véghezvinni! Vessünk egy pillantást őseink példájára, kik e magyar katonai képző- és nevelőintézet megeremítéséért majd egy évszázadon át szívós akarattal küzdöttek és érte nagy áldozatokat hoztak.

Koschowitz Gyula, ny. őrnagy.

De profundis

Irtá: Vatskits Viktor II. évf. akadémikus

Mélységek mélyéből kiáltok fel Hozzád,
Bosszúálló Isten halld meg kiáltásom,
Lelkem a poklok kínjai kínozzák
Véget sohsem érő szörnyű éjszakákon,
Poroszlók emésztik, gyötrik testem, lelkem,
Allítsd meg a fegyvert kinzóm kezében!

Nézz reám a véres, letiport magyarra,
Aki száz halállal százszor szembeszálltam,
Nézzed, izmos karom hátra van facsarva,
Ararabukva fekszem porban, vérben, sárban,
S úri asztalomnál gyáva szolga dőzsöl,
Tehozzád kiáltok Uram a mélységből.

Lásd, ha engem ütnek, a pillám se rebben,
Odatartom vállam kinzóm ostorának,
De ha anyám jajja sikolt a fülemben,
Fáj, mintha szívembe gyilkot taszítanának:
Patakzó könnyeim trónod ostromolják,
Fordítsd el fejemről haragod dülását!

Uram, szánj meg engem, megbűnhődtem régen,
Véres vezekléssel Golgotám megjártam;
Fakasszál már tavaszt a kietlen télben
S töröld le a könnyet meggyötört hazámban,
Nézz rám, ki előtted térdre hullva hódol,
S szabadíts meg engem Uram a gonosztól.

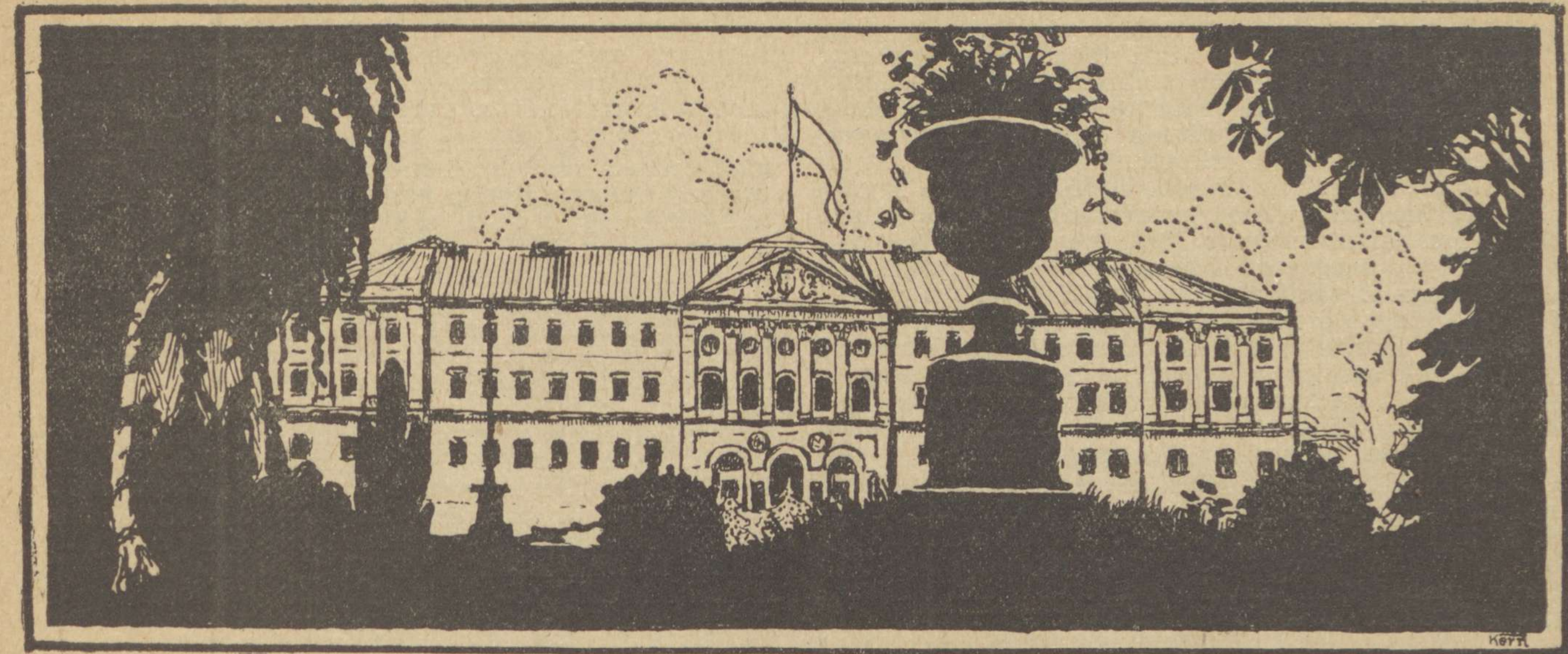
Válasz a Végekre

Irtá: Szentpétery Kálmán I. évf. akadémikus

Testvér! Te sírsz odakünn a végeken?

Judások csókja még a homlokunkon,
És vállainkon még a fészület,
Vonagló húsunk kesélyük mardossák
És várjuk, várjuk a megváltó jelet.
Siralomvölgy lettünk és jaj az életünk,
De Testvér, — a mi könnyünk nem pereg!
Mi hiszünk, bizunk az ítéletben,
Hiszünk, bizunk a feltámadásban,
Hogy jön a hadsereg,
Az új magyar sereg!

Apáink elhullnak a sorvasztó vádban,
Homályos szemünk a semmibe mered,
Hogy a kételkedés ködös éjszakáján
Ragyog-e még nap a felhők felett?
— De majd, ha kürt és harsona rivall,
Dobban a föld és a dob pereg,
Testvér, majd ébredj künn a végeken,
Mert májusi nagy feltámadásban
Jön a hadsereg,
Az új magyar sereg!

Ludovika Akadémia története rövid összefoglalásban¹

I. Előzmények. (1808—1872.)²

ár II. József idejében (1780/90.) mutatkoztak törekvések, melyek magyar tisztképző-iskola felállítását célozták. A bécsi udvar németesítő politikájának ellenhatásaként újra feléledt a nemzeti öntudat. A külföldön elhelyezett magyar ezredek közül többen Magyarországon való elszállásolásukat kérelmezték, valamint, hogy magyarországi tisztek magyar nyelven vezényeljék őket. Az 1790-iki országgyűlés bizottságot jelölt ki, hogy az egy felállítandó magyar katonai akadémia tervezetének kidolgozásával foglalkozzék. Az 1792. évi LX. t.-c. pedig már arról intézkedik, hogy a magyar és a határövidéki ezredekhez csak magyar fő- és törzstisztek és ezredtulajdonosok neveztesse ki és hogy a magyar katonai fiatalság magyar katonai iskolákban neveltesse. A bécsi kormány azonban mindig újabb és újabb nehézségeket gördített a magyar katonai iskola tervének megvalósítása elé, ezért több lelkes hazafi a tervvel lépett elő, hogy addig is, míg a kívánt katonai nevelőintézet felállítható lesz, az egyetemen tanszék rendszeresítették a katonai tudományok számára. E terv eredménye lett az 1802. évi IV. t.-c., mely ily értelemben intézkedik is, de amit végre nem hajtottak. A politikai viszonyok közben kedvezőtlenebbé váltak. A napoleoni hadjáratokban a hadvezetőség mind nagyobb és nagyobb mértékben vette igénybe az ország katonai és anyagi erejét, miközben egyre hangosabbá vált az a kívánság, hogy oly intézet állíttassék fel Magyarországon is, melyben a fiatalság katonai kiképez-

¹ Az akadémia parancsnoka elhatározta, hogy az 50. jubiláris évre könyvalakban kiadja a „Ludovika Akadémia története“-t. E munka már egy év óta folyik; Koschowitz Gyula ny. őrnagy, Matterny István főigazgató, Czékus Zoltán tanácsnok, Lenck Béla altanácsnok és Rózsás József előadó, az intézet tanárai dolgoznak rajta. — Jelen cikkünk munkálataik kivonatát adja.

² A Ludovika Akadémia intézményének a viszontagságos korszakából jeles tanulmányt írt Szilágyi Sándor: *Rajzok a forradalom utáni időkből*. Budapest, 1876. Athenaeum.

testét nyerhetne. A lelkesedés nem volt szalmaláng, a hazafiak tetemes összeget gyűjtöttek ily katonai iskola céljára.³ Az országgyűlésen is több lelkes felszólalás történt ez ügyben, mire a kormány — főként a Napoleon ellen való harcok sikere érdekében — végre tárgyalásokba bocsátkozott.

Mindaddig a Mária Terézia alapította bécsújhelyi katonai akadémia adott tiszteket a magyar ezredeknek is. De ily módon csak kevés számú képzett tiszt jutott azokhoz, minek hiányát legjobban a nemesi felkelés kudarcra mutatta. Ez az ok — a mindinkább erősödő nemzeti mozgalmakkal párosulva — szülte meg tehát a „Magyar Hadiakadémia“ tervét, mit József nádorral az élén felkarolt a nemzet színe-java és az 1808. évi országgyűlés meg is valósított.

II. Ferenc (1792—1835.) elfogadta az 1808. évi országgyűlés VII. t.-c.-ét, mely a felállítandó magyar katonai akadémia intézkedik. Ludovika királyné pedig a szokásos koronázási ajándékot, 50.000 forintot alapítási célokra adományozta és a rendek kívánságára engedte, hogy az intézet az ő nevét viselje. „A Ludovika név hirdesse a nemzethez való vonzalmunk emlékeztét!“ A király átengedte a váci „Collegium Theresianum“ épületét a katonai akadémia számára s igazgatónak kinevezte nemes Petrich András táborkari (ma vezérkari) ezredest. Az épület azonban átalakítást kívánt már azért is, mert csak 75 növendék elhelyezésére volt elegendő, az akadémia pedig 200 főnyi létszámra tervezték. József nádor, az intézet védnöke Vácra ment, hogy az építkezésre szükséges intézkedéseket megtegye. A terület nagyobbitásában Kálmánházy László váci püspök úgy segített, hogy az intézet szomszédságában a püspökség tulajdonában levő telekből 8 holdat az akadémia javára engedett át, hogy az intézetnek gyakorlótere is legyen. Az átalakítási munkálatok és építkezések elé azonban nagy akadályok gördültek, egyrészt mert 1809-ben a franciák elfoglalták Bécsét és Magyarország nyugati része haretérré változott, másrészt, mert az 1811-i devalváció a pénz — s így az intézet alapítására összegyűlt 1.500.000 forint — értékét annak 1/5-ére szállította le. S így pénzhányja folytán a munkálatok több éven át szüneteltek.

Az 1815. november 9-én kiadott királyi elhatározás aztán kijelenti, hogy mivel a Ludovika Akadémia alapja az intézet felállítására nem elegendő, az országgyűlés 1808. évi óhajta kivilheletlen. Ezért tervezet felterjesztését várja, hogy mi történjenek a tőkével s a többi adományokkal. A nagy lelkesedéssel megindult mozgalom tehát ismét megakadt. A világesemények pedig úgy fordultak, hogy a következő években még kevésbé lehetett szó a magyar katonai intézet felállí-

³ Ugy ezekről, mint a későbbi adományozásokról, alapítványokról egy külön cikkünkben részletesebb tájékoztatást nyújtunk.

tásáról. Napoleon bukása után a szent szövetség megkötése által a béke hosszú időre biztosítottak látszott, ennélfogva a kormány nem látta többé szükségesnek, hogy magyar katonai tanintézet állítsák fel. Az 1808. évi VII. t.-c. végrehajtását pedig megsürgetni nem lehetett, mert 15 éven át nem hívták össze országgyűlést (1812—1827.). Az Akadémia alapja folyton apadt, mert az igazgató és több tanár, meg a cselédség húzta javadalmazását, bár az intézet működését még meg se kezdte. Ehhez járult még az 1816. évi második devalváció is, mely a megmaradt pénz értékét ¼-ére szállította le. Miután a váci Theresianum átalakítási munkálatai már nagy összegeket emésztettek fel, a kormány azzal a tervvel lépett elő, hogy mivel az intézet a kívánt célnak amúgy sem felel meg, inkább a nagyszombati katonai rokkantak háza alakítsák át a Ludovika Akadémia céljára. A nádor ezt az ajánlott épületet megvizsgálta, de nem találta megfelelőnek.

A Ludovika Akadémia sorsára kedvező fordulatot hozott az 1827. évi országgyűlés, melyen már nagyobb erővel nyilatkoztak meg a nemzeti törekvések s melyen az 1808. évi VII. t.-c. végrehajtását is megsürgették. A rendek kívánsága az volt, hogy a váci épület eladások, Nagyszombat pedig mellozendő, mert fekvésénél fova nem alkalmas ily katonai nevelőintézet elhelyezésére, ehelyett Pestet javasolták, nemcsak a városnak az országban való központi fekvése miatt, hanem azért is, mert a város az intézet elhelyezésére alkalmas telket ajánlott fel. Az udvari kancellaria 1827. július 4-én kelt leiratában kijelenté, hogy O Felsője a rendek kívánságába beleegyezett. Az így kedvező fordulata nagy lelkedést keltett a rendek között s így megalkották az 1827. évi XVII. t.-c.-et, mely kapcsolatosan az 1808. évi VII. t.-c.-kel elrendeli, hogy a Ludovika Akadémia Pesten állítsák fel és hogy a váci Theresianum épülete eladassék.

Az akadémia váci épületét a hozzátartozó telekkel együtt gróf Nádasdy Ferenc váci püspök vette meg s az épületet egy, az elnevezések számára felállítandó intézet céljára az országnak ajándékozta. Azonban ez az intézet itt létre nem jöhetvén, az épületet az igazságügyi minisztérium vette át s 1885. év végén országos fegyvertételek rendezték be. A Pesten felállítandó Ludovika Akadémia számára az Oreczy-család 1829-ben 60.000 forintért átengedte az u. n. Oreczy-telket, melyhez Pest városa is ajándékozott területet (mai előtér), ezenkívül a Festetics Antal-féle kértnek egy része ajándékozás folytán szintén idecsatoltatott. Meglévén már a telek, József nádor 1829-ben megbízta Pollack Mihály építész az épület tervének elkészítésével. A tervek elkészülvén, 1830 június 28-án az országgyűlés mindkét háza s nagyszámú közönség jelenlétében fényes ünnepségek között maga a nádor tette le az épület alapkövét, mely aztán az 1836. évben teljesen el is készült. Pollack Mihály építész, mint igaz magyar hazafi, a rendelkezésre állott építkezési költségekkel a legnagyobb takarékosággal bánt s egy jelentékeny megmaradt összeget az akadémia javára vissza is juttatott.

Az épületet tehát rendeltetésének már át lehetett adni, de ennek bekövetkezését újabb akadályok hiúsították meg. Az 1830. évi országgyűlés ugyanis oly törvényjavaslatot terjesztett fel, hogy minden hadi és más tudományt csakis magyar nyelven tanítsanak s így csak olyan tanítókat alkalmazzanak és olyan növendéket vegyenek fel, kik a magyar nyelvet tudják. E törvényjavaslatot a kormány leirata kihivhatatlannak tartotta, mert azt kívánta, hogy az előadási nyelv német legyen. Az országgyűlés pedig hazafias elhatározásából nem engedett, tehát a Ludovika Akadémia nem kezdhetett meg működését.

A megoldást — bárcsak ideiglenesen — az 1848-i események hozták meg. Mészáros Lázár, az első magyar felelős kormány hadügyminisztere 1848. évi november 23-án a képviselőház elé törvényjavaslatot nyújtott be egy magyar hadi főtanoda szervezése iránt. Ennek eredményeképp azt határozták el, hogy az eddig Ludoviceum név alatt ismert katonai intézetet „Magyar hadi főtanoda” néven 1849 január 7-én megnyitják és a tanítást 50 növendékkel megkezdik. Az intézet e napon valóban meg is nyílt, a növendékek felvételtek, a tanárok

elfoglalták állomásaikat, de miután Windischgrätz Alfréd herceg néhány nap múlva Pestre bevonult, az intézetet azonnal feloszlatta, a növendékeket hazaküldte, a felszerelést lefoglalta, az intézetet pedig „Ludoviceum” néven katonai kórházzá alakította át.

1849—1872-ig tehát a Ludoviceum épülete nem szolgált eredeti rendeltetésének. Az 1867. évi kiegyezési törvény Magyarország hadügyét új alapokra fektette, mely törvény a tiszti szükséglet fedezésére, valamint a fogyatékok pótlására, továbbá a tisztek magasabb kiképzésére is gondolt. E célból már az 1869—70. évi téli időny alatt a gyalogság számára minden honvéd kerületi parancsnokság székhelyén egy hat (később hét) hónapig tartó szab. áll. tisztképző iskola és egy három hónapig tartó tiszti tanfolyam állították fel. A lovasság számára ugyanebben a tanévben hasonló iskolát állítottak fel Székesfehérvárott, mit rövidesen Kecskemétre helyeztek át, hol 1871 végén megszűnt. 1872 január 1-én felállították Pesten a „m. kir. honvéd központi gyalog tiszti és tisztképző iskolát”, Jászberényben pedig a „m. kir. honvéd központi lovas tiszti és tisztképző iskolát”. Ezek feladata volt, hogy a tényleges szolgálatban maradó sz. á. hadapródoknak alaposabb katonai kiképzést nyújtsanak és a már legalább két éven át kiváló csapatot vezető teljesítő tiszteknek módot adjanak arra, hogy katonai ismereteiket kibővíthessék. A központi gyalog tiszti és tisztképző iskola csak egy évig működött, aztán megszűnt. Feladatát a még ugyanez év november hó 1-én felállított Ludovika Akadémia vette át.

A szabadságolt állományú tisztikar létszámának emelése végett a pesti egyetemen és néhány jogi akadémián az 1869—73. években kísérletképpen a honvédség számára katonai tudományos tanszéket állítottak fel. A hadtudományi előadások kezdetben a pesti egyetem bölcsészeti karán igen látogatottak voltak, de rövid idő múlva a hallgatóság száma annyira lecsökkent, hogy már az 1873. évben általános részvétlenség miatt e tanszékeket be kellett szüntetni. A vidéki jogi akadémiákon szervezett hadtudományi tanfolyamokon még kedvezőtlenebb volt az eredmény.

II. A régi Ludovika Akadémia. (1872—1901.)

1. A magyar tisztképzés történetében az 1872. évi augusztus 31-ike feletle fontos nap. E napon vette át a honvédelmi minisztérium a Ludovika Akadémia épületét a cs. és kir. közös hadseregtől és még ez évben kezdte meg az épületben a honvéd tisztképzést magyar nyelven.

Az 1872—73. évben az intézetben két tanfolyam volt és pedig: tisztképző tanfolyam és felsőbb tiszti tanfolyam.

A tisztképző tanfolyamba való felvételért pályázók már valamely kerület szab. áll. tisztképző tanfolyamát végezték, tehát sz. á. hadapródok voltak; a lovassági pályázók a jászberényi központi lovas tisztképző tanfolyamot végezték és sz. á. lovassági hadapródok voltak. Valamennyi hadapról a tanév elején felvételi vizsgára volt kötelezve és pedig mindazokból a tantárgyakból, melyeket a sz. á. tisztképző tanfolyamban előadtak. A lovassági hallgatók a gyalogságbeliekkel közösen hallgatták az előadásokat, de külön tantárgyuk volt még a „lóisme” és a lovaglás; a gyakorlóterre lóháton vonultak ki és a lovassági gyakorlati szabályzat határozványai szerint gyakoroltak.

A felsőbb tiszti tanfolyamba való felvétel előtt is felvételi vizsgát kellett tenni a pályázóknak.

A Ludovika Akadémia első igazgatója Móricz Sándor ezredes volt; a tanári kar tisztekből és polgári tanárokból állott. A tankönyvek, tansegédletek hiánya, a még meg nem állapodott magyar katonai műszavak alkalmazása a tanulást kellemetlenül befolyásolták.

Ez első tanévben kevesebb jelentkező volt, mint amennyire számítottak és miután évközben néhányan visszaléptek, mások pedig a csapathoz — mint meg nem felelők — visszaküldtek, a tisztképző tanfolyamot csak

⁵ „Szabadságolt állományú” mai fogalmaink szerint megfelel a „tartalékos”-nak. Ilyen szab. áll. hadapródok maradhattak benn a tényleges szolgálatban, ha „ténylegesítették” magukat.

64 hadapród, a felső tiszti tanfolyamot 17 tiszttel végezte. E tanévben volt még az intézetben egy három hónapig tartó törzstiszti előkészítő tanfolyam is, melyen részt vett 33 százados. A vizsgán megfelelt 29, 4 pedig visszalépett.

A Ludovika Akadémia „hallgatók”-nak egyenruhájukon kezdetben semmiféle külső jel nem volt, csak az 1874. évben rendszeresítették az L. A. betűt sárgarézéből, mit a hallgatók a sapka baloldalán viseltek. Az intézetbe szolgálati vezényelt legénység is viselt ily betűket, de sárga posztóból. Miután sok kellemetlenséget okozott, hogy a közönség a hallgatókat a közétkezés legénységtől nem tudta megkülönböztetni, ez okból az 1882. évtől kezdve, a zubbony és az atilla mindkét karján levő zsinórzat alsó szélén 1 cm széles, közepén 2 mm szélességű vörös szikkal átszótt arany paszomány viselését rendszeresítették. A hallgatók a közétkezés feljavítására személyenként naponta 25 krajcár pótdíjban részesültek.

A tisztképzés terén az eddig szerzett tapasztalatok alapján az 1873—74. tanévben lényeges változások történtek. A kerületi parancsnokságok székhelyén működő szab. áll. tisztképző tanfolyamokat megszüntették; ezek pótlására a Ludovika Akadémián egy újabb „előkészítő tanfolyamot”-ot szerveztek.

A Ludovika Akadémián az 1873—74. tanévben tehát következő tanfolyamok működtek:

1. előkészítő tanfolyam;
2. tisztképző tanfolyam;
3. tiszti tanfolyam.

Az előkészítő tanfolyamba 250 honvédet vettek fel, kik már a 8 heti újoncképzésben részesültek s kiket tehetségük, jellemtulajdonságaik alapján a tisztté való kiképzésre a csapatparancsnokságok felvételre javasoltak. Iskolai előképzettségéből a középiskola legalább első 3—4 osztályának elvégzését kívánták meg. Oly altszettek, kik csapatot vezetői feladatokra is használhatóknak mutatkoztak, szintén jelentkezhetek felvételre és be is kerültek a tanfolyamba, ha az erre kijelölt tanári bizottság előtt a felvételi vizsgát jó eredménnyel letették.

A tanév végén azok a hallgatók, kik a záróvizsgán legalább „jó” osztályzatot nyertek, a következő tanévben a tisztképző tanfolyamba kerültek; akik pedig „ki nem elégitő” osztályzatot kaptak, csapatjukhoz mentek vissza. A záróvizsgánál „jeles”-en osztályozottak közül a négy első tiszteletbeli őrmesterré, a többi jelest tiszteletbeli szakaszvezetővé, a „jó” osztályzatukat pedig tiszteletbeli tizedesekké nevezte ki a honvéd főparancsnok. A tisztképző tanfolyam állománya alakult:

a) Az előkészítő tanfolyamot a Ludovika Akadémián vagy a jászberényi központi lovas tisztképző iskolán legalább „jó” összeredménnyel végzett hallgatókból.

b) A 8 heti újoncképzésben részesült olyan honvédekből, kik a gimnázium 8. vagy a reálisiskola 6. osztályát „jó” eredménnyel végezték és a bizottság előtt az előkészítő tanfolyamban előadott katonai tantárgyakból a vizsgát „jó” eredménnyel letették.

Az előkészítő és a tisztképző tanfolyamnak külön-külön osztályát képezték a Horvát-Szlavonországbeli (VII honvéd kerületbeli) gyalog és lovas hallgatók, kiknek a tantárgyakat saját tantermükben horvát nyelven adták elő.

A szervezési szabályok szerint a tanév végén a tisztképző tanfolyam három legjelesebb hallgatóját soronkívül hadnaggyá nevezték ki.

A tiszti tanfolyamba kezdetben 25 önként jelentkező tiszttel vezényelték, kik közül lehetőleg 20 gyalogos, 5 lovas volt. E tisztekből megkivánták a legalább két éven át tiszti rendfokozatban végzett csapatszolgálaton kívül, hogy igen jó minőségűek legyenek és hogy a felvételi vizsga követelményeinek megfeleljenek. A tanfolyamot végzett hallgatók közül azok, kik minden tantárgyból „jeles” osztályzatot és a minősítvényi táblázatban előnyös leírást nyertek, soronkívül előléptetésre tarthatnak számot, a „jelesen” vagy legalább „jól” minősítetteket segédtiszti szolgálatra jegyezték elő, a többiek pedig a csapatnál nyertek beosztást.

Az 1874—75-iki tanévben a szervezés, a tanfolyamok, tantárgyak változatlanul maradtak.

Említést érdemel, hogy a honvédelmi miniszter által engedélyezett Heimerle Ferenc-féle magán katonai inté-

zet honvéd hallgatóinak megengedték, hogy a Ludovika Akadémia gyakorlati kivonulásaiban résztvehessenek, ezért nekik egyenruhát és fegyverzetet is adtak (20—20 főre), mit azonban csak a gyakorlatokon használhattak. E kedvezményt a hallgatók csak kis mértékben vették igénybe, az intézet pedig tulajdonosának 1878. évben történt elhalálása után megszűnt.

A tiszti és a tisztképző tanfolyambeli hallgatókat a vizsgák befejezése után az őszi gyakorlatok alatt az összpontosításokban résztvevő csapatokhoz szolgálati feladatokra osztották be. Az előkészítő tanfolyamot végzetek az őszi gyakorlatok befejezése után rövid szabadságra mehettek, ezután pedig visszatértek a Ludovika Akadémiába és mint tisztképző tanfolyambeliek folytatták katonai tanulmányaikat.

Az 1877—78. tanévtől kezdve csendőri hallgatókat is vettek fel az intézetbe, így tehát a csendőri tisztikar állományát is a Ludovika Akadémia egészítette ki. E tanévben állították fel legelőször a tábori csendőri tanfolyamot, mely 5 hónapig tartott. E tanfolyamot többször megismételték, hallgatóinak száma 40—50 fő volt.

Az 1878. évben a hallgatók részére társalgó termet rendeztek be, hol szabad időben a bajtársi szellemet ápolhatták, újságot olvashattak, sakk, dominó, billiárd-játékkal szórakozhattak. Kijelölt időben a zenekar és a dalárda tartott gyakorlatokat. Az Oreczy-kert a nagy közönség részére nyitva volt; a rendre rokkant katonák ügyletek.

2. A Ludovika Akadémia fejlődésére nagyfontosságú az 1883. év. Hosszú idő után legalább egy lépéssel előbbre haladt a cél felé, melyet a nagylelkű adományokat tett hazafiak az alapítás alkalmával 1808-ban kitűztek. Valóságos katonai nevelőintézet lett, mely biztosítja a m. kir. honvédséget, hogy tisztikarát a haditudományok akkori színvonalán álló, hazafias érületben felnevelt tisztisarjadékkal ellátja.

A mindinkább érezhető tényleges és tart. tiszti hiányt használta fel gróf Ráday Gedeon honvédelmi miniszter, hogy a m. kir. honvédségi Ludovika Akadémia felállításáról szóló 1872. évi XVI. törvényekben nyert jogokat a lehetőség szerint továbbfejlessze és a tisztképzést a kor szellemének megfelelően biztosítsa, hogy ezáltal a honvédséget az őt megillető és a nemzet által jogosan elvárt védképességi fokra emelje.

E törekvések megpecsételője az 1883. évi XXXIV. t.-c., melynek lényege az, hogy a tisztképző tanfolyamot kettéválasztották és a tényleges és szabadságolt állományú tisztek kiképzésére külön-külön tanfolyamot alakítottak. A tényleges állományú tisztképző tanfolyamot a hadköteles kort még el nem ért 14—16 éves ifjak számára állították fel. Megszűnt tehát az 1872. évi XVI. t.-c.-nek az a hiánya, hogy a hadköteles kort még el nem ért ifjak, — tehát épen az a kor, amely úgy általános műveltség, mint különösen a katonai kiképzésre és nevelésre a legalkalmasabb, — a Ludovika Akadémiába való felvételből kizárassék.

E t.-c. egyrészt tehát módot nyújt a katonai pályát kedvelő és azt élethivatásul választó ifjúságnak arra, hogy már ifjú korban szakszerű nevelést és kiképzést kapjanak, másrészt ingyenes és félfizetéses helyek rendszeresítésével a szülőket kedvező helyzetbe juttatta.

A Ludovika Akadémia eddigi első berendezése és rendeltetése nem volt egyéb, mint a már teljes korú besorozott honvédségi egyéneknek a szolgálat legszükségesebb követelményeihez mért kiművelése, tehát inkább csak képzőintézet volt, — az 1883. évi XXXIV. t.-c. értelmében azonban a Ludovika Akadémia katonai nevelőintézeté vált.

1883. évi őszi időszakától kezdve a Ludovika Akadémiába 60, még nem védköteles korban álló, a magyar korona országaiba illetékes olyan ifjú velt felvehető, ki erre önként jelentkezett oly feltétellel, hogy ott nyert kiképzetése után közvetlenül a honvédségbe fog mint hivatásos tiszttel belépni.

A tényleges tisztképző tanfolyam mellett a honvédséghez közvetlenül felavatott és kiképzetésre alkalmas honvédek számára egy évi szabadságolt állományú tisztképző tanfolyamot is létesíttek. Megmaradt továbbra is változatlanul az eddigi magasabb tisztképző tanfolyam, amelyben a csapatnál már szolgált fiatal tisztek magasabb kiképzésben részesültek és a cs. és kir. hadiskola hallgatására előkészülhettek.

⁶ Ő építette a Nemzeti Múzeumot is.

A tényleges állományú tisztképző tanfolyam négy évre terjedt. Az évenként 60 — önkéntesen jelentkező — és felvételi vizsgára kötelezett ifjú közül legalább 30 növendéket olyan magánalapítványok kamataiból láttak el, amelyek alapítói, illetőleg ezek jogutódai a bemutatási jogot maguknak fentartották; 20 növendék számára részint egész, részint félfizetéses helyet rendezesítettek, 10 növendék pedig, kik közt horvát-szlavonországi illetőségű ifjak is voltak, egészen állami költségen nyerhették kiképzetésüket.

A tényleges állományú tisztképző tanfolyam összes növendékei az intézetben voltak elhelyezve. E miatt az akadémia épületeinek kibővítése vált szükségessé.

Az újrendszert tanfolyamok parhuzamos osztályai számára szolgáló tan- és hálótermek, az étkezésre, tárgyalásra, zene-táncoktatásra, rajztanításra, tornászás és vivásra, betegek ápolására és mindezekkel összefüggő igazgatási teendők végzésére, raktárkezelési célokra, nemkülönben a jelentékeny számú szolgálatot tevő leghelyesebb elszállásolására, vegre fürdőnek alkalmas helyiségekre volt szükség.

Az új épület 1886/7. tanév kezdetére el is készült, ami Fejérváry Géza honv. min. intézkedésének köszönhető. A réginek főépületében most már teljesen a tényleges állományú tisztképző tanfolyam növendégeit helyezték el, míg a többi esatolt tanfolyamok az új (ma: szarny-) épületbe kerültek.

A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia élén egy tábornok vagy magasabb rangú törzstiszt mint igazgató, — 1890. évtől mint „parancsnok” állott. Ő volt az intézet vezetője, a „növendékek” szellemi és testi nevelésének legfőbb öre és irányítója. Felügyelt az elméleti- és gyakorlati kiképzésre, az általános műveltségre, a katonai szellem és hazai érzület fejlesztésére.

A tényleges állományú tisztképző tanfolyam első vezetője 1895-ig *nemes-ságoti Szvelics József* ezredes, az intézet eddigi aligazgatója lett.

Az igazgatót sokirányú munkájában egy törzstiszt mint aligazgató (1890-től mint „parancsnok-helyettes”) támogatta. A tényleges tisztképzőtanfolyam első aligazgatója haraszti *Bernolák Károly* alezredes, majd görög- és toporci *Görgey Vince* alezredes, illetve ezredes és 1892—1895-ig *Balás György* alezredes voltak.

Az egyes tantárgyak előadására, a növendékek elméleti s katonai kiképzetésére és nevelésére katonai és polgári tanárokat alkalmaztak.

A növendékek évfolyamok szerint tagozódtak, az évfolyamok parancsnokai hivatásos tapasztalt századosok voltak, kik mellé a szolgálat ellátására két-két alantós tiszt, egyúttal tanár is volt beosztva.

A vallásérköcsi nevelést egy állandó beosztású r. kat. lelkész, a más vallású növendékek hitoktatását pedig a szerződésileg évi díjazással lekötött lelkészek végezték. Hasonlóképp polgári tanárokat fogadtak zené-, ének-, tánc- és gyorsírástoktatásra.

A közigazgatási, gazdaságkezelési és egészségügyi szolgálatot az igazgatóság törzséhez tartozó 1 alantós tiszt mint segéd tiszt, 1 százados és 1 alantós kezelőtiszt, 1 könyvtárnok, 1 intézeti orvos mint főnök és egy főorvos látta el.

Kezdetben évenként 60, 1890/91. tanévtől kezdődőleg 90 növendéket vettek fel a tisztképző tanfolyamba, kiknek felvételi vizsgát kellett tenniük.

A tisztképző tanfolyam négy évfolyamból állott. A katonai szolgálatkezelés céljából minden évfolyam egy századot alakított, melynek élén a századparancsnok állt. Ő volt elsősorban hivatva a növendékek közvetlen nevelésére és felügyeletére, reá hármlott az a köteleység, hogy növendékeiből kötelesegtudó, rendszeres és képzett tiszt sarjadékat neveljen.

A tanterv általában a cs. és kir. közös hadsereg hadapródiskoláéhoz alkalmazkodott, a honvédség különleges viszonyaira tekintettel volt. A tanfolyamon előadott tárgyakat három csoportra osztották és pedig: a) elméleti és rajzbeli tantárgyakra, b) katonai ügyeségek és gyakorlatokra, c) különleges ismeretek és ügyességekre. Az egyes tantárgyakban elérendő tanterv, a tantárgyak terjedelmét illetően a *hadapródiskolák* tantervét vették alapul.

Az általános műveltségű tantárgyak oktatása, valamint az ifjak erkölcsi nevelése mind a négy évfolyamra kiterjedt, a katonai kiképzés főleg a két felsőbb évfolyamokban történt.

A lovassághoz törekvő 10—14 növendéket a harmadik évfolyam első negyedének végén (december hónapban) szemlélték ki.

Az iskolai év általában két időszakra oszlott és pedig: október 1-től június 10-ig, tehát 8 hónapig tartó *elméleti* és június 10-től augusztus 10-ig, azaz 2 hónapig tartó *gyakorlati* időszakra. A tanév augusztus 20-án Szent István napján a vizsgaeredmény kihirdetésével végződött; szeptember 25-ig szünidő volt. Később az első és második évfolyam már augusztus elején szabadságra ment, a tanévet pedig Ő Felsége születése napján, augusztus hó 18-án fejezték be. A tanév ezenkívül még egy téli és nyári félévre oszlott, az előbbi március 30-ig tartott, az utóbbi ettől az időtől augusztus 18-ig terjedt.

Az elméleti tanidőszak főképen az elméleti és rajzbeli tantárgyak rendszeres oktatására szolgált, mellyel párhuzamosan haladt a katonai gyakorlatok és testi ügyességek oktatása.

A gyakorlati tanidőszak főleg nagyobb gyakorlatoknak a szabadba való kivételére, a terepen való lovaglás gyakorlására, a műszaki és terepfelveteli gyakorlatok végzésére szolgált. Ezenkívül a növendékek az örkényi tüzérségi lőtéren tartott tüzérségi harcserű lövészetben, az utász zászlóaljok hidverés, robbantási és áthajózási gyakorlatain mint nézők vettek részt, hol a szaktanárok az elméletileg tanultakat az előttiük végrehajtott gyakorlatok egyes részleteinek megmagyarázásával felrészítették. A nyári félév utolsó felében a növendékek a székesfőváros nevezetesebb kulturintézményeit, műtárgyait, nagyobb ipari vállalatait tekintették meg a szaktanárok vezetésével.

A gyakorlatok és csapatok szolgálat, tornászás, atlétika, vívás, céllövés, úszás, lovaglás, műszaki és terepfelveteli gyakorlatok végzésében általában a főcél az volt, hogy egyrészt a növendékek a csapatok szolgálat minden ágában eredménnyel alkalmazhatók legyenek, másrészt bennük a test ügyességének megszerzése mellett a bátorság, az önbizalom és kitartás felébresztessék.

A negyedik évfolyambeli növendékek az újonckiképzésnél mint oktatók, később fokozatosan mint rajz-, szakasz- és századparancsnokok kiváló csapatvezetők irányítására mellett nyertek gyakorlati jártasságot. A lovassághoz beosztott harmadik és negyedik évfolyambeli növendékek a lovassági szolgálat gyakorlati kiképzését kitünő lovassági tisztek vezetésével szereztek meg. A gyalogsági kiképzésben részesülő növendékek a harmadik és negyedik évfolyamban a lovaglásban szintén nyertek oktatást és a lovaglást annyira elsajátították, hogy a gyalogsági szolgálatban később szükségessé vált lovaglási képességük folytán mint zászlóalj- és ezredsegédtisztek alkalmassá váltak.

Az iskolai rend fenntartására és bszolgálat ellátására az intézet igazgatóság „szolgálati és házi rendet” állapított meg. A növendékeknek a napi foglalkozásait a „tanórarend” szabályozta. A bszolgálatot általában a szolgálati szabályzat értelmében kezelték.

A tanárikar odaadó, lelkiismeretes munkát végzett. A növendékeket a szükséges tankönyvekkel és az ezeket pótló és a tanárok által készített és nyomtatott sokszorosított tansegédletekkel a kincstár látta el. Az oktatáshoz szükséges segédeszközök, térképek, természet-tani műszerek, fegyver- és utászati gyűjtemények, domborminták stb. valamint a katonai gyakorlatokhoz szükséges anyag, a testgyakorlatok végzésére, a lövészet alapos oktatására mintaszerűen berendezett torna- és löcsarnok állott rendelkezésre.

A tanárikar a nevelő- és oktató feladatához szükséges folyóiratok, szak- és közműveltségi, valamint katonai tudományos műveket az akadémia könyvtárában találhatta meg. A könyvtár az évenként rendelkezésre álló általános tervszerű felhasználásával folyton gyarapodott, s berendezése mintaszerűvé vált, úgyhogy honvédségünk büszkesége lett. Hogy a növendékek nevelő oktatása magánolvasmányok által kiegészíthetővé váljék, növendéki könyvtárt is létesítettek.

A tanfolyam működéséről a honvédelmi miniszter az évenként megtartott zárvizsgán, a kiküldött bizottság jelentéséből szerzett meggyőződést. E bizottság nemcsak az intézet működéséről, a tanárok rátermettségéről tájékozódott, hanem az intézet tökéletesítésére is tett javaslatokat. A gyakorlati kiképzés és a szolgál-

lat vezetésére a honvéd főparancsnokság érvényesítette befolyását.

Ő Felsége I. Ferenc József 1887. március 9. és 1894. január hó 31-én legmagasabb látogatásával tüntette ki az akadémiát, amikor is a növendékek úgy elméleti, mint gyakorlati kiképzésben résztvett. A látottak fölött teljes meglepetését fejezte ki, és magánpénztárából a növendékek részére szórakozási célokra 650 forintot adományozott. Ezenkívül a növendékek 1885. és 1893. május 4-én Ő felségének a Vérmezőn a budapesti helyőrség felett megtartott szemléjére is kivonultak, magatartásuk, felszerelésük és különösen jó díszmenetük legfelsőbb meglepetését érdemelt ki. Úgy a honvédelmi miniszter, mint Ő Fensége József főherceg, a honvédség főparancsnoka, 1884., 1886., 1888. és 1894. években történt szemléi alkalmával az intézet fokozatos előhaladását, a példás rendet és tisztaságot, a növendékek katonás magatartását, továbbá úgy az elméleti mint gyakorlati szép eredményt buzdító szavak kíséretében ismerte el.

A IV. évfolyamot végzett növendékeket a honvédséghez avatták fel. A két legjelesebben végzett növendéket Ő Felsége hadnaggyá nevezte ki, a többi jeles- és igen jó osztályzattal végzeteket a honvédelmi miniszter hadapród-tiszthelyettesekké és hadapródokká nevezte ki, a jó eredményt elért növendékeket pedig címzetes őrmesterekké, az elégségeseket címzetes tizedesekké léptette elő a honv. főparancsnokság.

1892. évtől kezdve a megfelelő eredménnyel végzett valamennyi növendéket hadapród-tiszthelyettesekké nevezte ki a honvédelmi miniszter. A két legjelesebbet Ő felsége továbbra is hadnaggyá nevezte ki.

A végzett IV. évfolyambeli növendékek első felavatala 1887. augusztus 20-án ünnepélyes keretben történt.

A felavatott növendékek rendfokozatuknak megfelelő egyenruhájukba öltöztek át; délben a tanári karral együtt díszbejött, ennek befejeztével az új tiszti sarjadék az illetékes csapatvezetők állomáshelyére útbaindult.

Később az ünnepélyes felavatás Őfelsége legmagasabb születés napján, augusztus 18-án volt, mit a Vérmezőre való kivonulás — helyőrségi díszszemle — előzött meg.

1895-től kezdődőleg a kilépő növendékek felavatásuk után hat heti szabadságra mentek és csak annak letelével vonultak be illetékes csapatvezetőkhez. A kilépő növendékek közül azok, akik az intézetben alapítványos vagy díjmentes helyen voltak, a honvédséghez való beosztásuk illetőleg felavatási napjukról kezdve összesen 10 évi, a feldíjmentes növendékek 7 évi, a fizetések pedig 4 évi tényleges szolgálatot voltak kötelesek teljesíteni.

(Megemlést érdemel, hogy Domdon Olivér százados, intézeti tanár 1893. évi január 24-én előadást tartott a helyőrségi tiszti kaszinóban a „Terepszínű egyenruha értékéről”. Nézet szerint az egyenruhának a terep színéhez kell alkalmazkodni, hogy a katoná minél nehezebben legyen észrevehető. A bemutatott ruhaminták szerint e szín a mostani egyenruhák színe volt. A köpeny szintén ily színű posztóból készült, de télen kifordítva volt viselendő, mely ekkor világos csukaszürke színű volt. Az előadás, illetőleg a bemutatott ruhaminták sem a közös hadsereg, sem a honvédség tisztjeinek nem tetszettek. Tréfásan köpenyforgatónak nevezték el az előadót; 25 évvel később pedig az összes nagy hadseregek ily színű egyenruhát viselnek!)

A növendékek elhelyezéséről, ruházatáról, élelmezéséről, egészségügyi ápolásáról és orvosi kezeléséről legbelsőbban gondoskodtak. Könyvek, tanszerek, tansegédletek elég bőven álltak rendelkezésre. Míg az intézeti róm. kath. kápolnát felszentelték (1884. március 9.), a kath. vallású növendékek a József árvaházi kápolnába jártak misére. A protestáns vallású növendékek pedig istentiszteletre egy erre kijelölt tanteremben gyűltek össze, nagyobb ünnepeken a városba mentek istentiszteletre. 1888-ban az intézeti kertben protestáns kápolnát rendeztek be.

Az 1895/96. tanévig az I. és II. évfolyambeli növendékek a kimenő napokon, az intézetet csakis felnőtt kísérelvel hagyhatták el. Az olyan növendékek, akikért a kimenő napon felnőtt kísérel nem jött, évfolyamonként egy osztágra egyesítve, 2—3 óráig egy tiszt felügyelete alatt sétáltak. A III. és IV. évfolyambeli növendékek

kimenő napon kísérel nélkül hagyhatták el az intézetet az évfolyam-parancsnok írásbeli engedélyével.

1885-ig az intézet parkjába szabad bejárása volt mindenkinek, de ekkor — nevelési okokból — a belépést a parancsnok engedélyétől tették függővé.

1895 szeptember 14-én a Ludovika Akadémia tényleges áll. tisztképzésében korszak fejeződött be. Ugyanis e napon ment nyugállományba *nemes-ságoti Szvelics József* altábornagy, ki ez intézetben 1880. év óta — alezredes, ezredes, tábornok, altábornagy rendfokozatban — mint aligazgató, illetve parancsnok működött, a tényleges állományú tisztképző tanfolyamot szervezte s azt biztos alapokra helyezte.

Említett napon *Csesznák Benő* ezredes vette át az intézet parancsnokságát és vezette azt 1899. évi július 15-ig, midőn mint tábornok az akadémiából megvált és az I. honvédkerület parancsnoka lett.

A parancsnok változásával szervezési változások is történtek. A „parancsnokhelyettesi” állás már a tanév elején megszűnt, de helyette a „gazdasági főnök” állást szervezték. Az eddigi *évfolyamrendszer* is megszűnt 1896 áprilisban. E rendszer abban állt, hogy az évfolyambeli növendékek mindig egymáshoz közel voltak elhelyezve a hálótermekben, éttermekben, kivonulás alkalmával az I., II. és III. évfolyam egy-egy században egyesült, a IV. évfolyamból a lovas növendékek kiváltak és egy lovas szakaszt alkottak, a többi IV. éves növendéket az 1., 2., 3. századhoz parancsnoki és száruztiztségi helyekre osztották be.

Az új *századrendszer* szerint a növendékek szintén 3 gyalog századot és egy lovas szakaszt alkottak; de most minden század I., II., III. és IV. éves növendékekből egyenesen (8 osztályból) alakult. E századok az éttermekben, hálótermekben és általában mindig együtt maradtak és csak a tanterekben jöttek az egy osztálybeliek össze.

A felügyelő őrmesterek befolyását a növendékekre korlátozták, felügyeleti teendőket és ügyeleti szolgálót nagyrésztben a IV. évfolyambeli növendékek végezték. Nagyobb önállóságra való nevelés céljából megengedték, hogy kimenő napokon az I. és II. évfolyambeliek is kísérel nélkül hagyhatták el az intézetet.

Az 1896. év igen mozgalmas volt az akadémián. Ez év nyarán a honfoglalás ezredik-évfordulója alkalmából a Városligetben rendezett országos kiállítás keretében a honvédségi épület jobb szárnyasarnokában a Ludovika Akadémia a tiszti sariadék kiképzésére és nevelésére szolgáló berendezést és eszközöket mutatta be. Az intézet összes helyiségei (tanterem, ebédlő, hálóterem, torna- és vívóterem, díszterem, kápolna, fürdő, uszoda, társalgóterem stb.), valamint a növendékek foglalkozásai és gyakorlatai rajzokban, íráskövekben és fényképekben kerültek a közönség elé.

1896. május 6-án a Vérmezőn tartott díszszemlén az akadémia egy gyalog zászlóaljjal (3 század) és egy szakasz lovassággal vett részt. Ő Felsége a kivonuló nagy létszáma, feszes katonai magatartása fölött dicsérelt elismerést fejezte ki.

1896. június 12-én délután az Orczy-kertben *sport-ünnepély* volt, melyen Ő Felsége I. Ferenc József, József főherceg a honvédség főparancsnoka mellett, számos magas állású katoná és díszes közönség jelent meg. Az ünnepély méreteivel és kiváló látványosságai-val az összes eddig itt bemutatott ilyenünnepélyekét messze felülmulta.

Ő Felsége a látottakkal felette meg volt elégedve és a növendékek szórakozására újból 750 forintot küldött, mely összegből a növendékek a milleniumi kiállítást tekintették meg.

Megemléthető még, hogy Csesznák Benő tábornok parancsnoksága alatt (1895—99) a szigorú klostroszerű nevelést enyhítette, a növendékeknek a társasági életre több alkalmat nyújtott. Az illemtanra, a *táncra*, a hangversenyteremben, a színházban való magatartásra nagy súlyt helyeztek. A növendékeknek a társalgást és a társaságban való könnyed mozgást az „osztály-estélyek”-en, „évfolyamestélyek”-en és az évközben többször rendezett táncal egybekötött hangversenyeken kellett elsajátítaniuk.

E korszak utolsó két évében 1899—1901-ig a tisztképző tanfolyam két utolsó tanfolyama már csak a második szerepet játszott, mert minden érdeklődés és

figyelem az új akadémia növendékei felé fordult, akik az 1898/99. tanévben kezdték meg tanulmányaikat.

A tisztképző tanfolyam 15-ször avatta fel végzett növendékeit és pedig gyalogsághoz 840, lovassághoz 222, szakszámvevőséghez 4, összesen 1066-ot.

Ugy békében, mint a világháborúban ez a honvéd tisztikar kiváló szolgálatot teljesített. A puritán fel fogás, a lelkiismeretes kötelességteljesítés és a korrekt gondolkodásmód jellemző tulajdonságai eme korbéli tiszteknek, ami bizonyítja a nevelési rendszer helyességét, közülük 48-an tagjai a tábornoki karnak.

III. Az újrendszerű Ludovika Akadémia (1898—1918.)

1897-ben egy hosszú évszázad nehéz küzdelmei után megszületett az 1897. évi XXIII. t. c., melyben végre megvalósult a nemzet régi törekvése, mely az 1808. évi VII. t. c.-ben fejeződött ki, azaz felállították a *bécsújhelyi katonai akadémiával teljesen egyenrangú magyar katonai akadémiát*. A magyar nemzet büszkesége a m. kir. honvéd Ludovika Akadémia tehát százéves nehéz küzdelmek eredményeképp azzá vált, mívé már öseink száz évvel előtti tervezték: igazi akadémiaivá.

E törvényekik ugyanis a Ludovika Akadémia eddigi tisztképző tanfolyamát megszüntette és helyette a Ludovika Akadémiát a bécsújhelyi es. és kir. Terézia Akadémia mintájára szervezte át, tehát az eddig alapjában csak a közshadseregbeli hadapródiskola¹ nak megfelelő intézetet a legnagyobb fokú tisztnevelő intézettel alakította át.

A nehéz politikai harcok között az országgyűlési ellenzék tagjai (élükön Apponyi Albert gróffal) minden alkalmat felhasználtak, hogy a magyar nemzetnek egy magyarnyelvű katonai akadémia felállítását, a Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamának akadémiaivá való kifejlesztését célzó kívánságait állandóan hangoztassák.

E küzdelem leghathatósabb elősegítője volt a fiatal és erőteljes honvédség, mely élni, fejlődni akart, minek azonban útjában állott elsősorban a tisztihány.

E bajjal foglalkozott Szurmay Sándor, akkor még fiatal vezérkari százados, aki „Emlékirat”-ában kifejtette, hogy a honvédséget életképesé csak úgy lehet tenni s fejlődését biztosítani, ha a tisztihányt megszüntetik. Ennek elérését pedig a honvéd tisztképzés új alapokra való felfektetésében látja. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter Szurmay javaslatát *maszévá* tette és azt a király jóváhagyásával az 1897. évi XXIII. t. c.-ben megvalósította.

E törvényekik intézkedik, hogy a Ludovika Akadémia a bécsújhelyi katonai akadémiaival egyenlő szervezetté intézettel alakul át, előkészítő iskolájával pedig a *soproni honvéd főreáliskolát* állítják fel, ezenkívül még két hadapródiskolát is állítanak fel, egyiket Pécsen, másikat Nagyváradon. A törvény kimondja továbbá azt is, hogy ezek az intézetek a közös hadsereg számára is nevelhetnek tiszteket.

Az újrendszerű Ludovika Akadémiát már 1898. őszén meg is nyitják, 26 év múltán, hogy a Ludovika Akadémia ősi falai között a kiegyezés után az akkori kezdetleges alakjában a tanítás valóban megkezdődött.

Az újrendszerű Ludovika Akadémiának, hasonlóan a bécsújhelyi katonai akadémiahoz, az volt a rendelkezése, hogy az itt kiképzett tisztek főképp a vezérkari minősítésű tisztek, a tanárok, valamint a parancsnokságnál és hatóságoknál különleges alkalmazásokra hivatottak pótlására szolgáljanak, tehát, hogy oly tudományok alapot nyújtsanak növendékeinek, melyek az elméletileg magasabb képzettségű és gyakorlatilag kiválóan használható gyalogsági és lovassági tisztek sorába emeli. Ennek megfelelően az újrendszerű akadémia gyalogsági és lovassági kiképzés volt, mely mégis egységes volt, mert minden növendék úgy a gyalogsági, mint a lovassági szolgálatra egyenlően képeztek ki. A különbség mindössze abban állott, hogy a lovassághoz törekvőket a fegyvereknek lóháton való alkalmazására is begyakorolták.

Az akadémia 3 évfolyamra tagozódott 100—100 növendékkel, minden évfolyam pedig több párhuzamos osztályra. Az évfolyamok osztályaiól egy akadémikus század, az akadémikus-századokból pedig az akadémikus-zászlóalj alakult. Az intézet élén, mint

parancsnok, vezérkari ezredes vagy tábornok állott.

Továbbra is az internátus rendszer maradt meg, a növendékek (1903-tól „akadémikusok”) az intézetben laktak és őket a belépés napjától kezdve mindennemű ruházattal, taneszközökkel és élelemmel az intézet látta el. Szervezeti tagozás tekintetében tehát a Ludovika Akadémia, bár magasabb fokú katonai főiskola lett, alig változott valamit. Ennek oka abban rejlik, hogy a Ludovika Akadémiának, eltérőleg a polgári élet-pályákra előkészítő főiskoláktól, nem csupán szakismereteket kell hallgatóinak nyújtania, hanem az erkölcsi nevelésre is különös gondot kell fordítania.

Az akadémiai nevelés a 19-ik életévtől kezdődött és 3 évig tartott. Az akadémikusokat felerészben a polgári középiskolák elvégzése után, felerészben pedig a 3 évig tartó honvéd főreáliskolai nevelés után kerültek fel a Ludovikába. Az akadémikusoknak így állandóan az intézet falai között kellett élniök, hogy a nevelők és tanárok megismerhessék tanítványaiknak belső lelki és érzelmi világát is, hogy így minél jobban beléjük oltás a katonai erényeket.

Az elméleti időszakban főképp a katonai szakismereteknek elméleti úton való elsajátítására fektették a főszínyt, míg a gyakorlati időszakban a nagyobb katonai gyakorlatokat, földmérést, térképfelvételeket, harcászati és tanulmányozásokat tartották meg.

Az elméleti időszak két félévre, *téli és nyári félévre* oszlott. Előbbi április első hétfőjéig tartott, utóbbi pedig április, május és június hónapokra terjedt. A kettő között a különbség abban rejlett, hogy a nyári félévben a gyakorlati kiképzésre és a szabadban való foglalkozásra több időt szenteltek, mint a téli félévben, ezenkívül a kiképzésre egy órával több idő állott rendelkezésre, mert a nyári félévben ébresztő reggel 5, a téli félévben reggel 6 órakor volt.

Az akadémikusoknak 28 elméleti és gyakorlati tanfolyamot kellett tanulniok, amelyekből osztályzatot nyertek. Ezenkívül tanították őket, de nem osztályozták, táncra és azokat, akik erre külön jelentkeztek, zenére és énekre is. A téli félévben naponta 7, a nyári félévben 8 tanórát hallgattak. Az előadások télen ½8-kor, nyáron ¼7-kor kezdődtek és rendszerint délután 5 órakor végeztek. Délután 6—8-ig terjedő idő a másnapi tanórákra való előkészületekre szolgált.

Ébresztőtől a tanórákig terjedő időben történt az öltözködés, reggelizés és a mindennapi testedző reggeli csukló- és fegyverforgató gyakorlat. A délelőtti órák között és a délutáni órák befejeztével és vaesora után kb. egy órai, azonkívül ebéd után egy fél óras szünet volt. Az elfoglaltság tehát nagy volt és alkalmas arra, hogy az akadémikusokat hozzászoktassa rendszeres munkás élethez, a pontos és hű kötelességérzethez.

Az akadémikusok osztályozása, épúgy, mint az előbb a tisztképző tanfolyam idejében, évente kétszer, február és június hónapok végén történt és az akadémikusokat épúgy, mint a régi tisztképzőket, az elért tanulmány eredménye szerint, rangsorban sorolták és a jeles tanulók kettős kitüntetést gombokkal, az igen jó tanulók kettős kitüntetést, a jó tanulók pedig egyes kitüntetést kaptak. Akik tanulmányi téren eredményt elérni nem tudtak, azokat a honvédelmi miniszter az intézetből elbocsátotta, illetőleg a hadapródiskolákba helyezte át.

Az akadémikusoknak három évi tanulmányaik befejezése után mint hadnagyokat vagy a m. kir. honvédség vagy pedig a közös hadsereg gyalog- és lovasszolgálatához avatták fel. A zöm a honvéd gyalogsághoz került. Azokat az akadémikusokat, kik csak elégséges eredménnyel végeztek el az akadémia és legalább jó eredményt elérni nem tudtak, csak hadapród tiszthelyettesekké nevezték ki. Ilyen eset azonban csak ritkán fordult elő.

A ruházat és felszerelés, épúgy, mint a régi tisztképzősöké, a honvéd gyalogság ruházatához és felszereléséhez volt hasonló. Különbőség az újrendszerű akadémikusok és a régi tisztképzősök között az volt, hogy az új akadémikusok nadrágja kék színű, míg a tisztképzősöké fekete volt. Innen ered az új akadémikusok tréfás neve: „*kéklábúak*”, míg a régi tisztképzősökét ugyancsak tréfásan „*feketelábúak*”-nak nevezték el. Azonkívül az újrendszerű akadémikusok, épúgy, mint a bécsújhelyi akadémikusok, az akadémikus jelleg kidomborítása végett arany kitüntetéseket visel-

tek a nyakukon és arany karpaszománt hordtak a karjukon, szemben a régi tisztképzősök, a főreál- és hadapródiskolások sárga selyem kitüntetési jelvényeivel, azonkívül esájkjukon kettős selyemsáv volt. A harmadéves akadémikusok szurony helyett gyalogtiszti kardot hordtak oldalfegyver gyanánt.

A tanári kar kiváló és tanári alkalmazásra érdemcsített csapat- és vezérkari tisztekből állott. Csak zene és tánc tanításával alkalmaztak polgári tanárokat.

Az akadémikusok elhelyezése főképp az Akadémia főépületében volt. A második emeleten a hálótermek és századirodák, az első emeleten a tantermek, különféle szertárak, gyűjtemények, a tanári szoba, tisztikaszinó és a parancsnok lakása, a földszinten pedig az akadémikusok étterme, az akadémikusok kaszinó, olvasó és látogató terem, az ügyeleti tisztikaszinó, a parancsnoksági irodák, könyvtárak, raktárak, míg az alagsorban a konyhák és a műhelyek találtak helyet. A melléképületben a különleges tantermek, az akadémikus-kórház és fürdő, továbbá a tisztikaszinó és az újrendszerű akadémia felállításával az akadémia kötelekéből kilépő *felsőbb tiszti tanfolyam* és ezenkívül a *törzstiszti tanfolyam* volt elhelyezve. Az akadémia Üllői-útra néző épületében pedig továbbra is a *központi lovastiszti iskola* maradt meg.

A legénység elhelyezésére az újrendszerű akadémia felállításával egyidejűleg két új egyemeletes épület építése vált szükségessé. Egyiket a gyalogság részére az Üllői-útra, a másikat a lovasság részére a Ludoviceum-utca-ra eső telekre szentelték fel.

Az újrendszerű akadémia ez első alakjában több kisebb változással fenmaradt egészen az 1918-ban bekövetkezett összeomlásig. E 19 év alatt a tanári kar buzgó és odaadó nevelő munkája egész seregét nevelte fel olyan honvéd tisztekké, kik hű kötelességteljesítéssel, hősiességükkel a háború nehéz küzdelmeiben soha el nem muló hírnevet szereztek a magyar honvéd névnek és az ősi intézetnek, a Ludovika Akadémiának.

Parancsnokok voltak ez idő alatt, 1899—1903-ig *Nyirjesi Nyír Sándor* vk. ezr. és tábornok, későbbi honvédelmi miniszter, 1903—1905-ig *Pávai Vajna Albert* tábornok, 1905—1908-ig *Bartholdi István* vk. ezr. és tábornok, 1908—1913-ig *Braun József*, 1913—14-ig *Eberswaldi Siegler Konrád* tábornok, 1914—1915-ig *Papp-Váry Elemér* és 1915—18-ig sepsiszek-nagyborosnyai *Bartha Lajos* tábornok és altábornagy.

1901. május 8-án volt a Ludovika Akadémia *zászlószentelési ünnepe*, melyen a királyon és az udvar számos tagján kívül megjelentek a honvédséghez beosztott összes tábornokok, a kormány és az országgyűlés mindkét házában tagjai, a legmagasabb katonai és polgári intézetek vezetői, a honvéd ezredek küldöttségei stb. Az akadémia e — mondhatni legfényesebb — ünnepe az intézet parkjában folyt le nagyszámú előkelő közönség előtt. A zászlót maga a király ajándékozta, a zászlóanyai tisztséget Augusta Mária főhercegnő vállalta. A zászló megáldásának díszes jelenetét nagyszabású festményben örökítették meg.⁶

Hasonló jelentőségű és pompájú ünnepség keretében történt a Buttler-szobor leleplezése 1903 május 8-án, melyen a 13 alapítványozó vármegye küldöttsége is részt vett.⁷ A nagynevű alapítványtevő emléket megörökítő mellszobor Sennyei Károly szobrász műve.

Nagyobb változások sorát, melyek az újrendszerű Ludovika életében előfordultak, az 1912/13. tanévben a Ludovika Akadémia kötelekében felállított *tüzérszázály* megszervezése kezdte meg.

A m. kir. honvéd tüzérség szervezéséről az 1912-ik évi XXXI. t. c. intézkedik. A honvéd tüzérséghez szükséges tisztikar nevelése céljából a m. kir. honvéd Ludovika Akadémián az 1912/13. tanévtől kezdve *tüzérszázály* szerveztek. Az első honvéd tüzérségi kiképzést a volt es. és kir. közös hadseregtől átvett tüzérszázály végezték.

Az I. tüzérvérfolyam részint a honvéd főreáliskolából fellépett növendékekből, részint honvéd hadapród-

⁶ Az ünnepség részletes leírása megtalálható a Lud. Ak. közlönyének 1901. évfolyamában. (411—63. o.).

⁷ Leírása az említett folyóirat 1903. évfolyamának 543—61. oldalain olvasható.

iskolák III. évfolyambeli növendékeiből, valamint a polgári középiskolai nevelésből pályázókból, — akik az előírt felvételi vizsga követelményeinek megfeleltek, — alakult.

A tüzér akadémikusok létszáma évfolyamonként 40 főben volt megállapítva. Kiképzésükre szolgáló tantervezet teljesen egyezett az akkori es. és kir. mödlingi műszaki akadémia tüzérszázályainak tantervezetével. Miután a tanév kezdetén a tüzérségi szaktantárgyakra magyarnyelvű tankönyvek, tansegédletek nem álltak rendelkezésre, a szaktanárok magyarnyelvű tansegédleteket készítettek, miket könyvomatlag többszörösítettek. Ruházatuk, felszerelésük ugyanolyan volt, mint a többi akadémikusoké, mindössze Mannlicher-puska helyett kurtályuk volt és lóháton vonultak ki.

A tankönyvek, tansegédletek és lövegyanyag hiánya folytán a tüzérséghez törekvő akadémikusok kiképzése eleinte igen nagy nehézségekkel járt.

Az első honvéd tüzérszázályokat 1914. október 15-én avatták fel. Az iskolapadból közvetlenül a haretérre küldött fiatal tüzértisztek kiválóan megfeleltek, fájdalom, közülük sok hősi halált halt.

A legfontosabb változás a Ludovika Akadémia életében a *világháború* kitörésével következett be. A világháború okozta nagy tiszti szükséglet a tanári kar nagy részét és az akadémikusokat is minél előbb a csatateretekre szelítette. Ily módon tényleges tiszttanár igen kis számban maradt az akadémia. Helyüket idősebb helyi alkalmazású és népfőlkélt tisztek, majd pedig a háború folyamán a haretéren megsebesült vagy megbetegedett tisztek foglalták el, de miután a népfőlkélt tisztek mint tanárok természetesen nem igen feleltek meg, tanári alkalmazásokra ismét haretéri szolgálatra is alkalmas tényleges tiszteket vezényeltek.

Az akadémikusok tisztte való kiképzésének idejét 3 évről 2 évre szállították le, hogy ily módon az akadémikusok is minél hamarabb és minél nagyobb számban a haretéren teljesítsék hivatásukat. Az akadémia falai között a tanárok megfogytakozott, az akadémikusok megnövekedett száma s azonkívül a nagy tananyag miatt két évre való összezsúfolása miatt is nehéz munka kezdődött, mely az erők végéig megfeszítését követelte tanártól és akadémikustól egyaránt.

A tapasztalat csakhamar azt mutatta, hogy a bekövetkezett nagy tiszti veszteségek miatt nem volt elégséges az eddigi rendes tisztipótlás. 1914. és 1915. őszén pedig az akadémiaiba nem volt felvétel. Az 1897. évi XXIII. t. c. értelmében csak a már betöltött 17-ik életévben levő és a középiskolák 8. osztályát elvégzett ifjakat lehetett felvenni. Miután azonban ugyancsak a világháború miatt a népfőlkélt kötelezettséget a 18 éves ifjakra is kiterjesztették, az 1897. évi XXIII. t. c.-ket meg kellett változtatni. Ezt pedig olyképp változtatta meg a törvényhozás, hogy már az 1916/17. tanévre 120 17-ik életévben levő, a középiskola 7-ik osztályát már elvégzett ifjút is lehetett felvenni. Ezentúl felvétel minden tanév kezdetén így történt.

Azonkívül a sorozásra kötelezett 18 éves és középiskolát végzett ifjak részére az 1916/17. tanévre egy *akadémiai tanfolyamot* állítottak fel, akik besoroztatva 1916. április végéig a póttartaléknál, miként az egyévi önkéntesek, katonai kiképzést nyertek, aztán pedig 3 hónapi haretéri szolgálat után 1916 VIII. 1-én a Ludovika Akadémiába vonultak be, ahol az úgynevezett „akadémiai tanfolyamon” egy évi kiképzésben részesültek.

Igy tehát az 1916/17. tanévben a Ludovika Akadémián kétféle: egyéves és kétéves kiképzés folyt. Az akadémikusokat haretéri szolgálat nélkül két évi kiképzés után, az akadémiai tanfolyam hallgatóit pedig 1 évi haretéri szolgálat és 1 évi akadémiai kiképzés után nevezték ki tisztekké úgy a gyalogság, mint tüzérséghez.

Már az 1915/16. tanévben sem volt elegendő kiképzés. E tanévben ugyanis az akadémikusok mellett még *hadapródiskolások* is voltak az akadémia. Ennek oka abban rejlett, hogy kórházaknak az ország területén kevés alkalmas épület volt, ezért e célra a laktanyákon kívül az iskolák épületeit is igénybe vették. A nagyváradi honvéd hadapródiskola épületében szintén kórházat állítottak fel. A növendékek 1914 évi őszén így hontalanokká váltak egy időre. Ezen a hajon azután egy segítettek, hogy a nagyváradi hadapródiskolát egyesítették a pécsi honvéd hadapródiskolával. Az 1915/16. tanévben azonban új hadapródiskolások fel-

vétele következtében az egyesített hadapródiskolák számára a pécsi intézet szűknek bizonyult, miért is a III. éves hadapródiskolás növendékeket a Ludovika Akadémián helyezték el a tanév kezdetén. E tanévben tehát az intézet falai között akadémikusok és hadapródiskolások versenyeztek egymással a komoly munkában, az év végén pedig az akadémikusokból hadnagyokká kinevezett tiszteken kívül a zászlóskká kinevezett hadapródiskolások is a Ludovika Akadémia ősi falai közül indultak csapatalkhoz.

Megrövidült a kiképzési idő, de a megtanuló anyag csaknem teljes egészében megmaradt, mert bár a békében tanult anyagból sokat el is hagytak, ezek helyét elfoglalta a sok és a folyton növekvő háborús tapasztalat. A tanmenet egységessége is megváltozott. Más volt a tanmenet az akadémikusoknál, más a hadapródiskolásoknál és az akadémiai tanfolyamnál, amihé járult még az egyes fegyvernemek kiképzésénél feltétlenül szükséges tanmeneti különbség. Az akadémia épülete is megkisebbedett, mert abban az akadémiaival semmiféle szervezői összefüggésben nem álló intézetek és tanfolyamok, tartalékkórház, „propaganda tanfolyam“, tart. tiszti iskola stb. is szállást kaptak, úgy hogy az akadémia csaknem teljesen kiszorult a melléképületekből és tulajdonképpen csak a főépület állt rendelkezésére.

Még egy pillantást kell vetnünk arra a hatásra, mit a Ludovika Akadémia a magyar nemzet közelében kiváltott.

A Ludovika Akadémia a nemzetiségek megmagyarosítása és a magyar nemzeti gondolat és fajszertetnek minden hangossá nélkül való terjesztése által jelentős hatást váltott ki. Az a sok-sok tiszti, akit a Ludovika Akadémiában neveltek férfiakká, az életbe kilépve, úgy a honvédségnél, mint a közös hadseregben a magyar nemzeti eszme lelkes apostolai és a magyar katonai erények mintaképei lettek.

Másik nagyjelentőségű hatása volt, hogy a magyar katonai tudomány, szellemi és társadalmi élet gócpontjává, erős várává lett. A magyar katonai irodalom a Ludovika Akadémia falai között születik meg és erősödik, fejlődik tovább.⁸

A Ludovika Akadémia gyűjteményei, szertárai és könyvtárai hosszú időn át úgyszólván a magyar hadimúzeum és hadilévtár szerepét töltötték be. A magyar sport is, míg Budapest sportpályái fel nem épültek, a Ludovika Akadémián kapott megfelelő pályát.

E rövid összefoglalásból is látjuk, hogy az újrarendszerű Ludovika Akadémia élete 1898-tól 1918. év végéig szép, fényes sikerekben gazdag és sok hasznot hozó élet volt. A bolsevizmus és oláh megszállás nehézségei után pedig ez a Ludovika Akadémia, mint a nemzeti hadsereg egyik legfőbb erőteremtője főnixmadárként új életre kelt.

IV. A Ludovika Akadémia a forradalmak idejében. (1918—1919.)

1918. október 31-ről november 1-ére virradó éjszaka kitört az októberi, akkor „vértelen, ószírósás forradalomnak“ emlegetett gyászos felfordulás, mely kicsalta a vitézül harcoló magyar katona kezéből a fegyvert épen akkor, mikor legjobban szükség lett volna rá. E rövid időszakban az akadémia is sok viszontagságon esett át.⁹

November 1-én reggel 8—9 óra között egy őrmester vezette, jobbára önkéntesekből és intelligensebb katonákból alakult szakasz jelent meg a főépület kapuja előtt, beboasztást és a fegyverek kiadását követelte. A jelen volt tisztek kisereltek a főkapu elé és leszerelték az időközben összesereglett követelődző tömeget azzal, hogy az akadémia összes készleteivel nemzeti vagyon. A szakasz „éljenek a tiszt urak“ kiáltással minden további támadástól elállott.

Ugyanaznap délelőtt 10 óra körül azonban második meglepetésszerű megrohanás érte az akadémia. Ez már nem zajlott le simán. A megrohanó csapat betört a főkapun. Gépfegyvert hoztak be a főépület udvarára és jobbra-balra püfölték. Nagy kavargás támadt az

intézet egész területén, a zürzavarban utcai csőcselék is beözönlött és lopott, ami a keze ügyébe esett. Kifosztották az élelmiszerraktárt, a szabó- és cipésműhelyeket, a nyergeskamrákat és üvegházat stb. Igen sok holmit az akadémiahoz tartozó legénység hordott szét. Időközben egyes tiszteknek sikerült jobbjézű katonák segítségével a csőcseléket kiaverni az akadémia épületéből és kertjéből; a nap többi része azután nyugodtan telt el.

A szolgálatételre vezényelt legénység, akáresak a laktanyákban, a gyalázatos propaganda áldozata lett és lassan-lassan elszéledt, úgyhogy nem állván kiszolgálásra rendelkezésre senki, az akadémikusok maguk látták el a legdurvább szolgálatokat is. Így ők seperték és takarították az összes helyiségeket, szolgáltak fel az étkezésnél, ápolták az összes lovakat. Az akadémia parancsnoksága meg is dicsérte őket a nehéz időkhöz méltó férfias magatartásukért.

Ennek az lett azonban a következménye, hogy a tanítás szünetelt, inkább csak a gyakorlati kiképzés folyt. November 16-án bevonult a cs. és kir. közös hadsereg katonai intézeteibe beosztott magyar honos akadémikusok egy része.

November 25-én Bartha Lajos altábornagy helyébe, aki a háború nehéz és felelősségteljes idejében volt parancsnok, rövid úton Stromfeld Aurél vezérkari ezredes neveztek ki az akadémia parancsnokává, akinek vezetése alatt az akadémianak az új viszonyokhoz való átszervezése érdekében szorgalmas munka indult meg. A tanári karban is nagy változások álltak be, amennyiben a közshadseregbeli intézetektől származó magyar tisztek egy része is ide került. De ide került számos, a haretérről hazaérkezett tiszt is, valamint a kiürített területek nevelő- és képzőintézetei tanárainak néhány is.

Bertalan Pál honvéd huszárezredes, a honvédelmi minisztérium tanügyi osztályának vezetője, a tanári karba kiváló gondval válogatta össze azokat a tiszteket, kik neki biztosítékot nyújtottak arra, hogy az akadémian a régi, feltétlen hazafias szellemet életük kockáztatása árán is megtartják. Minden egyes újonnan bevonuló tisztől erre nézve négyszemközt szóbeli ígéretet is vett.

December 2-án bevonultak Mödlingből és Traiskirchenből a volt közös tüzér- és műszaki akadémikusok; december 4-én felállították az akadémian a *műszaki századot*.

A hadügyminiszter leszerelési rendelete és a „nem akarok katonát látni“ az akadémikusok közt is érthető nyugtalanságot keltett jövőjük miatt. A kilépések megkezdődtek. Nem mult el nap, hogy szülők gyermekeik elbocsátását ne kérték volna, nem volt napi-parancs, melyben ne lett volna egy-két akadémikus neve felsorolva, kit a katonai nevelésből végleg elbocsátottak.

A forradalom szülte szomorú viszonyok okozták, hogy december 7-étől január 6-ig az akadémikusokat szabadságnak kellett. December 14-én az akadémiahoz tartozó egyének letették az esküt a népköztársaságnak s utána az egybegyűltek a Himnusz énekeltek el. A szabadság tartama alatt az akadémian viszsamaradtak részére az akadémia parancsnoka karácsony- és Szilveszter-estet rendezett és mindkét alkalomkor hazafias buzdításoktól áthatott beszédet mondott.

A karácsonyi szünidő után az akadémia lassan-lassan rendes kerékvágásba jutott. Amennyire a súlyos körülmények között lehetett, a tisztikar mindent elkövetett, hogy az akadémikusokat az esetleg a városban hallott nemzetközi szocialista és már-már bolsevista eszmék el ne tántorítsák és a jól fegyverezett akadémikusok előtt a tisztikar tekintélye egy pillanatra sem ingott meg.

A következő időkben több kísérlet történt, hogy a Ludovika Akadémia tisztikarát testületileg belépésre bírják a szociáldemokrata pártba, így 1919. január 11-én tiszti bajtársias vacsorán hosszú vita után Stromfeld a belépés mellett, a tisztikar azonban ennek dacára ellene foglalt állást. Ennek az ellenállásnak a lelke Kozma Ferenc tüzérőrnagy, az akadémikus tüzér-alosztály parancsnoka volt.

Január 20-án Stromfeld ezredes a hadügy-

minisztériumba vezényelték s bár hamarosan államtükárnak tették meg, az akadémia parancsnokságát is megtartotta magának, helyettesítésével Kirchlechner Károly alezredes bízta meg, de tőle már február 10-én Binder Ferenc alezredes vette át az akadémia parancsnokságát.

A bolsevizmus kitörése és a rendfokozatok eltörlése után a tisztikar legnagyobb része, aki csak valamilyen polgári ruhát öltött és úgy látta el szolgálatát. Mindenki tovább teljesítette kötelességét, a tisztikar az ifjúság vezetését kezébe kiadta árulásnak tekintette volna a hazával szemben.

A tanácsköztársaság hadügyi népbiztossága április hó 12-én rendeletet adott ki, melyben a Ludovika Akadémiát feloszlatta és helyébe a „vörös hadsereg parancsnokképző tanfolyamát“ állítja fel. Elrendeli, hogy az I. évfolyam akadémikusai a katonai nevelésből elbocsátassanak, a II. évfolyambelieknek azonban megengedi, hogy mint hallgatók beléphessenek a parancsnokképző tanfolyamba. Ugyszintén elrendeli, hogy a belépni nem akaró, úgy II., valamint olyan I. évfolyambeli akadémikusok, akik megszállás miatt szüleikhez távozni nem tudnak, elkülönítve az akadémia épületében maradhatnak.

Egyetlenegy akadémikus sem jelentkezett a vörös parancsnokképző tanfolyamba. A tisztek legnagyobb része titokban elhagyta az akadémia, így búcsúzóan el az akadémikusoktól: „Viszontlátásra legkésőbb ősszel!“

A népbiztosság elrendelte, hogy az egyes vörös hadosztályokhoz tanárok küldendők ki, hogy a jelentkezett vörös hadseregbeli katonákat felvételi vizsga alá vessék. Hosszas, szándékos huza-vona után, melyben a tisztikart a hadügyi népbiztosság tanügyi osztálynak egész személyzete, élén Lemberkovics Jenő századosal, támogatta és biztatta kintartásra, végre május hó 1-én a parancsnokképző tanfolyamot Kerekes József vk. alezredes megnyitotta.

A régi tanári kar nagyrészt a vörös hadseregbe osztottak be. Sokan vagy beteg lettek, vagy megszöktek. Az ottmaradottak, de főleg Lemberkovics századosnak a hadügyi népbiztosságnál folytatott ügyes taktikázása folytán a parancsnokképző tanfolyam, melynek hallgatói főleg volt alisztek voltak, csakhamar feloszlott. Május 5-én a hallgatók a hadügyi népbiztosság rendeletére csapattestükhöz bevonultak. Május hó 14-én Kerekes József parancsnok is elhagyta az akadémia s az I. vörös hadosztály parancsnokságát vette át. A parancsnokképző tanfolyam kezdetével egyidejűleg kezdte meg működését az első politikai megbízott az akadémia falain belül Szita pinóer személyében, kinek Budai Géza, majd Löwy Béla nevével „hadügyi megbízottak“ lettek az utódai.

Lemberkovics százados május és június hóban már teljes energiával intézte az ellenforradalom szervezését, a városban különböző helyeken társaival összejöveteleket tartott. A proletártanfolyam feloszlátása és Kerekes József elvezénylése már az ő műve volt. Stromfeld Aurél, a vörös hadsereg vezérkari főnökének támogatásával keresztül vitte, hogy Budapesten a Ludovika Akadémia épületében *katonai főiskolai tanfolyam* állíttassék fel. Az oktatás június hó 15-én kezdődött meg és tartama november hó 30-ig tart. Hallgatói a volt hadapródiskola IV. és a Ludovika Akadémia II. évfolyamának volt hallgatói lehetnek.

Június 12-én az akadémikusok, kik közül egy sem akadt, ki a vörös parancsnokképző tanfolyamba jelentkezett volna, most mind bevonultak. De jelentkeztek mindama tanárok is, kik az akadémia feloszlátásánál eltűntek. A főiskolai tanfolyam teljesen az ellenforradalom jegyében született meg. Az ideiglenes parancsnok Bartha László őrnagy volt, kitől június hó 11-én Balassa Béla vkt. ezredes vette át a parancsnokságot.

Június 21-én Bartha őrnagy tájékoztatta a tiszteket, kik már az ellenforradalom tervezéséről tudtak, a részletes tervekről. Elmondotta, hogy az ellenforradalmat Lemberkovics százados, ki az egész mozgalom vezetője, a napokban okvetlenül ki fogja robbantani, mert az egyes ellenforradalmi csoportokban már türelmetlenül várják. Haubrich, a vasmunkások és a régi rendezőség meg vannak nyerve. A fő támaszpont a Ludovika Akadémia, melynek feladata lesz elsősorban a József-

telefonközpont elfoglalása. Az akadémikus századok egyelőre az épületben maradnak. Kisiparos szervezettek fognak az Akadémiába az adott jelle bejönni, itt fegyvert, lőszer kapnak és azután fognak csoportok kimenni a városba, ugyanakkor a vasas zászlóaljok tüntető felvonulást rendeznek és követelik Kun Béla lemondását. A régi rendőrség emberei pedig elfoglalják a rendőrfőkapitányság épületét. A József telefonközpont elfoglalására Grassy József és Kiss István főhadnagyokat jelölte ki, kiknek meghagyta, hogy ott kémléjék ki a helyzetet. Balassa Béla ezredes kijelentette, hogy tekintettel arra, hogy csak pár napja vette át a parancsnokságot és mert betegsége gátolja, az ellenforradalmi vezetést teljesen Bartha László őrnagy kezében hagyja meg, de saját részéről teljes mértékben csatlakozik ahhoz.

Június 24-én délelőtt Bartha László őrnagy a már beavatott és csatlakozott tiszteket értesítette, hogy délután 3 órakor megindul az ellenforradalom. A többi tiszteket az étkezésnél a tisztí étteremben szólította fel.

Az étkezés után a 3. század irodájában gyűltek össze többen a tisztikarból, hol Bartha László őrnagy tájékoztatta őket a tervekről és kiadta intézkedéseit.

Az ellenforradalom kezdetét pont 3 órakor a Vilmos (Engels) tüzér-laktanyából leadott húsz ágyúlövés fogja jelezni. A Ludovika Akadémia ezt a jelzést 10 lövéssel viszonzozza és adja tovább Kispest felé.

Az akadémikusok hálótermeikben fegyveresen gyülekeztek, hol századparancsnokaik lelkes szavakkal szólították fel, hogy öhajtanak-e résztvenni az ellenforradalomban, aki nem szándékszik, lépjen ki a sorokból. Két akadémikus kivételével valamennyi lelkes örömmel csatlakozott, hiszen régi vágyuk ment teljesedésbe. Ettől a pillanattól az akadémia falain belül csak sugárzó szemű, örömmámoros arcokat lehetett látni.

A tisztek a parancsnoki irodában, az akadémikusok a hálótermeikben várták a felszabadító ágyúlövéseket. A jelzés késett, már-már aggodalom és csüggedés szállta meg a szíveket, mikor végre 4 órakor megszólaltak az ágyúk.

Leírhatatlan öröm és lelkesedés kitörése köszöntötte az Akadémia 10 válaszlövését, melyet az akadémikus üteg Kozma Ferenc tüzérőrnagy parancsára Kovács Gyula főhadnagy vezénylete alatt az Akadémia kertjéből adott le.

Mindenki sietett elfoglalni kijelölt helyét. Grassy József, Kiss István és Szikora főhadnyagok parancsnokságával 40 akadémikus elindult a József központhoz, honnan csakhamar jelentették, hogy a központot simán, könnyű szerrel elfoglalták. Bayor Ferenc százados parancsnoksága alatt a 3. század megszállotta a főépület földszintjét, Adám Endre százados százada a lovas különítmény falait és épületeit. Kozma Ferenc tüzérőrnagy vezetése alatt az akadémikus üteg megszállta a melléképületet, Lenck Béla huszár százados járőrmenetet tartott fenn a Ludovicium és Örömvölgyútcái kerti falak mentén. Schrantz István őrnagy a rejtett fegyverek és lőszer kiosztását eszközli. Mildner Ferenc tüzér százados a tüzér-udvarban tartja fenn a rendet.

Borsody László főívómasternek 4 akadémikusal a politikai megbízottakat kell ártalmatlanná tenni. Keszeő László főhadnagy a telefonszolgálatot látja el. A kapu alatt tartózkodnak *Kaisersheimb* alezredes, Czékus Zoltán, Vámos Béla őrnagyok, Perczel Olivér huszár százados, Justy Emil, Baruschka József tüzér századosok, Vasek Ottó százados, Karácson István tüzér százados, Niedermann és Pröckl Elemér főhadnyagok és több nem az akadémia állományába tartozó tiszt, köztük Mocsány ny. honvéd huszár ezredes és még kb. 10-12 idegen tényleges és tartalékos tiszt, köztük Ács Zoltán tüzér százados, Erődy Ödön tart. főhadnagy, Bercsik László és Sándor testvérek, tart. huszártisztek.

A jelző lövés késedelmes leadása miatt időközben az előtérben gyülekező kisiparosok megint haza mennek, ugyszintén a rádió-tanfolyam tisztjei Kende Pál huszárszázados parancsnoksága alatt kénytelenek az akadémia újra elhagyni, mert értesítést kaptak, hogy közben valaki elárulta őket s kénytelenek elhelyezési körletükbe visszatérni.

Öt óra tájban Löwy Béla hadügyi megbízott, ki előzőleg eltűnt az akadémiairól, egy hadiállományú vörös

⁸ L. Pileh Jenő ezredes eikkét.
⁹ Az ellenforradalommal — mint az akadémia közelmúltjának lényeges eseményével — bővebben is foglalkozunk.

szakasz élen a főkapu elé érkezik. Követeli, hogy Bartha őrnagy jöjjön ki. A felszólításra, hogy ha beszélni akar vele, jöjjön be, egy vörös raj kíséretében belép a főkapun és követeli az udvaron felállított géppuskák kiadását.

Bartha őrnagy kijelenti, hogy az akadémia is Haubrich parancsnoksága alatt áll, csak az ő rendelkezése adja ki. Löwy nem tágit, a hangulat mind izóbbá válik. A tisztek és akadémikusok egyre izgatottabban tagadják meg a gépfegyverek kiadását. Közben híre jön, hogy a Dunán a monitorok lövik a szovjet-házat, a királyi palotán a nemzeti zászló leng, stb. Végre Löwy kiugrik a kapun, feltűzti a vörösökkel a szuronyt, rajvonalba fejlődött és támadásra indítja őket a főkapu ellen. A bent rekedt vörös rajt azonnal lefegyverzik, a kint levő vörösök részéről lövés dördül. Az akadémiából viszonzózzák a tüzet.

Általános tüzeles, de a harc csak néhány percig tart. Az előtérben holtak és sebesültek maradnak. A vörösök közül csak egyeseknek sikerül elmenekülniök. Elsőnek esik el Löwy politikai megbízott, átlőtt fejfel hozzák be a tűz csillapultával a főkapu alá. Behozzák az összes sebesülteket, kiket az intézet kórházában vesznek kezelés alá, de behozzák az elesettek fegyvereit is és löszert is.

Estelédni kezd és lassan elesenededik az előtér. Bartha őrnagy elrendeli, hogy egy járőr menjen az Üllői-útra és figyelje meg, vannak-e az utcán vörösök. Az önként jelentkező akadémikus-járőr elindul, de rövidesen lövések hangzanak el, *Pogány* akadémikust, ki a járőrben volt, egy lövés szíven találja, társai holtan hozzák be az épületbe. Időközben jelentés jön, hogy a vörösök a kert felől akarnak támadni. A helyzet kritikus, megszálló erő kevés, löszert fogytán. Bartha kiküldi Bayer Ferenc századost egy kisebb akadémikus csoporttal a kertben keresztül a sporttérre, majd *Lenek* honvédduszár századost tűz akadémikussal, hogy szállja meg az Örmölygy-utcai kert falát és a gazdasági épületet. Bayer százados csoportja az új folyamán két közlekedést húsít meg. Tíz óra tájban az akadémiában levők gyanusnak találják a helyzetet, ekkor *Karátson* István tüzérszázados vállalkozik arra, hogy kimenjen a városba és összeköttetést keres az állítólagos ellenforradalmi központtal, vagyis Haubrich-hal. Ejjél után tér vissza Haubrich személyautóján s az örmölygy-utcai falon át jön be. Hírül hozza, hogy az ellenforradalom már az egész városban le van verve, csak a Ludovika, a József központ és a monitorok tartják még magukat. Elmondja, hogy Haubrich-kal megegyezett és azt az üzenetet hozza, hogy a Ludovika szüntessen be minden ellenállást, ő is azonnal beszünteti a vörösök ostromát. Másnap reggel nyolc órakor személyesen fog kijönni az akadémiába, hogy maga ejtse meg a vizsgálatot, hogy ki élt vissza az ő nevével. (!) Különböző senkinek bántódása nem lesz. Megérkezéséig, reggel nyolc óráig senkinek az akadémiába belépni nem szabad.

Bartha őrnagy ezek után elrendeli, hogy mindenki a főépület udvarán gyülekezzen. Karátson István százados a főkapun távozik, azzal a szándékkal, hogy a reá várakozó autón visszatérjen Haubrichhoz, tudtára adni, hogy a Ludovika a feltételeket elfogadja és Haubrich rendelkezéseinek eleget tesz.

A sötét előtérben, miközben az autót keresi, vörösök megállítják, majd miután Karátson százados a Haubrich-tól kapott jelszót megmondja, hangos szitkozódás közben közvetlen közletről több lövéssel leterítik, karján szuronnal az ütőket felvágják, azután bevisszik mint sebesültet a szemben levő klinikára. Karátson István százados reggelre hazájáért mártírhalt.

A tisztek látva, hogy az ellenforradalomban teljesen elszigetelve állnak, a további harcot céltalannak látják, az akadémikusok hálótermeikbe mennek, a tisztek egy része pedig lakásaikra; csupán a kapunál maradó 12 akadémikusból álló őrség Bayer Ferenc százados parancsnokságával, kit reggel öt órakor Mildner Ferenc tüzérszázados váltott fel.

Az összes idegen tiszteket sikerült észrevétlenül a városba juttatni. Csak Erődy Béla tartalékos főhadnagy maradt valahog az akadémia kertjében, kit a vörösök — nem tudni mikor — meggyilkoltak. Holttestét a nyitott uszoda lefolyó csatornájába rejtették, hol a diktatura bukása után akadémikusok találták meg.

Reggel hat órakor *Menyhárt* tartalékos huszármester kimegy az előtérre, hogy a még kintlevő holttesteket összeszedje, mikor az előtérben a vörösök elfogják, majd azzal a parancsal küldik vissza, hogy a Ludovika 20 percen belül adja meg magát, különben aknavetővel összelövik. Tárgyalás indul meg Kiss vörös városparancsnokkal, ki az előtérben tartózkodik. Kiss, Haubrichnak a Ludovikához küldött parancsáról mit sem tud. Az ellenforradalom eredménytelenségét immár nyilván látó tisztek s altisztek nagy része elhagyja az épületet. Ki a szorongó családját keresi fel, ki pedig más teret keres, hogy az uralmat bitorlók ellen dolgozzék. Csak néhány tiszt maradt vissza az épületben, kik nem akarták az akadémikusokat magukra hagyni. A vörösök, akik az épületet nagy zajjal és tűzharcral megrohamozták, már ellenállásra nem találtak és azt teljesen kifosztják és kirabolják. Az akadémiában lakó összes nőket és gyermekeket a tisztekkel együtt közrefogják és az Üllői-úton, miután az akadémikusokat már megelőzőleg elvezették, a Mária Terézia (Martino-vics) lakanyába kísérik.

A József központ éjjel két órakor adta meg magát, miután a vörösök hiába ostromolták az egész idő alatt. Csak *Romanelli* alezredes, az olasz katonai misszió vezetőjének erélyes fellépése akadályozta meg, hogy úgy a tisztek, mint az akadémikusok lelkes hazaszeretetük hátror megnyilvánulásáért életükkel nem fizettek. Valamennyiüket rögtönítélő bíróság elé állítják, hol Grassy József és Kiss István főhadnagyokat, Bartha László őrnagyot és Bayer Ferenc századost, Kesseő László főhadnagyot, Kozma Ferenc tüzér őrnagyot és Adám Endre századost *halálra*, a többieket sok évi kényszermunkára és fegyházra, valamennyi akadémikust pedig javító-intézetek internálására ítélik. A halalos ítéleteket azonban kegyelem útján megváltoztatják életfogytiglani fegyházra.

Az akadémikusok részére a Ranolder apácintézetet jelölik ki, hol fegyveres őrizet mellett naponta kommunista előadásokat kell hallgatniok.

Lemberkovics százados, az ellenforradalom vezére, június 24-én mártír-halált halt.

Az akadémia kiürítése után egy vasas-zászlóalj tartja megszállva az épületet július 10-ig. A tiszt lakásokat, tiszt kaszinót teljesen kifosztják, nem hagyva meg még a bútorokat sem.

Július 10-én a tanácsköztársaság elhatározza, hogy parancsnokok pótlására, miben nagy hiányt szenvedtek, újra felállítja a „vörös hadsereg proletrár parancsnokképző tanfolyam”-át. Hazafias gondolkodású tisztek rábeszélést *Binder Ferenc* alezredest, hogy parancsnokságot vállalja, ki ennek a rábeszélésnek hazafias indultól vezéreltetve eleget tett s a tanfolyam július 10-én megnyílik. Ez a tanfolyam fennállt egészen a vörös uralom bukásáig.

A tanácskormány bukása után az akadémikusokat visszarendelték az akadémiára, melynek ormára ismét felkerült a nemzeti lobogó.

V. A mai akadémia.

Az 1918/19. évi forradalmi időszak a Ludovika Akadémia szilárd gépezetét is kiemelte a régi megszokott vágyaiból, az utána következő időszaknak tehát legelső feladata volt, hogy a katasztrófa okozta bajokat helyrehozván új életre indítsa az intézetet, mely a hazaszeretet és nemes erkölcs talpazatán immár félézados dicsőséges utat tett meg. Bár a különleges korral járó általános erkölcsi lezúllás és a forradalmi eszmék korántsem tudták megmértelyezni az akadémikusok lelket — hisz épen az akadémia fegyverei mondták ki leghatározottabban az 1919. évi bomlasztó, erőszakos, nemzetellen uralom ellen a tiltakozó szót, — mégis ez átkos felfordulás itt is visszahagyta bélyegét, mint minden más intézményen s fokozatos munkával kellett azt eltüntetni.

Az új időszak első tanéve — a régi szervezetre való visszatérés mellett — főként e bajok orvoslásának jegyében folyt le.

A nemzeti hadsereg megszervezése után 1919. augusztus 28-án *Dombóvári Révy Kálmán* vkt. alezredes (ki csakhamar ezredessé lépett elő) vette át a parancsnokságot. Első teendője volt az akadémia tartózkodó akadémikusok számára napirend megállapítása. Az

akadémikusok legnagyobb része azonban a politikai események miatt már előzőleg elszéledt, — voltak olyanok is, kik már csapatszolgálatot teljesítettek — s most csak szeptember elején vonultak be újra az akadémiára. A honvédelmi miniszter szeptember 18-i rendelete értelmében mind a három évfolyam felállítandó volt és pedig együttes gyalogos és lovas, külön tüzér és műszaki osztályokkal.¹⁰ Az előző csonka tanév I. és II. évfolyamai folytatták tanulmányaikat a II., illetve III. évfolyamban, az első évfolyamot pedig a katonai főreáliskolák IV. évfolyamát végzett növendékek alkották.

A Ludovika Akadémiára vonultak be a monarchia összeomlása és Magyarország különválása következtében a volt közös hadsereg intézeteiből (Wiener-Neustadt, Mödling, Hainburg, Traiskirchenből) a magyar honos növendékek, illetve akadémikusok is, akik tanulmányaikat itt akarták folytatni. Polgári középiskolákból az első tanévre felvétel nem történt, az állomány a tanév elején mégis 445 fő volt.

Honv. min. rendelet értelmében minden akadémikus *igazoló eljárás* alá került. A felvételre, illetve az akadémiában való meghagyásra elsősorban volt döntő az illetőnek az előző időkben tanúsított politikai és erkölcsi magatartása. Természetesen főszempont maradt a katonai pályára való testi és lelki alkalmasság; különös figyelemben részesültek a magyar honos hadiárvák, katonák, az állami és köztisztviselők gyermekei. A bizonytalan helyzetere való tekintettel a honvédelmi minisztérium létszámcsökkentést helyezett kilátásba, figyelemzvetvén, hogy az akadémia elvégzése még nem feltétlenül jogosít a tiszt állás elnyerésére.

A III. évfolyam akadémikusait a honvédelmi miniszter az ellenforradalomban tanúsított magatartásukért kivételesen *alhadnagy-akadémikusokká* nevezte ki, kik kik azonban minden tekintetben az akadémia szabályzatainak voltak alávetve.

Az *oktatási* idő beosztása a régi maradt: elméleti időszak (téli és nyári félév) és gyakorlati időszak az előbbi október 1-től június 15-ig, az utóbbi ismét augusztus 20-ig. A tanítás — s ezzel az akadémia rendes munkája — a K—3. tanterv és az 1908. évi oktatási utasítás alapján szerkesztett tanórarend kiadásával október 3-án kezdődött meg. A tantervet a *háborús tapasztalatokkal* bőven kiegészítették. Nehézséget okozott, hogy — mivel az előző 1918/19. tanévből csak két rendes oktatási hónapot lehetett figyelembe venni — a II. és III. évfolyamnak pótolnia kellett az elmulasztottakat.

Az akadémia-parancsnok újból felállította a *tanulmányosportokot*, mik egyrészt az akadémia-parancsnok közvetlen tanulmányi előadói voltak, másrészt a kapcsolatot tartották fenn a rokontárgyak és fegyvereknek között.

1919. év őszén *érettségi vizsgára előkészítő tanfolyamot* is kellett tartani az akadémián, mert a katonai főreáliskolát végzetek az előző tanévben nem érettségiztek, de rajtuk kívül is több akadémikusnak hiányzott még az érettségi vizsgája. A tanfolyam — melyen 249-en vettek részt — nagy mértékben akadályozta és hátrányosan befolyásolta az akadémiai oktatást és nevelést, úgyhogy a katonai nevelésben megmaradni szándékozó akadémikusok csak december 1-e után kapcsolódtak bele a rendes kiképzésbe.

Az új korszak s sokirányú munkái és nehézségeihez nem utolsó sorban járult az a körülmény, hogy a *tanári karban nagy változások* történtek. (30 növendék és 10 fogadték). Az akadémia-parancsnokság különös gondot fordított a szervezet visszaállítására, a rendes munka megkezdésére, a rend és fegyelem új megszilárdításán kívül a *vallás-erkölcsi nevelésre*. A misén és istentiszteleteken való részvétel újból kötelezővé lett. Több-ször tartottak lelki gyakorlatokat és előadásokat vallás-erkölcsi témákról. Ennek köszönhető, hogy durva erkölcsi botlások mind kevesebb számban fordultak elő.

Az *akadémikusok étkezését* is a viszonyokhoz mérten a legjobbra emelték, mely körülmény a fokozott testnedvi gyakorlatokkal együtt biztosította a szükséges erőbeli állapotot és ellenállóképeséget. Az aka-

¹⁰ A közös vérendszerben a Ludovika Akadémia csak gyalog-, lovas- és 1912-től tüzérszaki sarjadékat nevelt, a műszaki kiképzése közös intézetekben történt (Mödling, Hainburg.)

démikusok *élet- és munkarendje* az előző időkhez képest általában nem változott.

Hosszú vajudas után az akadémikusok újra *egyeséges egyenruhát kaphattak*. Saját ruhaviseleése tilos volt.

Az akadémia parancsnoksága tervszerűen már az első tanévben több *tudományos és ismeretterjesztő előadás* tartását tette lehetővé, illetve rendelte el. Jobbára intézeti tanároktól több katonai szakkérdést vagy általános tudományi és irodalmi témákat tárgyaló előadás hangzott el a vívóteremben az összes akadémikusok előtt. E módszer kitűnően alkalmasnak bizonyult az akadémikusok műveltségi színvonalának emelésére s a többi tanévben is folytatódott. Ezenkívül több oly előadás volt az újjászületés e korszakában az akadémián kívül is, melyre az akadémikusok kirendelése célszerűnek mutatkozott.

A *sportnevelés* is különösen fellendült ez időszakban. Az akadémia-parancsnokság a rendes testnevelési órákon kívül (vívás, torna, lovaglás változatlan meghagyása mellett) a nyári félévben a sportra egy egész délutánt rendelt. A honvédelmi minisztérium rendelkezése már 1920 februárjában megalakult a *Ludovika Akadémia Sportegylete* (LASE), melynek célja, hogy az akadémikusok testi ügyességüket a maguk választotta testnevelési ágakban sportszerűen fejlessék, hogy a modern alapokon való testnevelés eszméje — mint a nemzetnevelés egyik erőforrása — a tiszt sarjadékba is beleplántálódjék. A sportegylet, melynek egyes szakosztályai élére sportkedvelő vagy erre külön kiképezett tisztek álltak, már is jelentékeny eredményre tekinthet vissza.

Az akadémiai sportnevelés biztosítja az egyes sportágak fejlődését, tömegkiképzését épűgy, mint az egyéni érvényesülést és főcélja, hogy az akadémikusok a sportot megkedvelvén, a csapatnál nemzeti szellemben folyó testnevelés zászlóvivői legyenek.

1920. június 24-én az akadémia komoly, nemes pompájú ünnepséggel ünnepelte meg először az *1919. június 24-iki ellenforradalom évfordulóját*, mely napon az intézet akkori tanárikara és ifjúsága fegyvert fogott a beestelen uralom ellen. Az akadémia parancsnoksága a nemzeti eszméért a hazában elesett hősök emlékére az intézet parkjában Sidló Ferenc szobrászművész-től izléses *emlékművet* állíttatott, melynek leleplezése az említett napon ünnepi mise keretében történt. Az ünnepségen megjelent a Kormányzó Ur Öfömméltósága, József kir. herceg, a kormány és a nemzetgyűlés számos tagja, továbbá tudományos intézetek a tábornoki kar főiskolák és különböző egyesületek képviselői. *Zadravetz István* táb. püspök lelkes beszédet mondott az akadémikusokhoz, hogy az elődök példája szerint mint fiatal sasok repüljenek ki az öreg akadémia fészkekből, hogy megkeressék az új, igazi magyar határokat. Azután *Révy* ezredes ünnepi beszéddel a honvéd zászlók meghajtása közben átvette az emlékművet s azt mint az „akadémia kőbemerített beesületét” jellemezte.

Délután 5 órai kezdettel *sportünnepély* volt az akadémia parkjában, melyen megjelentek a Kormányzó Ur Öfömméltósága, József kir. herceg családjaikkal, számos polgári és katonai előkelőség és nagyszámú meghívott közönség. A műsort az akadémikusok szabadgyakorlata, torna- és atlétikai mutatványai, lovas mutatványok és játékok stb. tették változatossá és kiváló hatást ért el a végén bemutatott modern haremoozzanat is. Ez az ünnepély az akadémia újra megalapozott, tükéletes fegyelmélettségének volt bizonyítéka és újszerűségével mindenkire rendkívüli hatást gyakorolt.

A Kormányzó Ur Öfömméltósága legteljesebb elismerését fejezte ki a parancsnoknak, a rendező tisztek s egyes kiválóan szerepelt akadémikusoknak. A honvédelmi miniszter pedig körrendeletében elismeréssel állapította meg, hogy a Ludovika Akadémia, mely hagyományaiival, szellemével egy évvel előbb még halálra volt ítéelve, az ünnepségen megmutatta, hogy rövid idő alatt újból talpraállott.

A június 24-iki ünnepély hazafias és kegyeletes célja mellett alkalmat adott az akadémikusoknak, hogy az akadémia hagyományainak megfelelő keretben sportbeli és hasonló ügyességeiket bemutassák s így

az intézet szellemét kifejezve, annak ezúton is megbecsülést szenvednek. Azóta ez ünnepélyre való előkészület egyik nagy, de lelkesen végzett feladatát jelenti az akadémiának, mely azt *évenként megismételve, hagyományossá* kívánja tenni.

1921-ben a történeti felvonulás, mely a magyar történelmet az ősidőktől napjainkig egyes korszakok képeiben mutatta be, 1922-ben a történeti csapatok keltettek különös érdeklődést és elismerést. Az 1923. évben az ellenforradalmi ünnepély egybeesik az akadémia ötven éves jubileumával.

Az új korszakban az *első felavatás* 1920. augusztus 20-án, Szent István napján volt, melyen a Kormányzó Ur Öfóméltósága lelkes beszédet tartott, a tiszti hivatás nagy feladatait hangsúlyozva 163 fiatal hadnagy előtt.

Az 1918—19. évi forradalom lezajlása után az egész országban megindult a „keresztény nemzeti újjászülés” lelkes munkája. E gondolatnak legjellemzőbb zászlóvivője és megvalósítója lett az intézet falai között a *Ludovika Akadémia Leventeköre*. Rózsás József főhadnagynak 1919 őszén tartott irodalmi előadásaival kapcsolatban vetette fel az akadémiarancsnok egy önképzőkör alapításának gondolatát. Következett megbeszélések és javaslatok eredménye lett, hogy Rózsás főhadnagy 1920 novemberében elkészítette a Leventekör alapszabálytervezetét, melynek alapján a kör 1921. év februárjában megkezdte működését.¹¹

Az új intézmény, melynek lényege az, hogy az akadémikusok az iskolai munkán kívül, de ezzel egybehangzóan, önkéntesen, tökéletesebb szak- és általános műveltség megszerzésére, különleges (irodalmi és művészi) képességeik kifejlesztésére törekzenek, valamint hogy teljes odaadással beleolvadnak az új magyar eszméramlatba, úgy a tanárok, mint az akadémikusok közt nagy megértésre és pártfogásra talált s ma már a fentebbi célok felé való sikeres törekvéseken kívül a jellemnevelés elősegítésében is jelentékeny eredményekre tekinthet vissza.

A kör munkáját négy osztályban kezdte meg és pedig: hadtudományi, szépirodalmi, általános tudományi és képzőművészeti osztályokkal, melyeknek élén az akadémikus tisztségviselők mellett szaktanárok állanak. A kör tevékenysége messze túlhalad a középiskolai önképzőkörök keretein és hovatovább arra törekszik, hogy az egyetlen magyar katonai főiskolának „vezető szelleme” legyen.

A rendes akadémiai oktatás és nevelés rendszerének szélesebb a modern kor és különleges helyzet követelményeinek megfelelőbb alapokra való fektetése is ebbe az időszakba esik.

Az oktatás 1919/20. tanévben még a régi tanterv alapján történt, azonban már az 1920/21. tanévben hivatalos megbeszélések folytak annak átdolgozása érdekében. Az akadémiarancsnok az intézet tanári karával való beható tárgyalások és együttdolgozás után elkészítette a *néggyéves akadémia tantervét*. A felsőbb vezető helyeken alapos tárgyalásokba vették az új tantervet. Az első évfolyam kiképzése már az 1920/21. tanévben az új tanterv alapján történt.

Az új tanterv-tervezet felhasználta az első évfolyamnak már 1920. őszén jóváhagyott tantervét, az akadémia eddigi 3 évfolyamos, a volt közös hadseregbeli intézetek tantervét és a Ludovika Akadémián tüzérséghez és műszaki alakulatokhoz törekvők kiképzésére megállapított ideiglenes tanterveket, valamint az 1909. évi oktatási utasítást és figyelembe vette a főreáliskolák tanterveit is, főként pedig a háborús tapasztalatokat.

Az új tanterv, mely *egy közös akadémia* az összes fegyvernemekhez *egységes szellemű* tiszteket ad, az akadémia *főiskolai jellegének* kidomborítására, az akadémiai kiképzésnek az egyetemi képzéssel egyenlő értékűvé való tételére törekszik és rendeltetésében különbséget hangsúlyozza a „*kiképzés*” mellett a „*nevelés*” fontosságát. Célja, hogy az akadémikusok felavatás után *átmenet nélkül* jól használható alosztály-tisztek legyenek, ezért a IV. évfolyamban az akadémikusokat *oktatókká* képzik ki. Úgy az *elméleti képzettség*, mint a *gyakorlati és sportkiképzés kiválósága*.

¹¹ A kör megalakulásáról és eddigi tevékenységéről részletesebb tájékoztatást nyújt folyóiratunk I. évf. I. száma.

gára egyaránt nagy súlyt helyez. Az új tanterv szerint a gyakorlati időszak meghosszabbodik. Június 24-ike ünnepnap lesz.

Az I. évfolyam megadja mindazokat az ismereteket, melyek a katonára számára az alapot jelentik, az egyes fegyvernemekhez való kiválasztás a II. évfolyam elején történik, a IV. évfolyam tantárgyai pedig összefoglaló jellegűek. A német nyelv tudása a tancélnak megfelelően kötelező, akik ezt már tudják, választhatnak angol, francia, tót vagy oláh nyelvet.

Az új tanterv alkalmazkodik részben a műegyetem tantervéhez abból a célból, hogy a négyéves Ludovika Akadémiát végzett tüzértiszteknek a *műegyetem* gépészmérnöki, a műszakiaknak a mérnöki osztályon 2 évet beszámítsanak, azaz őket első szigorlatra boesásák. Ez ügyben a honvédelmi és kultuszminiszter közt tárgyalások folynak, a műegyetem tanácsa pedig a terv megvalósítását igyekszik elősegíteni.

Említést érdemel még, hogy az akadémiarancsnokság az elszakított területekről való akadémikusoknak a nagy szünetekben való *nyaralattásról* olyképp gondoskodott, hogy tehetősebb, nemesszívű személyiségek és családok áldozatkészségére hivatkoztak, hogy a családi otthon nélkülözni kénytelen akadémikusokat a főváros fertőzött levegőjétől távol eső helyekre vegyék magukhoz. Az első ilyen nyaralattás, 1920-ban volt s számos vendéglátó, előkelő, úri család ajánlotta fel segítségét.

A magyar katonai tisztképzés ma sokkal inkább összefügg az ország sorsával, mint valaha. A Trianonban ránkényszerített szerződés súlyos bilincseket rak a honvédségre, mint a magyar állam egyik legfontosabb életszervére, megakadályozni igyekezőn annak korszerű fejlődését.

Belitska Sándor honvédelmi miniszter 1921. augusztusában törvényjavaslatot nyújtott be a nemzetgyűlésnek a magyar katonai tisztképzésről, mi később az ú. n. *trianoni t.-c.*-ben törvényerőre emelkedett. E törvény intézkedik a Ludovika Akadémiáról is. Az 1897:XXIII. t.-c. érvényessége, mely a honvéd nevelő- és képzőintézetekről, az „újrendszerű Ludovika Akadémiáról” szól, e törvény kihirdetésével megszűnik. Az eddig szintén tisztképzéssel foglalkozott hadapród- és főreáliskolák megszűntek, illetve polgári nevelőintézetekké alakultak s így a tisztképzés kizárólag a 4 évfolyamos Ludovika Akadémia feladata lett, melyet ez alkalommal ismerték el törvényhozásilag katonai „főiskoláknak.”

Mintán egyes fegyvernemekhez kiképzendő s így az egyes évfolyamokba felvehető akadémikusok létszáma a tisztkarban évenként betölthető helyek számához igazodik, a létszámokat évenként a honvédelmi miniszter állapítja meg és a törvényhozás az évi költségvetésben hagyja jóvá. Az I. évfolyamba oly önként jelentkező magyar honos ifjak kerülhetnek, kiket a katonai szolgálatra még nem avattak fel, a hadiszolgálatot életpályán választják, valamely hazai nyilvános középiskolában érettségi vizsgát tettek s kifogástalan erkölcsi magaviselet mellett testileg is alkalmasak. Az ellátási és kiképzési költségeket részint az alapítványok fedezik, részben a hozzátartozók, részben pedig az állami kincstár viseli. Az újonnan felavatott tiszteknek legalább *20 évi folytonos szolgálatra* kell magukat kötelezniök.

Az akadémikusok fegyvernemek szerint a honvédség tényleges állományába számítanak.

Míg az 1897:XXIII. t.-c. megalkotásánál a nagy tiszthiány gyors pótlása volt fontos, tehát a tiszti sardéknak *menyiségileg* kellett nagyra lenni, mai kényszerhelyzetünkben, midőn a tisztkar létszámát is esőkenteni kell, a *minőség* szempontja mérvadó. A modern kor előrehaladása is azt kívánja, hogy az egyetlen katonai főiskolából minél képzettebb és hivatásuknak mindenben kiválóan megfelelő tisztek kerüljenek ki.

A négyéves akadémia, melynek I. évfolyama 1920—1921. tanévben nyílt meg és 1923—1924. tanévben fog teljesen kialakulni, a magyar tisztképzés állandó és jelen követelményeinek mindenben igyekszik eleget tenni. Bizton remélhető, hogy a Ludovika Akadémia a magyar tisztképzés ügyét hűen nagy hagyományaihoz és nagy feladataira tekintve diadalmas utakra, a magyar haza javára vezeti.

PRO PATRIA

A Ludovika Akadémiából kikerült és az 1914—18. évi háboruban elesett tisztek névjegyzéke

Már szinte régen volt az az idő, amikor a napilapok hasábjain a fenti cím alatt állandóan olvashattuk, hogy kik áldozták fel legdrágább kincsüket: életüket, a *hazáért*. Hol ritkábban, hol tömegesebben jelentek meg annak idején a „veszteségi listák”, mik a nyomdabetűk közönyös álarca alá rejtették ezrek és ezrek csodás hősiségét és — milliók és milliók keserű, büszke sírását. Apák és fiúk estek el a távoli harcok viharában s gyermekek, szülők, hitvesek borultak gyászba az elárvult „*itthon*”-ban...

S ma? Már szinte régen volt az az idő, ... mikor az 1914. évi júliusi napok izzó levegőjébe belerobant a hadüzenet híre. Egy rövid pillanatra nagyszerű ijedelem csodálkozott ki a lelkek tengeréből, de aztán egyszerre kacajos hittel felzúgott a „*rajta*”, a magyar rája-rajta! És mentek és mentek a szürke vitézek (óh, mily nehéz költeményt nem írni), mentek ezredekben, mentek századokban, vad, pirosuló kedvben, pántlikában, dallal... Asszonyok, leányok kendőlobogtatása küldte, kísérte őket bátor könnyekkel és hívta viszontlátásra remegő mosollyal... S „*odakünn*”, amikor már a közeledő ágyúdörgés vastag hullámaiból dobálta mellükhöz a szél, — elhalált a dal, de megkeményedtek az öklök, s mikor a fegyverek ropogása már pattogtatta megfeszült izmaikat, — jött a harc, a harc... Rengett, dühögött a föld, de ők álltak! Égett, sikoltott a lég, de ők előrerohantak! Taszított, sújtott, szakított minden pillanat, de ők mégis az ellenre csaptak! És győztek! És... és ki kérdi tovább?

A Kárpátok erdői fel-felsőhajtanak, nehéz testükben értük halt hősök lelke él (óh, még a temetőinket is elvették tőlünk!), a messze Volhynia síkjain itt-ott még fehérlik egy-egy fakereszt, de máshol már zöldel a rét és ring a kalász csakúgy, mint régen... s idegen pásztor tilinkójának idegen hangja mesélget (óh, miért is kellett idegen földön halnotok, magyarok?), s Doberdó szikláinak alkonypirban rájukomlótt magyar vértől égnek (akáresak mai sorsunk szegyenkező, számonkérő arca!).

GABÉ

ha ez nem is más, mint az *elesett hősök emléke*, mert ez nekünk nemcsak könny és átok, hanem örök memento, örök-új példa, a hazáért, a magyar közösségért való halnitudás glóriája, mely megráz, de felemel, erőssé tesz.

A mától, a köznapi mától messze van az az idő, mikor e hősök éltek-haltak, — ma legnagyobb részben fáradtak, közönyösek az emberek a közösség iránt, (egyéni érdekeik iránt nem!) s ha hangos, cifra ünnepségre gyűlnek is (óh, mily nehéz korbacshoz nem nyúlni!), inkább egymást s önmagukat ünneplik, dicsérik.

A Ludovika Akadémia 50 éves jubileumán nemcsak örömmünnepet ül, hanem mint örömeiben is gyászoló alma mater, édes anya — kezében néhány szál viraggal — elzarándokol a hazáért elesett fiait ismeretes és ismeretlen temetőibe, a kegyelet emlékezetébe s könnye, hálája, elismerés jeléül ez alkalommal — ime ideiktatja az alábbi névsort.

Mert mi hiszünk még a magyarok mithoszában: A harcban elesettek a *hadak útjára* sorakoznak fel és — mint Csaba királyfi népe — jönnek velünk, figyelnek ránk felülről, segítenek nekünk!

Régi Akadémia.

1887. évfolyam: Kézdivásárhelyi *Jancsó Árpád* alezredes, Moksai *Mokcsay* Endre alezredes, *Nedeczky* Rezső alezredes, *Sivó Gyula* alezredes, simonfalvi *Székely* Kázmér alezredes.

1888. évfolyam: Pálffy Imre huszár alezredes, Segesváry István huszár százados.

1889. évfolyam: Sárói Szabó Lajos alezredes.

1890. évfolyam: Jurasek Elemér őrnagy, Sárossy László huszár őrnagy, Fejér Ferenc őrnagy (hadi fogáságban meghalt), báró Amelin Guidó huszár őrnagy.

1891. évfolyam: Orbán Pál őrnagy, Polyakovits Géza alezredes, Szilágyi Zoltán őrnagy.

1892. évfolyam: Antal Miklós huszár őrnagy, Felső-őri Cseresnyés Géza százados, Major Ödön szds., Réthelyi Prikkel Géza szds.

1893. évfolyam: Buza József őrnagy, Csikszeredai Gecző Aladár szds., Dabasi Halász Miklós husz. szds., Jámbor Ferenc őrnagy, Kovács Mihály alezredes, Nagykeri Scitovszky János husz. szds.

1894. évfolyam: Dalmy Tibor százados (oroszfogáságban meghalt), Békassy István őrnagy (oroszfogáságban meghalt), Négyesi báró Szepessy András őrnagy (M. T. lov.), Niezki gróf Niczky Ferenc szds., Mokry Jenő szds., Németújvári és Szabadbatthyányi gróf Batthyány Tamás husz. szds. harcateri sebesülés folytán, Széchi-szigeti Thaly Béla husz. szds.

1895. évfolyam: Fertőszentmiklósi Arthner Károly szds., Békessy Béla husz. szds., Bosznai Ferenc őrnagy, Bukovszky Péter szds., Szentkatonalmai Elekes Antal husz. szds., Enekes Ágoston szds., báró Kemény Elemér husz. szds., Morvay Béla husz. szds., Putak Arthur őrnagy, Schmidt Imre szds., Tardj Emil ny. áll. őrnagy, Zakariás Oszkár szds.

1896. évfolyam: Szomp Béla őrnagy, Györgypál Armand szds., Orbán László szds., Zachár Pál őrnagy, Deiszler Árpád szds., Pöcze Miklós szds., Kisrákói és Bisztricskai Lehoczky Béla szds., Literáthy Loránd szds., Thallacz Oszkár szds., Szűts Ervin szds., Markovits József szds., Felsőpulyai Madarász Bódog husz. százados.

1897. évfolyam: vitéz Homolya István szds., Winiawai lovag Zubriczky Zoltán szds., Szmrecsányi Szmrecsányi Adorján husz. őrnagy, Vakanetz Sándor szds., Szunter Miklós népf. főhgy., Petzrik István szds., Liedemann Vilmos szds., Lászlóffy Ferenc szds.

1898. évfolyam: Jakabovics Béla szds., Kátay Pál szds., Lenner Jenő szds., gróf Széchényi Tódor husz. szds., Tomori Béla főhgy.

1899. évfolyam: Hám Ferenc szds., Hets Pál szds., Pulay István szds., Surányi András szds., Tóth Elemér szds.

1900. évfolyam: Juhász Szilárd szds., Kátz József szds., Mihályffy Jenő szds., Vannay Kornél szds.

1901. évfolyam: Barkassy Sándor szds., Pausi Emil főhgy. v. szds., Klug Zoltán szds.

Új Akadémia:

1901. évfolyam: Döme Gyula szds., Pap Ovidius szds., Szilágyi Endre szds.

1902. évfolyam: Ványa Ödön szds.

1903. évfolyam: Baintner Sándor husz. szds., Bálint Flórián szds., Farkas Endre szds., Fényes Barna szds., Dereczky Fodor László szds.

1904. évfolyam: Bella Jenő fgy., Budanovits Gerő szds., Csorna Nándor szds., Ebenspanger Andor szds., Illés László szds., Jászay Gábor husz. főhgy., Méder Gusztáv szds., Mikes Andor husz. szds.

1905. évfolyam: Gedeon János szds., Nagyváradai Istvánffy József főhgy.

1906. évfolyam: Babochay László fgy., Nyirmegeyi Gere Kálmán fgy., Grössinger Sándor husz. fgy., Hihalmi Harnos Miklós szds., Kovács István szds., Lukács István János fgy., Magos Sándor fgy., Majzik Iván szds., Selymessy Béla fgy.

1907. évfolyam: Achim Mihály fgy., Biró László husz. szds., Chatel Jenő fgy., Dala Geza fgy., Hanke Tibor fgy., Jankovics Tivadar szds., nemes Kulifay Andor husz. fgy., Pavlicsek Leó szds., Sztankóczy Béla fgy., Thury Lajos husz. hgy.

1908. évfolyam: Bartmann József szds., Blanhorn Lajos fgy., Marcis Alfonz fgy., Nagy Gusztáv fgy., Perczel Miklós husz. fgy., Pilecsik Leó fgy., Szászfülpösi és Magyarbólkényi Tavasz Sándor fgy.

1909. évfolyam: Beleházi Bartal Dénes husz. szds., Damjanovich Sándor vkb. szds., Dsida Mihály fgy., Kováts Ödön fgy., Kövesi Ferenc fgy., Nagy György fgy., Szegedi Gyula fgy., Power János fgy., Vass Zsombor fgy., Verbó Karoly tüz. fgy.

1910. évfolyam: Bally László fgy., Simándi Farkas Gyula husz. fgy., Göbel Gyula husz. fgy., Hortobágyi Tibor husz. fgy., Koszorus Sándor fgy., Szentmargithai Kys Béla fgy., Csikszentsimoni Lakatos Kálmán fgy., Münch László fgy., Schöberl József fgy., Sebők Gyula husz. fgy., Sier Frigyes husz. fgy., Szukováthy Jenő husz. fgy., Turzsánkai Turcsányi István fgy., Wildenauer Kálmán fgy.

1911. évfolyam: Agfalvy András fgy., Benkő Jenő fgy., Erny Lajos husz. fgy., Frölich András fgy., Haberstrumpf Jenő husz. fgy., Kristóf László fgy., Farczádi Lázár Lajos vkb. szds., Schmidt Tivadar fgy., Sipos Géza fgy., Szántay József fgy.

1912. évfolyam: Castelli Aba fgy., Deme István szds., Fuchs Károly tüz. fgy., Girtler Algernon husz. szds., Nemes Kéler István szds., Magay Sándor fgy., Marinkovits György szds., Nagy László III. husz. fgy., Noszlopy Kálmán szds., Rabony Frigyes fgy., Szigmund Ödön szds., Oroszhegyi Szabó Lajos György fgy., Szalay László I. fgy., Ó-tordai Székely Ferenc husz. szds., Tatay Tihamér fgy., Turchányi Turchányi László fgy., Varga Ferenc fgy., Vicklein Nándor szds.

1913. évfolyam: Benkő Tibor hgy., Hrdina Endre fgy., Kovács Béla I. hgy., Melczér Géza hgy., Oeskey Elemér fgy., Radványi Béla husz. fgy., Tesch Kálmán fgy., Szladek Béla hgy., Tóth György hgy., Tóth József husz. hgy., Verneda László hgy., Zádor Zoltán hgy., Ganczstueckh Béla, Gerecz Kálmán, Harsányi Ernő, Piványi Ernő husz. fgy., Prinz Jenő, Rhédey Zoltán, Simon Antal, Steller László, Zmegdi Zoltán.

1914. évfolyam. VIII/1.: Baló Benjámín husz. fgy., Örkényi Bonta Géza hgy., Hahnemkamp Lajos hgy., Horváth Ferenc I. fgy., Karcsey László hgy., Kletzár Ferenc hgy., Kovács Ferenc husz. hgy., Kovács Zoltán hgy., Regensperger Jenő husz. fgy., Szombathy Ferenc hgy., Sztatocsni Emil hgy., Tóth István II. hgy., Türr Andor hgy., Vass István hgy., Weber József hgy.

1914. évfolyam. X/15.: Fath József fgy., Fazekas Ernő hgy., Gosztonyi Sándor tüz. fgy., Hamar Miklós husz. fgy., Jaczkó Árpád tüz. fgy., Stadl Károly tüz. fgy., Csikszentmártoni Szabó Elek husz. hgy., Szabó István I. fgy., Tomka Ferenc fgy.

1915. évfolyam. III/15.: Balogh Lajos hgy., Bartos Géza tüz. hgy., Candea János hgy., Császár Géza hgy., Csesznák Gyula hgy., Földesi Mihály tüz. hgy., Gärtner Ferenc tüz. hgy., Konratovitz Elemér hgy., Kovács Endre I. hgy., Lányi József tüz. fgy., Lawcsék László tüz. hgy., Sturr László hgy., Zubkó Béla fgy.

1915. évfolyam. VIII/18.: Bodolla Béla hgy., Bogma István hgy., Bukovics József hgy., Czampa Gusztáv tüz. hgy., Dobos Lóránd tüz. hgy., Fazekas Endre hgy., Fröhau Gyula hgy., Gallovitz Ambrus hgy., Jakabffy Zoltán hgy., Lakatos József hgy., László József hgy., Lipták István hgy., Páll Lajos fgy., Simonyi Jenő hgy., Stand László hgy., báró Syntinis Béla hgy., Szász Zoltán hgy.

1916. évfolyam: Dinyeberki Bozó Levente fgy.

1917. évfolyam, akad. tanf.: Sármássy Kund hgy., Valkó Béla hgy.

1917. évfolyam, aksi tanf.: Leopold Elemér hgy.

A Ludovika Akadémia róm. kath. kápolnájának bejáratánál négy fekete márványtáblán arany betűkkel vannak bevésve azoknak a volt akadémikusoknak a nevei, kik a háború elejétől 1918. májusig hősi halált haltak és akiknek elhalálózásáról eddig biztos tudomást tudtunk szerezni.

Fenti névjegyzékünk nem teljes, mert hivatalos adatokat minden igyekezet mellett sem lehet a mai viszonyok között országunk szétszakítása folytán összeállítani, a magánúton gyűjtött adatokat

pedig többszörösen ellenőrizni kell. Ezért felkérünk mindenkit, hogy ha valakinek olyan hősi halált halt volt akadémikusról volna biztos tudomása, kinek neve e névjegyzékben nem forlana elő, szíveskedjék annak nevét, rendfokozatát, csapatfőtét, az elesés helyét (harcteret) és idejét a Ludovika Akadémia parancsnokságával közölni, hol Koschowitz Gyula ny. őrnagy, az intézetnek hosszú időn át volt tanára gyűjti ez adatokat gondos figyelemmel.

Az Akadémia tervbe vette, hogy parkjában a tó mellett emelkedő dombra emlékművet emeltet a hősi halált halt volt akadémikusok emlékének megőrzésére. Az emlékmű alapjainak lerakása már a háború alatt meg is kezdődött, de a mai nehéz gazdasági helyzetben a munkálatokat folytatni nem lehetett.

A hazafiúi áldozatkészség és bajtársi kegyelet volna hivatva, hogy e szép terv megvalósítását elősegítse!

A Ludovika Akadémia utfőrő szerepe a magyar katonai szakirodalom terén

Irta: PILCH JENŐ ezredes

Valamelyik napilapunk nemrégén „A múlt század dicseréje” cím alá foglaltan jubitéris évnék nevezi esztendőnket, amelyben egymás sarkába lépnek a magyar irodalmi emlékünepek. Minő gazdag termése a magyar geniusznak, — írja többek között — minő pazarsága a gondviselésnek, amely elhatározta az előző századokban vérevesztett magyar nemzet feltámasztását halotti álmából!... A magyarság nagy százanak fogják mondani a Tizenkilencediket, amely egy-egy évben elmulasztott évtizedeket, évtizedekben elvesztett évszázadokat tudott pótolni, amely irodalmi, államferfiú, tudományos és társadalmi nagyságok sokaságával népesítette be históriánk lapjait s csodás, ősi erővel emelt ki egy országot a tespedésből, egy nemzetet az elmaradottságból s tette gazdaságilag és műveltség dolgában képessé arra, hogy azokon a megpróbáltatásokon, melyeket egy könnyelmű, ferdelelkű nemzedék rázúdított, keresztül tudjon menni és hogy a megnyílt szakadéka bele ne zuhanjon!

Szent igazságot mondott a jeles tollú író, ámde a nemzet- és államfenntartó, tehát nagyfontosságú, valamint elévülhetetlen érdemeket szerzett intézmények sorából — semmi esetre sem szándékosan — de kihagyta az 1869-ben létesített m. kir. honvédséget. Ez a szintiszta magyar fegyveres erő félszázados léte alatt nemesak, hogy katonai dolgokban alkotott nagyot és hatalmasat és vette ki részét a magyar nyelv terjesztése által a magyar nemzet művelődésének továbbfejlesztésében, hanem, mint sok-sok századok után létesített önálló, magyar vezényletű és szolgálati nyelvű fegyveres erőnk, (kivéven a magyar hadtörténelmi irodalmat, mely már 1869 előtt indult virágzásnak) a magyar katonai irodalom terén áttörő szerepet játszott és a hadi tudományoknak magyar nyelven való rendszeres művelésében számottevő eredményt ért el.

Az adatok egész halmaza jogosít fel annak az elvitázhatatlan ténynek a kinyilatkoztatására, hogy a magyar katonai szakirodalomnak csak egy igazi kora volt eddigelé: a m. kir. honvédség időszaka 1869-től napjainkig! Mert ha végig böngésszük ennek az időszaknak magyar katonai irodalmi termékeit, büszkén látjuk, hogy az elmúlt ötven év alatt a m. kir. honvédségnek tollforgatáshoz értő tisztjei a magyar katonai irodalom terén évszázadokon át elmulasztottakat is bámulatos szorgalommal nagy részben pótolni tudták.

Azonban az 1869-ben létesített m. kir. honvédség irodalmi tevékenység terén vezető szerephez kétségen

kívül a Ludovika Akadémia jutott, amely intézmény kebelében a hadi tudományoknak a legjelesebb honvéd tisztiek által magyar nyelven való előadása önkéntelenül is megteremtette a magyar katonai szakirodalmat.

Ez a szakirodalom eleinte csak a legnagyobb szükséglet elégitette ki és csakis tankönyveket adott, amelyek azonban nemcsak az iskolákban, hanem az iskolán kívül is igen alkalmasak voltak a hadi tudományok megismerésére. Az írók kivétel nélkül mind a Ludovika Akadémiának voltak nagyérdemű tanárai. Hogy csak néhányat említsék fel közülök, felsorolom: Forinyák Gyulát, Bernolák Károlyt, Zsoldos Ferencet, Kránitz Jánost, Pacor Vilmost, Csalány Gézát, Bulovszky Károlyt, Geöcze Istvánt, Bakonyi Károlyt és Pathó Gézát akik később mind egy szális oszlopos vezető tagjai lettek az akkor még zsenekorú magy. kir. honvédségnek.

Amde az említett kevés számú író tollából eredő tankönyvek nem lehettek elegendők ahhoz, hogy a m. kir. honvédség tisztikarát a katonai tudományok olyan színvonalára emeljék, amely abban a korban már teltetlenül szükséges volt. Hiányzott olyan időszakonként megjelenő katonai szakirodalmi mű, amelyben a hadi tudományok terén telmerült legújabb kérdések közismertekké válnak s amelyben alkalom kínálkozik ahhoz, hogy a honvédségnek tehetségesebb tagjai ismereteiket a honvédség javára értékesítsék. Találan es pompásan jegyzi meg az akkori katonai írók egyike, hogy az erő, a vitézség, a lelkesedés a háború viselésére manapság már nem elegendő: oda tudomány is kell, még pedig alapos tudomány s kell ez nemcsak a vezérnél, hanem kell minden tisztnél, aki csapatvezetésre hivatott, mert e nélkül nemcsak hogy honfirtársai vért szükségtelenül s haszontalanul pazarolja, hanem az egész által elérendő végeredményt, a győzelmet is kockáztatja!

Ezeknek az eszméknek szinte kényszerítő hatása alatt jött létre 1873-ban a Ludovika Akadémia Közlönye.

A közlöny első számában a „tisztelt” olvasókhöz és munkatársakhoz intézett felhívásnak csak egy szakaszt óhajtom ide iktatni, amely, úgy érzem, jelen korunk vezérő eszméje gyanánt is szolgálhat:

„Bármely állam is csak akkor számíthat az önállóságnak és a béke öleiben fejlődő anyagi és szellemi jólétnek minden veszély elleni biztosítására, ha véderője helyes szervezett és értelmi képzettség által feladatának teljesen meg tud felelni. Ez pedig csak akkor érhető el, ha a vederőben a szellemi tehetség fejlesztésére kellő alkalom nyílik s lehetővé tétetik éber figyelemmel kísérni mindama haladási tényezőket, melyek a művelt világ államaiban felmerülnek s a haderők intenzív hatványozására szolgálhatnak; mert csakis az a sereg nézhet bátran a megpróbáltatás napja elé, amelyben elmélet és gyakorlat nem elletét, hanem szerves egészet képeznek, amelynél egyik rész a másiknak fejlesztésében közreműködhet!”

Méltónak tartjuk megemlékezni azokról, kik a közlönyt, azt a folyóiratot indították meg és vezették át a kezdet nagy nehézségein, amely folyóiratban 1873-tól 1908-ig mindazt megörökítették, mit magyar ember a magyar katonai irodalom terén alkotott. Kezdetben és azután mintegy hét éven át Geöcze István százados volt a szerkesztő. A kezdet nehézségeivel neki kellett leginkább küzdenie. Ugyszólván fel kellett fedezni az írókat, mert hiszen azelőtt magyar katonai irodalom nem volt. Őt követte hat éven át Kránitz János alezredes, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett nevének. Ő volt az, ki eredeti cikkeik közlését tűzte ki főcélul, míg fordításokat, főképen német nyelvűből valókat éppen nem vagy csak ritkán közölt. Így egész új csoportja támadt a magyar katonai íróknak. A szerkesztő nehéz és többnyire háládatlan feladatát látták el rövidebb és hosszabb időn át egészen 1907-ig bezárólag: Csalány Géza, Balás György, Hazai Samu, Kiss Lajos, Buzna Alajos, Festi Lehel, Nagy Pál, Sárkány Jenő, Schnetzer Ferenc, Vághó Ignác, Rásky László és Minnie Oszkár.

A Ludovika Akadémia Közlönyében, ennek első huszonöt évfolyamában, összesen 2505 közlemény jelent

meg, amelyek 27 szakmába csoportosíthatók. A legtöbb cikk a következő tárgykörökre vonatkozott: történelem és hadtörténelem 260, hadseregszervezés 292, hadászat és harcászat 190, katonai képzés és nevelés 128, fegyver- és lövésügy 288, könyvismertetés és bírálatok 464, stb., stb. A közlőny mellékleteként ugyanazon időszakban magyar szerzőktől 10 nagyobb eredeti értekezés jelent meg, melyeknek szerzői Szurmay Sándor, Hazai Samu, Szécsi Mór, Nagy Pál, Rónai Horváth Jenő és Pohl Gyula voltak.

Talán nem lesz érdektelen, ha azt is felemlítjük, hogy amíg a közlőny terjedelme 1873/74-ben csupán 522, addig 1904-ben az évfolyam terjedelme már 1696 lapoldal volt.

A közlőny munkatársainak száma 1873-tól 1907-ig meghaladta a *négyszázat!*

Ezek a számadatok megannyi olyan tényező, amelyek a m. kir. honvédség tisztikarának a katonai tudományok iránti érdeklődésének fokmérője, de egyben a magyar katonai szakirodalom fejlődésének ékezen szülő bizonyítékai is.

Meg kell neveznünk még azoknak a honvéd tiszteknek, a magyar katonai irodalom lelkes harcosainak néhányát is, akik mint a Ludovika Akadémia tanárai, a hadi tudományok különféle ágazatainak magyar nyelven való művelésében számottevő eredményt értek el és akiknek munkája valóban meghaladja azokat, kik századok óta írtak magyar katonai szakírtekezéseket. Ilyenek voltak: Balás György, Bernolák Károly, Bihar Ferenc, Breit József, Buzna Alajos, Csalány Géza, Csesznák Benő, Dormándy Henrik, Festl Lehel, Forinyák Gyula, Geőcze Bertalan, Gerenday Tivadar, Gerő Gyula, Habrovszky Frigyes, Hazai Samu, Rónai Horváth Jenő, Kápolnai Pauner István, Kránitz János, Kerner Pál, Kiss Lajos, Kiss Zsigmond, Ligárt János, Lóskay Gábor, Müller Hugó, Nagy László, Nagy Pál, Nemes Ede, Novák Lajos, Olchváry Ödön, Pacor Vilmos, Palotás Fausztin, Perulesco Sándor, Schenzell Károly, Szabó István, Szécsi Mór, Szurmay Sándor és Vághó Ignác. Megannyian valóságos apostolai a magyar katonai szakirodalomnak, akiknek emléket állítani hazafias kötelességünk!

A Ludovika Akadémiának a magyar katonai irodalom terén való nemcsak döntő, hanem jeles befolyása abban is érvényesült, hogy tanári-kara, valamint a Ludovika Akadémia Közlőnye, a katonai tudományágazatok gyarapodásával egyenes arányban növekedő szabályzatok, utasítások, tankönyvek stb-ek magyar katonai műszavainak megalkotásában is közreműködött, ami által nemcsak hogy megalkotni segítette a magyar katonai műnyelvet, a magyar katonai műszavak ezreit, hanem állandóan arra is törekedett, hogy a begyűresedett vagy a szükségképpen hirtelenben felkapott új és helytelen kifejezéseket és idegenszerűségeket kiirtsa.

Dióhéjban ime összefoglaltam a m. kir. honvéd Ludovika Akadémiának ezt az évtizedeken át teljesített különleges vonatkozású szolgálatát. Emeljünk kalapot azok előtt, kik áthatva magyar hazafiaságunktól nemcsak megvetették a magyar katonai irodalom alapját, hanem azt a körülményekhez képest nagyra is nevelték.

A jövő generációra hárul azonban most már az a feladat, hogy tovább fejlessze azt, amit az elődök megalapoztak, mert a m. kir. honvédség felállítására óta lezajlott ötven év még vajmi csekély idő volt a magyar katonai irodalom tökéletessé tételéhez.

TISZTEK EGY ISTENBEN •
TISZTEK EGY HAZÁBAN •
TISZTEK EGY ISTENI-ÖRÖK JGAZSÁGBAN •
TISZTEK MAGYARORSZÁG FELTÁMADÁSÁBAN •
• AMEN •

A katonatisztképzés legelső csirái

Írta: TISZA-UJHELYI UJHELYI PÉTER ezredes

A 30 éves háború elején a „császári“ hadseregben még nem volt szó tisztképzésről. Voltak ugyan ú. n. lovagiskolák a főnemesség udvaraiban, hol a nemes ifjúság a kardforgatást, lovaglást és a lovagi tornákat gyakorolta, de ez inkább sport, mint katonaintézmény volt. A katonai rendszerint a közembernél kezdte a szolgálatot s gyakorlatilag, tisztán tapasztalati úton sajátította el a haditudományokat. A gyalogságnál és lovasságnál még a gyakorlati kiképzés sem volt olyan elengedhetetlen feltétele a tiszt állás elnyerésének, mint pl. a nemesi származás. Az ezredes tetszés szerint választhatta ki tisztjeit, vagy pedig, ami a legjobban gyakorolt mód volt s ami ellen még Savoyai Jenő is hiába küzdött, a többet ígérőnek adta el a tiszt állásokat. „Ilyenkor természetesen nem törődött azzal, vajjon az illető meg is felel-e az állásának. Ilyenformán az előkelőbb származású ifjak közül olyanok is kerültek a tiszt állásokba, akik azelőtt egyáltalában nem katonáskodtak.

Igaz, hogy a tiszt hivatása nem is követelt valami nagy előképzettséget. A legfőbb és legnehezebb teendő, a katonák kiképzése, nem volt a tiszt dolga, mert a toborzásnál majdnem kizárólag csak olyanokat vettek fel, akik már járatosak voltak a katonai dolgokban, amit azért tehettek könnyű szerrel, mert a zsoldos-rendszer folytán külön társadalmi osztály keletkezett, amelynek tagjai foglalkozásuk szerint a katonamesterséget s felvételük előtt formászerű gyakorlati vizsgát tettek a százados vagy az őrmester előtt. Ahol pedig mégis szükség volt a betanításra, külön „idomító“ mesterek (Drillmeister) végezték azt. A tiszt kész katonákat kapott parancsnoksága alá, s azok vezetése a harcban sem volt különösen nehéz, mert a nagy tömeg keretén belül úgy a katonának, mint a tisztnek csak gépies tevékenységéről volt szó, önálló működésre, melynek ellátása szélesebb látókört és több tudást kívánt volna, sohasem került a sor. A tiszt inkább valami összetartó erő gyanánt szerepelt a hadseregben, kinek előkelő származása, műveltebb volta, a ráruházott jogok, az anyagi jólét s a megkülönböztetett ruházat adtak tekintélyt. Mások voltak a viszonyok a tüzérségnél, hol a sokoldalú tüzérségi tudomány, a számoló- és rajzolóművészet feltétlenül szükséges volta egészen kizárta azt, hogy valaki előkészület nélkül válhasson tiszté.

Ausztriában Wallenstein volt az első, aki a tiszt sarjadéknak külön előképzésére gondolt. Azt a hadsereget, amelyet ő toborzott, nem a hazaszeretet vagy valami nemesek tartott ügyért való lelkesedés, hanem a bőséges zsoldra és szákmányra való kilátás, tehát a legénység haszonlesés indulatára hozta össze. Az ilyen erkölcsű sereg tagjai — a tiszt is többnyire a legénységhez hasonló nemtelen gerjedelmektől lévén áthatva — nagyon lazán voltak egymáshoz kapcsolva s a tapasztalatok csakhamar meggyőzték Wallenstein — ki nemcsak zenialis hadvezér, hanem, amint óriás birtokainak kezelésével és hadseregeinek élelmezésével és felszerelésével megmutatta, nagy szervezőművész is volt — arról, hogy az ilyen hadsereget csak képzett, a személyéhez ragaszkodó, egységes szellemben nevelt tisztikar tarthatja össze. Azt is tudta, hogy a haditudományokat, a tisztnek feltétlenül szükséges szélesebb látókört, a hűséget és kötelességérzetet a kinevezési okmány nem adhatja meg, hanem ezeket a jeles tulajdonságokat csakis gondos iskolázással lehet a tisztikarba belénevelni. 1624-ben tehát a saját birtokán, Gitschin-ben, katonai iskolát, az úgynevezett „Friedlandi akadémiát“ alapította, mellyel kapcsolatosan lovaglótanfolyam (equitatio) is volt. 1628-ban még csak 11 ifjú volt az akadémiában. A Wallenstein költségen eltartott ifjak száma 12-ben, később 20-ban, a saját költségeiké 60-ban volt megállapítva. Utóbbi számot eleinte nehezen lehetett betölteni, mert Wallenstein nagyon megválogatta az ifjakat, az ingyenes növendékek számát pedig elvből nem emelte fel. Néhány év múlva azonban már 175-re szaporodott a növendékek száma.

Wallensteinnek 1634-ben bekövetkezett tragikus vége az intézet pusztulását is jelentette, úgyhogy az állandó hadsereg megalakulásakor 1649-ben a tisztképzésre semmiféle intézmény sem állott rendelkezésre. Rendszeres tisztképzés híján természetesen a tisztikar műveltségi viszonyai sem lehettek valami fényesek. Talán a legjellemzőbbek e tekintetben azok az asztali szabályok, amelyeket Lipót Vilmos főherceg udvarmestere tartott szükségesnek kiadni abból az alkalomból, hogy 1640 körül több tisztet a főherceg asztalához hívtak meg. Ez a „mensur

regulair“ ama faragatlan urfiakra való tekintettel, kiknek magatartása kifogásra elég okot szolgáltatott, többek között a következőket tartalmazta:

Ő Fensége üdvözlétre mindenki kifényesített fegyverrel és szíjjazattal, tiszta kabátban és eszímában és józan állapotban jelenjen meg. Az asztalnál a székek nem kell hintázni és a lábakat nem kell az asztal alá kinyújtani. Nem kell kézzel a tálba nyúlni, sem a lerágott csontokat a szék mögé hátra vagy az asztal alá dobálni. Nem kell az embernek az ujjait lenyalni, a tányérba köpni vagy orrát az abroszba kifűjni vagy abba megtörölni. A tisztikar selejtes voltára vall az is, hogy a XVIII. század végéig a botbüntetéstől a tiszt sem volt mentesek. Igaz, hogy a szabályzatok szerint a tisztekkel nem volt szabad úgy bánni, mint az altisztekkel, akiket majdnem mindennap meg kellett botozni. Igaz az is, hogy a tiszteknek jogukban volt a botbüntetésekért párba új útján elégtételt szerezni.

I. Lipót alatt a tisztképzés ügye alig haladt. Az örökös háború, mely uralkodását kitöltötte s még jobban a nyomasztó pénzhány megakadályozták az üdvös belső reformokat. Uralkodása alatt nem alakult katonai tisztképző intézet, csak néhány polgári tanintézetben adtak elő többek közt katonai tárgykat is. Ilyen intézet volt elsősorban az alsó-ausztriai „Landshafis“-akadémia Bécsben, melyben a lovaglást, vívást, táncot, katonai gyakorlatokat és katonai építészetet is tanították és ilyen volt a legnütz-i lovagakadémia, melynek tanfolyamai között az erődítést és katonai építészettan is szerepelt.

III. Károly uralkodása alatt történt az első jelentékeny, mondhatnók korszakalkotó lépés a katonai tisztképzés dolgában, igaz, hogy még mindig nem a tulajdonképeni katonatisztekre vonatkozólag, hanem megint csak a hadmérnökök javára. Az akkori hadviselési mód folytán kiváló fontosságra jutott erődítészeti szolgálat és várharcra ugyanis képzett mérnököket kívánt. Az 1683—99. évi török háborúban már érezhető volt a mérnökök hiánya, de legjobban panaszkodott emiatt Savoyai Jenő a németalföldi háborúban, hol unos-untalan valami erődítménnyel kellett bajlódni. A rendelkezésre állott kevés mérnök sem nyerte meg tetszését. 1710 június 10-ri kelt jelentésében azt írja, hogy az egész hadseregben nincsen egyetlen mérnök, aki egy erődítményt meg tudna építeni. Sürgetően III. Károly végre elhatározta, hogy Bécsben *mérnöki iskolát* állít fel. Az 1717. december 24-én ez ügyben kiadott rendelet szerint az iskola főcélja az volt, hogy ezután ne kelljen hadmérnök-szolgálatra idegeneket felfogadni.

A kiképzés ingyenes volt, de eltartásukról a hallgatóknak maguknak kellett gondoskodni. Lassankint azonban hovatovább több magánalapítvány keletkezett, melyek kamataiból a tanulók szállást és élelmezést kaptak. Ezzel a nevelőintézet, való átalakulás is megkezdődött. Az intézet 1718 január 8-án nyílt meg. Prorektorrá Conte Aquisola alezredes, eszászri főmérnököt, subdirektorrá pedig Marioni híres udvari matematikust nevezték ki. A növendékek együttes lakásáról kezdetben, úgy látszik, nem volt szó, s az iskola nem is volt tisztán katonai, hanem sokkal inkább általános jellegű tanintézet, melynek végzett hallgatói tetszés szerint választhattak csempát, de természetesen egy részük mindig a hadseregbe lépett be.

Mint a hadseregszervezet minden ágában, úgy a tisztképzés terén is kiváló tevékenységet fejtett ki nagy királynőnk, Mária Terézia. Ő, akinek mindjárt az uralkodása elején olyan titáni küzdelmet kellett végigharcolnia, még a szorongattatás nehéz óráiban sem feledkezett meg az eddig teljesen elhanyagolt tisztképzésről, teremtő kézzel nyúlt ehhez a fontos ügyhöz, amire mások hosszú béke nyugodalmas napjaiban sem gondoltak. A királynő a tisztikar kiegészítését már erre a célra nevelt és képzett sarjadékkal tervezte, olyanformán, hogy az élszegényedett nemesek fiait külön intézetekben, a szülők anyagi megterhelése nélkül, államköltségen képeztesse ki, az így kiképzett ifjakból hadapródtestületet alakít, annak tagjait a hadsereg csapataihoz tisztjelöltékké osztja be s a tisztikarban beálló fogvatékokat elsősorban e tisztjelöltekkel pótolja. Tudván, hogy sok nemesi ifjú részben a szülők szegénysége, részben alkalmi hiány miatt nem művelődhet, számított arra, hogy a nemesség pártolni fogja az intézetet. Már 1747-ben megkezdte a tárgyalást a *nemesi hadapródtestület* megteremtése érdekében. Előteremtik a szükséges 15.480 frtnyi összeget s ki is dolgozzák a testület szabályzatait, mégis 5 álló esztendőbe került, míg a szép terv tényleg megvalósult. A nemesség ugyanis nem igen tudult az intézetbe, a gazdagabbaknak más általános kiképzést nyújtó intézetek állottak rendelkezésre s a szegényebbek fiait előbbrevalónak tartották a vadászást, ha-

lászást, úgy, hogy már az intézet felállításakor a helyek felét, később az összes helyeket katonatisztek fiaival kellett betölteni.

Csak 1752-ben nyílt meg:

1. a bécsi katonai előkészítő-iskola (Mil. Pflanzschule);
2. és bécsújhegyi hadapródiskola (Cadettenhaus).

Egy 3-ik intézet, melyet a vagyonos nemesek és az állami főméltóságok fia számára akartak felállítani, a „nemesi hadapródtestület“ részvétele hiányában nem valósulhatott meg. A két felállított iskola külön helyen más-más név alatt, de egy célra működött. A bécsi „Laimgruben“ nevű telken a Chaos alapítványi ház egyik újonnan épített szárnyában elhelyezett *előkészítő-iskola* az ifjakat 8—13 éves korukig nevelte a hadapródház számára, mely a 14. életévtől kezdve vette kezébe a növendékek nevelését és kiképzését.

A növendékek ellátásáról minden tekintetben kitűnően gondoskodtak, egyrészt azért, hogy ne legyen különbség az előkelő családokból származó ifjaknak otthoni és az intézetben való életmódja között, másrészt és főleg azért, mert Mária Terézia tisztikarát a legelőkelőbb társadalmi osztályokkal akarta egyenlővé tenni s így már az iskolában e szándékának megfelelő nevelést akart adni a növendékeknek, hogy azokban a legfelsőbb társadalmi osztályhoz való tartozandóság érzetét már az iskolában felkeltsse. Az étkezés a reggeli levesből, ötfogásos ebédből és háromfogásos vacsorából s naponként ¼ liter borból állott. A nevelésnek elsősorban *katonásnak*, másodsorban *vallásosnak* kellett lenni. Mindenek felett derék katonákat akartak nevelni, kiknek a feltétlen fegyelem, az előjárók tisztelete, a pontosság és rendszertartás második természetiké váljék. A legnagyobb szigorral követelték a pontos kötelességteljesítést és keményen megtoroltak minden mulasztást.

1769 május elsejével a bécsi előkészítő-iskola a bécsújhegyi intézettel egyesült és az így alakult iskola a Terézia nevet vette fel, melyben a kiképzés Mária Terézia alatt, úgy látszik, még nem volt elég katonás, ami szintén bizonyítja, hogy Mária Terézia elsősorban nemesi iskolának szánta az Akadémiát. I. József azonban mindjárt uralkodása elején „katonásabb“ alapokra fektette a kiképzést.

Amint már említettük, a tüzérségnél a tüzértudomány sokoldalúsága, a számoló- és rajzolóművészet okvetlenül szükséges volta miatt a tisztképzésre eleitől fogva feltétlenül szükség volt, de ez a kiképzés inkább gyakorlati úton és tisztán empirikus módon történt, ami csak úgy volt lehetséges, ha mindenki a legalacsonyabb rendfokozatnál kezdte s gyakorlatilag végigdolgozta mindazokat a teendőket, miknek ismerete a tüzértisztnél elengedhetetlen feltétel volt. Eleintén nem voltak a kiképzésre külön iskolák, hanem ki-ki maga gondoskodott arról, hogy a szükséges tüzértudományokat megszerhesse és az „*arteley*“ művészetet elsajátíthassa, különben nem juthatott be a szigorúan elzárt tüzércélibe, melynek tagjai foglalkozásuk szerint üzték a löveggyártást és a lövegkezelést s a többi fegyvernem előtt inkább ezermester és titokzatos művész mint katoná számba mentek. Nyilvános iskolázásról nem lévén szó, a belépő pattantyúsoknak felfogadásuk előtt vizsgát kellett tenni.

A tüzérség zsoldja jelentékenyen magasabb volt a többi fegyvernembeli katonák zsoldjánál s a testület azonkívül sok kiváltságot is élvezett. A foglár vagy segédei által fildözött s a tüzérségnél menedéket kereső lovas-vagy gyalogkatoná példánál, ha egy ágyúcsőt mezeien kézzel megérintett s a pattantyúst segítségül hívta, három napi menedéket élvezett a tüzérségnél. Ellenséges országban minden megszállott falu vagy város harangjai a tüzérséget illették, a várakban ezenkívül neki dukált az összes felszerelés, mely az elfoglaláskor még a szerházakban volt, a mellvéden levő legnagyobb löveg, az összes többi lövegek előkészített töltéssel és valamennyi megkezdett puskaporos hordó. A jogokkal szemben persze kötelességeket is vállalt a felesküdt pattantyús. Megfogadta, hogy óvakodni fog az istenkáromlástól, házasságtöréstől, erkölcsteleltől, részegeskedéstől, löszertulajdonítástól, zsákmányolástól és hogy a rábizott lövegre a saját szemévelágnál jobban vigyáz, a tüzelést csak a tüzér-előjárók parancsára kezdi meg, — bármennyire sürgetik is más fegyvernembeli tisztet — hogy nem irigykedik pattantyús társaira, ellenben a hadúr javát tartva szem előtt, velük minden tapasztalatát közli, hogy a lövegek meg ne repedjenek stb.

A megkövetelt, tényleg mindig meglevő magasabb képzettség, többnyire a városi polgárok köréből való származás s a magasabb zsold s a sok kiváltság a többi katonák fölé emelte a tüzéreket s lassankint kialakította azt a kasztszellemet, mely áthidalhatatlan akadályt emelt a tüzérség s a többi fegyvernem közé, olyan válaszfalat, aminek lerombolásához

évszázadok kellettek. A közönséges katona irigylte a patantyúst, mert gazdagabb volt, sok kiváltságot élvezett s mert kényelmesen szolgált; félt tőle, mert titokzatos bűvészek tartotta, aki neki bűvös tudományával ártalmára lehet, de lenézte és meg is vetette, mert szerinte nem harcolt férfiasan, hanem nagy távolságról, könnyebb, kényelmesebb kézmozdulatokkal osztogatta a halált és pusztulást. Érezte azonban azt is, hogy szükség van a tüzésre, hogy rést törjön az ellenség soraiban, ahova a gyalogság betörhessen. S mert irigylte, félt, lenézte és mégis igénybe kellett venni támogatását: gyűlölte is őt kimondhatatlanul. Eleintén az elfogott ellenséges tüzért ágyúból lötték vissza az ellenséghez. Nem esoda, ha a tüzerek megtartani és növelni igyekeztek azt a félelmet, amit titokzatos lényük és tudományuk a műveletlen tömegben előidézt. Valamennyi patantyús foglalkozott ötvös szerek, porok és kenőcsök készítésével s ismerte a passani művészetét, melynek koronás fők is hódoltak s mely esodahatású talismanok előállításával foglalkozott.

Ilyenek voltak a *tüzérech* tagjai.

Amint azonban a tüzéség a XVIII. század második felében a régi tüzéréhből lassanként katonai fegyvernemmé alakult s most már mint az állandó hadsereg szerves alkatrésze a tüzéségi személyzet békében is együttmaradt: a tüzésapat kebelében külön intézmények létesültek a tisztek és altisztek kiképzésére, iskolák, amelyekben úgy a tisztek, mint a kitiűnő tulajdonságokkal megáldott altisztek és tüzerek tüzésérték-nél elengedhetetlen matematikai tudományokban nyertek oktatást. Az első ilyen iskolát Lichtenstein herceg Bergstadl cseh faluban állította fel s abba a fiatal tüzésértisztek legtehetsége-sebbjeit és olyan altiszteket vezényelt, kik tisztekké voltak kiképzendők. Az oktatásnál a főszűlyt a „magasabb tüzésertan“ gyűjtőnév alatt összefoglalt tantárgy-csoportra fektették, melynek tartalma titkos volt. Csak tüzésértisztek és tüzésjelölték fér-közthettek e tudomány adataihoz, „verbum nobile“-vel köte-lezvéen magukat a legszigorúbb titoktartásra.

A bergstadl-i tüzésrhadtestiskolán kívül, mely 1770-ban tüzés-lyceummá alakult át, dandár- és századiskolák is voltak, amelyekben a legénységet és az altiszteket képezték ki. Ezek az iskolák jó eredménnyel működtek ugyan, de mert háborús időben szűneteltek, szűnetelt a tiszti sarjadékról való gondoskodás is.

Érezték ezt a hátrányt tüzéskörökben s amint a főszér-hivatal 1778-iki felterjesztéséből kitiűnik, tudták azt is, hogy a tüzéségi iskolák tantervéből több tantárgy hiányzik, amely ha nem is olyan szükséges, mint a matematika, a tüzésértiszek-nél még sem nélkülözhető, így a történet és földrajz, „mint a világbölesesség legelső és legnélkülözhetetlenebb alapjai“. De ha így egyfelől a tüzerek maguk is vágytak a tüzésértiszek magasabb kiképzése után, másrészt göresösen ragaszkodtak a meglévő intézményhez, mert azt jónak tartották s mert nem akartak azon az öröklött szokáson változtatni, mely szerint kiváló tehetségű altisztek önérejükkel küzdhettek fel magukat a tiszti állásba. A tüzéségi intézményre kívülről több oldal-ról ható sürgetésnek engedve, végre II. József meg akart pró-bálkozni a tüzésértiszek kiképzésének szervezésével, de csak azt tudta elrendelni, hogy a 3 tüzésrezdnel az eddigi iskolák továbbra is folytandók. A főszérhivatal elismerte ugyan a bécsűj helyi akadémisták tudományos képzettségét, de zászlós hadapródoknak a tüzéséghez való beosztását, — amint azt az udvari haditanács ajánlotta, — az eddigi tüzésertisűlet jó híret felteve, mégsem fogadta el. Sok tárgyalás után végre abban egyeztek meg, hogy tüzésrezdenkiűnt 8 ordinari hadapródot rendszeresítenek, de azok épen ott kezdik, ahol a tüzéségi unjonok, s alkalmazhatóságuk mérve szerint fognak altisztekké és végűl tisztekké előlépni, de az érdemes tüzésaltisztekkel szemben semmiféle előnyt nem nyerhettek.

1786-ban végre befejezódtek azok a tárgyalások, amelyek egy magasabb tüzés-tanintézet felállítását célozták. A felter-jesztés szerint az ezredekhez beosztott fő- és altüzérmesterek és bombardások a szükséges számú tiszttel egyűtt Bécsben egy fetsűletheben voltak összevonandók, hogy ott a tüzéségnél nél-külözhetetlen, mindenféle tudományban kiképeztesenek és pedig nem csak elméletileg, hanem a tanultaknak gyakorlati úton való alkalmazása által is. II. József egyetértett a javas-lattal, sőt sürgette is a terv megvalósítását, s így a „Bombardierkorps“ — ahogy az intézményt nevezték — 1786 novem-ber 1-én négy századdal (740 főnyi létszámmal) tényleg meg is alakult. Eleinte inkább esapatiskola, mint katonai képzés-intézet volt, de a viszonyok hovatovább az elméleti kiképzés javára változtak; különösen attól kezdve, hogy a tüzés-lyceum is a Bombardierkorpsba olvadt be, mely utóbbi azután ilyen formában több mint 60 éven át egyetlen hajléka volt a tüzés-tisztek kiképzésének.

Az első dalom

Irla: Szentpétery Kálmán I. évf. akadémikus

Neveztek gyávának, gyöngének,
Neveztek a bajt kerülőnek
A mindig jobbak, örök csahosok.

Szidták a vérem, az ős-pogányt,
Szidták hangom, a csiszolatlant, durvát,
Szidták a szemem, az álmodót.

Neveztek ócskának, kifakultnak,
Magasba vágyó szürke verébknek,
Kit a tehetetlenség földre vonz.

Kerültem őket, az új kacagókat,
Idegen rongyok büszke hordozóit,
Kik megvetettek, mert én — más vagyok.

Kalapom lehuztam bús-dacos szememre,
— Zúgott a lég, remegett a vadon —
És megszületett az első
Ős-turán dalom . . .

Tavaszi éjjelen

Irla: Wallentinyi László II. évf. akadémikus

Magasba szállnak lágy, halk imák.
Az alkonypir ég a láthatáron.
Lelkem álomra csalják, hívják
Halkuló, csendes melódiák.
S az alkonypirral suhan az álom.

Puha bársonyszín, alkony árja
Lopózik lassan fáradt lelkembe,
Hajam borzolja szellő szárnya . . .
A nap kapuja be van zárva.
Lágyan ingerel az alkony szele.

S leszállt az este; — csillag pislog
Az égen sűrű, lomha felhőből.
Bezárulnak a virágszirmok.
Az esti csendben lágyan ringok
S világot rám a fehér holdből.

Szemem lehűnyom, — álmot várok,
De agyam tüzel s megtörök álom:
. . . Egy emlék, egy dal, hangok, vágyók,
Meddőnek hitt, vélt, való álomok.
Egy könnycsepp reszket szempillámon . . .

. . . Csillag mosolyog, nevet rajtam,
Allok csendesen, lezárt ajakkal.
Szégyenlem vérem, balga magam. —
S áldásra nyúl most néma ajkam:
Meghasad az ég, ömlik a hajnal.

1. Világnézetről ma-napság — mint minden átmeneti korban — is-mét sok szó esik. A világ-nézet, — vagyis az a mód, ahogyan az ember a vi-lágot: a természetet és a lét tényeit felfogja és amely szerint életét be-rendezi — a legtöbb em-berben öntudatlan és csak a közösségben való együttélés által lesz ben-ső sajátjává, egyéni tu-lajdonává. A minden-kori világnézetet kife-jezni csak a lángeszű kö-ltők, művészek, filozófu-sok tudják, — mert hi-szen ehhez a jelen, köznapi életből való ki-helyeződöttség, bizonyos mértékben azzal szemben való állásfoglalás is szűk-séges, — valamely új világnézetet kialakítani, rendszerbe foglalni pedig csak az emberiség legna-gyobb szellemei hivatot-tak. A nagy vallásalapí-tők közül pl. a buddhista világnézet Buddhában, a zsidóké Mózesben, az em-beriség leghatalmasabb életrendszere, a keresz-ténység pedig Krisztusban fejeződött ki s lett — sokszor óriási harcok közben — a népek világ-nézetévé.

Amint tehát minden egyének meg van — akár öntudatlanul, akár tudatosan, akár a közös-ség hatása alatt, akár saját lángelméjéből kiala-kulva — a maga világnézete, épígy feltalálhatók a történelemben is azok a sajátosságok, amik vala-mely kort egységes korszakká, azaz egy világnézet központja köré foglalnak össze. Azonban míg pl. a görög ember világnézete, melyben a szépség gon-dolata, a római polgár világfelfogása, melyben az állameszme volt a lényeg, vagy a keresztény kö-zépkor világnézete, melynek főpillérei voltak a misztikus vallásos odaadás és a hősi magatartás, — könnyen áttekinthető, — addig a XX. század gyermeke, az ú. n. „modern kulturember“ vajmi bajosan jöhet tisztába világnézetével, annyira ágas-bogas, bonyolult, differenciált az.

Köztudomásű, hogy a XVII. és XVIII. szá-zad klasszicizmusát, — melynek lényege az volt, hogy az életet központi egységek, tekintélyek irá-nyították, minő volt a vallási életben a kath. egy-ház, a politikában a nemzeti királyság, a társadalmi életben a XIV. Lajos-féle arisztokratizmus, — a XVIII. század végén, illetve a XIX. elején a romantikus világnézet váltotta fel, minek tengelye a klasszicizmus fegyelmétől elnyomott, de aztán Rousseau által felfedezett és a francia forradalom-ban felszabadított egyéniség lett, mely a különbö-zés elve alapján harcot indított — és nyert — a klasszikus egységekkel szemben, úgyhogy az ily

módon előállott, — im-már 150 éves — forra-dalmi folyamat először a demokratizálódásra, az-tán a liberalizmusra, leg-újabbán pedig a szoci-alizmusra vezetett.

A világnézet tehát változik, fejlődik, majd hosszabb, majd rövidebb uralom után eltűnik vagy átalakul. A változást min-dig valamely lángelme megjelenése jelzi, aki azt — a maga sajátos mód-ján — kifejezi és befo-lyásával hol öntudatlan-nul, hol pedig heves har-cok árán a hallgató többi milliók világnézetévé is teszi. (Az epigonok, a követők, nem veszik észre a világnézet változását, ők csak a „minták“ után ha-ladnak.) Nálunk például 1830—40. táján történt jellegzetes világnézet vál-tozás, amit a reformor-szágygyűlések demokrati-kus és nemzeti törek-vései, Petőfi megjelenése, a népies irány diadalra jutása stb. mutatnak.

A XIX. század máso-dik felében a demokra-

cia forradalom óta tartó forradalmi folyamat a mult század végén újra áttűzesedett, megkezdőd-tek a szocialista törekvések, az 1914—18. évi világ-háborút követő rombolásokban pedig elérte ez a folyamat kulminációs pontját, azaz a mi korunk átmeneti korszak lett, mit az a tény mutat legvilá-gosabban, hogy egységes, összefoglaló, uralkodó világnézetről — minő volt pl. a görög, római, a középkori vagy a klasszikus világnézet a maga fénykorában — nem lehet beszélni, hanem helyette a világ- és életfelfogások labirintusába jutottunk, honnét a számtalan elmélet árok-bokrából éle-tűnkre, jövőnkre összefoglaló madártávlatot alig, legfeljebb békaperspektívát vonhatunk.

Minden átmeneti korszak jellegzetessége, hogy a történelmileg előállott dolgokat (minő az egy-ház, állam, civilizáció stb.) szenvedélyesen támad-ják s ezeket — rendszerint jobb pótlás adása nél-kül — félretolják, a művészetben a rendkívűlhez, a sohsem merészeltetűhez vonzódnak s a társadalom-ban az egymás mellett egymás ellen való helyzetet teremtik meg. (Ma pl. szocializmus és polgári tár-sadalom.) De legfőbb ismertetője az ilyen korok-nak, hogy a művelődést különböző módon itélik meg. Ma a tudományban is, — mi pedig hivatva volna, hogy egységes világnézetet adjon — szaka-dás van. Az egyik oldalon hirdetik a folyton bő-vűlő emberi tudás diadalát, mivel a természetet is uralni lehet és az élet titkát is sikerülhet megoldani, a másik oldalon pedig azt hirdetik, hogy a nyugati kultúra a pusztulás állapotába jutott, mely mint

ilyen, kultúrának nem is nevezhető, legfeljebb egy jövő kultúra előkészítőjének vagy hát — mint gúnyosan mondják — csak civilizációnak.

Messzire vezetne, ha a mi korunk összes világnézet-elméleteinek tárgyalásába bocsátkoznánk (mert van 10—12), mindössze két fő világnézetet ragadjuk ki, melyek a nyugati művelődés testében most vívják élet-halálharcukat, t. i. a *materializmust* és *idealizmust*.

2. A materializmusnak, mint világnézetnek a gyökere abban a hatalmas kulturális fellendülésben van, mely a XIX. század második felében Európa minden jelentős országában átalakító hatással végbement. A technika nagyszerű fejlődése, a gőzgép alkalmazása a forgalomban és gyárakban az ipari és kereskedelmi életben azelőtt sohasem sejtett fellendülésre vezetett, ami az államok új gazdasági berendezkedését vonta maga után.

A természet- és szellemi tudományok hasonló részt vettek e fellendülésben. A már Goethe által sejtett „szerves összefüggése minden életnek a természetben“ *Darwinban* tudományos megalapozására talált. Az ő fejlődési elméletét csakhamar átvitték a természettudományokból a történelembé, nyelvészetbe, sőt az irodalomba is, hol az összehasonlító és a történeti módszer kezdődött meg. Az energia megmaradása elvének felfedezése a fizikai kutatásokra lett alapvető fontosságú, mihez az orvostudományban a sejtelmélet bevezetése járult. Részben ezek hatása alatt, részben önállóan a filozófiában is az eddigi felfogás helyett, t. i. hogy minden létezés csak gondolkodási folyamatként magyarázható, az u. n. *materialista felfogás* került uralomra. E szerint minden gondolkodás, érzés és történés nem egyéb, mint „kémiai és fizikai törvények szerint megítélendő mozgási jelensége az anyagnak, mely állandónak marad épúgy, mint az energia és az anyagot mozgató erő is“. E felfogás természetesen az akaratszabadság tagadására vezetett, ami a keresztény erkölcsiségnek való hadüzenetet is magába foglalta.

Ma *négyféle materializmusról* beszélhetünk. Az első az u. n. természettudományi materializmus, — főképvisezői *Haeckel* és *Ostwald*, — mely szerint az ember nem más, mint magasan fejlődött állat, ki sem felülről nem származik, sem felfelé nem törekszik. Minden életjelenség biológiailag és fiziológiailag magyarázható; a lélek, érzés, gondolat nem egyéb, mint az anyag visszatükröződése. Második a történelmi materializmus, minek megalapítója *Marx* Károly volt, aki az élet problémáját egyszóval a gazdaságba vetítette bele s azt egyetlen társadalmi osztályra korlátozta. Az ő felfogása szerint minden szellemi dolog a világon — az államéletől egészen a művészetig — csak a gazdasági erőtenyezők függvénye. A harmadik az u. n. gyakorlati materializmus, — minek első és utolsó s-á, hogy a pénz, az anyagi élet élvezete minden, a lélek nem fontos — a mindennapi életből jól ismeretes. Végül a negyedik a vallási materializmus, ide tartoznak a spiritiszták, teozofisták, antropozofisták, kik bár „magasabb“ szellemlétezéséről beszélnek, alapjában az emberi lelket mint anyagot kezelik, a vallást pl. nem mint érzelmi, hanem mint értelmi jelenséget magyarázzák és fogják fel.

Itt csak egy-egy pontban utalhatunk a materialista világnézet tarthatatlanságára. A természettudományok, mikre e világnézet vallói folyton hivatkoznak, — tudvalevőleg — az ok és okozat szigorú elvén állanak és csak az érzékileg megmérhető, felfogható fogadják el és feltétlenül állítják, hogy az élet csak az általuk megállapított törvények szerint jöhet létre. Azonban legújabbban egyik lipseai tudós érdekes kísérleteket végzett. A biológia eddigi törvényei szerint minden sejt gömbalakban fejlődhet. Ő most egy tojássejtet két üveglap közé szorított, hogy így gömbalakú fejlődését megakadályozza, illetve az életet megölje. Azonban a tojássejt egyszerűen nem halt el, hanem az üveglapok által megengedett irányban tovább fejlődött, alkalmazkodott. A másik kísérlete az volt, hogy egy tojássejtet megféleztet és várta, hogy — a természettudományok eddigi törvényei szerint — egy fél egyed fejlődjék. Csodálkozására azonban nem fél, hanem egész egyed fejlődött, azaz a megosztott sejt átvette az egész funkcióját. (Ez apróságot is szembehelyezhetjük azokkal, akik a természettudományi materialista világnézetet mindenhatóságára esküsznek, de még inkább azt a kérdést, — amiért az embert nem is régen még lemosolyogták —, hogy mivel az anyagok jelenléte és elrendezése még mindig nem ad életet, honnét van a titokzatos anyag, mi leheli bele az életet, nincs-e hát Felsőbb Erő, mely terem és irányít?!) S az egyik új felfogás — a *vitalizmus* — ma már határozottan hirdeti, hogy az exakt természettudományok csak az élet hogyan-ját ismerik, de honnan és miért-jére nem tudnak felelni, mert az életnek megvannak a maga sajátos törvényei. A történelmi materializmus, a marxizmus egyoldalú. Pl. a társadalmi osztályok megszüntetését, tehát osztálymentes társadalmat követel. De miért akkor osztályharc? Miért kell egy új társadalmi osztály uralomra? Tán azért, hogy újra jöjjön valaki és hirdesse a társadalmi osztályok megszüntetését? A vallási materialisták (okkultisták, teozofisták stb.) világnézetével szemben elgondolható azt felhoznunk, hogy mit ér nekünk, ha az összes halottakkal is beszélni tudunk és beleolvadhatunk az „egységes világszellem“-be, ha nincs, aki megmondja, mit csináljunk e valódi életben, hol bizony alapos különbségek — és ellentétek — vannak egyesek és népek között?

A materialista világnézetben élők — számuk igen jelentékeny — szorgalmasan dolgoznak a tudományosság előbbrevitelén, — sőt tévesen népszerűsítik is azt, miáltal megteremtik a félműveltek veszélyes hadát — követelik a nemzetközi, szociális világpolitikát, a pacifizmust, esperantóul beszélnek, hirdetik a női mozgalom szükségességét, az alkohol ellen való küzdelmet, a faj nemzését és — természetesen — a dualista keresztény egyházból kilépve a ma már igen nagy számú monista szervezetekbe tömörülnek, vagyis tagadják a teremtő és kormányzó Isten létezését s ehelyett az ember és a természet egységét tanítják.

A materialista világnézetrel szemben áll s ma már jelentékeny eredményekre hivatkozhat az *idealizmus világnézete*. Közönséges értelemben idealistának nevezzük azt az embert, aki minden jőért, szépért lelkesedik, ellentétben a materialis-

tával, kit csak az anyagi érdek vezet. De filozófiai értelemben az idealizmus többet — és tán mást is — jelent. Az idealista világnézet végeredményében csakis a szellem valódi létezését ismeri el, szerinte az anyag — éppen szembefordítva a materializmussal — csak a szellem megjelenési formája, vagyis az anyag nem egyéb mint lelkiünk szubjektív terméke. (E felfogás atyjának Plátót tartják, főképvisezői azonban Berkeley, Fichte, Hegel voltak s legújabbban Wundt és Riehl.) Az idealizmus, mint a materializmus természetes ellenhatása szükséges és termékeny munkát végez, de azzal a veszéllyel fenyeget, hogy midőn csak a lélek, a szellem, az eszme létezését ismeri el a testtel, az anyaggal szemben s így pl. a természetet is csak mint az emberi szellem-élet egyik előfokát magyarázza, vagyis a szellemi elemeket túlságosan is kidomborítja, ugyanakkor az eleven valóságtól eltávolodik és a bizonyos mértékben mégis szükséges anyagi alapokat elveszti lába alól.

3. A modern világnézetek e két főtípusa tehát egymástól alapjaiban különbözik és jelenleg az emberiség történetében soha sem látott hevességű harcban áll egymással. S e harc kimenetelétől függ Európa jövő sorsa. A materializmus szüntelen a természettudományokra hivatkozik, mik az új korban hatalmas előrehaladást tettek és így tekintélyük megerősödött. Vele szemben — s éppen a háborús nyomorúságok után — az idealizmus is nagy erőre kapott. Feltűnő pl., hogy — az egyébként naturalista — *Nietzsche* felfogása erősen hódít, ki az életerők fokozását és a „felsőbbrendű ember kitermelését“ és uralomrajuttatását követelte, valamint az a körülmény, hogy a különböző kultúrfilozófusok (gróf Keyserling, Stefan George stb.) tanai, mik azt tanítják, hogy a valóság a külső dolgok mögött van és ennek a materialista erő és anyag is alá van vetve, mindinkább mélyebb talajra találnak, de legjobban segíti előre az idealizmus ügyét az „életfilozófia“ rendkívüli kivirágzása, minek egyik főképvisezője a francia *Bergson*, ki azt vallja, hogy a világegyetem nemcsak anyag, hanem életelő lélek is van benne s már nem a racionális tudomány (megismerés), hanem az intuición (megérzés) eszközeivel dolgozik. Ennek megfelel az újamerikai *pragmatizmus* is, mely a tudomány öncéluságát elveti és a gyakorlati életnek szolgál. A legújabb idealista iskolák (Marburg, Baden, Göttingen) pedig visszatérve Kant-hoz, az életet csak mint gondolkodási folyamatot fogják fel.

A küzdelem ott a legélelkebb, hol az *egyén és közösség* viszonyának felfogásáról van szó, mert itt van minden emberi művelődés, fejlődés titkos rugója. A materializmus nem ismeri el az egyén önállóságát, sőt különbözőségeit sem, egyszerűen csak egyednek, számnak tartja, ami legjellemzőbben jut kifejezésre az u. n. többségi elvben, a — mindenható — tömeg uralmában a — sokszor kiváló — egyesek felett. Ezzel szemben az idealista felfogás nemcsak hogy tiltakozik az élet és világ materializálása, elgépiesítése ellen, hanem ismét erőre, jogra akarja juttatni a személytelenné, szürke számegységgé, gépalkatrésszé alacsonyított egyéniséget és a fajtól kiváló, vezető, uralkodó egyéniségek kiváltságát követeli. Nietzsche-nél pl. uralkodó az arisz-

tokratikus gondolat, a tömeget csak csordának tartja, s a testi és szellemi kiválóságoknak juttatja a vezetés jogát és hatalmát. Amíg tehát az *egyik oldalon a materializálódást, az egyén tagadását, egyenlősítést, személytelenítést, az élet elgépiesítést, mindennek lelketlen elmechanizálását látjuk, addig a másik oldalon magasan szárnyaló idealizmus küzd a szellem egyeduralmáért, az egyén külömbözéséért, a kiváló, vezetésre alkalmas egyéniségeknek a tömeg, a gépek, az anyag uralma alól való felszabadításáért.*

4. E harc most folyik és emészti úgy a győzőt, mint a legyőzött nyugati népek gazdag testét-lelkét. Az irodalom és művészet hozza el hozzánk legjobban e küzdelem színes, forró levegőjét. A *naturalizmus*, — mely tulajdonképp a materialista világnézet irodalmi és művészi formája s ennek megfelelően az átöröklés átkával terhelt, szabad akarat nélkül való, a környezettel megküzdni nem tudó alakjaiban, tisztára anyagi élettartalommal, a természet durva utánzásának elvével jelent meg, — ma már kimúlóban van. Hasonlóképp a *szimbolizmus* is, mely, mint a naturalizmusnak részben továbbfolytatódása, részben ellenhatása, arisztokratikus magányba vonuló, az anyagi életből kiábrándult, az életet valóban nem élő, csak fáradtan mellette álló, beteg egyéniségeket mutat fel. A legújabb irány, az *expresszionizmus* pedig még homályos zürzavar. Bizonyos, hogy a materialista világnézettel szakított már a szimbolizmus is, de a határozott ellenhatás csak most van kialakulóban. Az új irány művészi felfogásában már nem utánozza a természetet, mint a naturalizmus, nem is csak sejt és sejtet, mint a szimbolizmus, hanem az életesszémét akarja megfogni és kifejezni. Küzd a materializmus külső és a szimbolizmus belső determináltsága ellen s a szabad, a jó — és igen helyesen — az akaratérős, eszelekvőképes új emberét kiált. És mert ez a „tökéletlen földi lét“ csak tragikus szenvedés számára, új, boldog *eszmevilágot* teremt magának önmagából, (ami azonban sokszor csak a holdban van vagy tán még ott sincs meg).

5. Csonkára tépett magyar hazánk minden valamire való fiának csak *egy* világnézete lehet. Országunk, fajtánk jövő boldogságáért való élet és halál. Mi nem engedhetjük meg magunknak azt a fényűzést, hogy a különböző világnézetek harcát öntestünkben végig folytassuk, nekünk minden percünket saját feladataink elvégzésére kell fordítanunk. De e közben ne csak szidjuk, — mint legújabbban szokás, — hanem érdeklődéssel figyeljük is a Nyugatot, hisz életünk szervesen összefügg az övével. Ne felejtjük el ezeréves történelmi létünk legsarkalatosabb törvényét, hogy minden kulturális áramlatot, mely életet és előrevitt bennünket: a kereszténységet, a reneszanszot, a reformációt, a polgáriasultságot, a modern technika vívmányait, vagyis művelődésünk összes kereteit a Nyugattól vettük át, de „ezer éven át mindig érvényesült ez idegen kulturális áramlatokkal szemben a magyar faji, nemzeti erő aktivitása, mert ezeket mindig a saját érdekeihez idomítva vette csak szolgálatába“, azaz a művelődési kereteket magyar faji és nemzeti tartalommal töltötte meg.

A mai veszélyes, átmeneti korban kétszeresen résen kell lennünk! Kell a nyugati kultúra, most még inkább, mint valaha, mert hisz a ma bennün-

ket összeszorító, rabló rendőrállamokkal szemben elsősorban kulturális fölénységünkkel szerezhetjük vissza és tarthatjuk meg országunkat, de az a ziláltság, ellentétesség, kulturapusztlás hangulata, az új irányok tobzódó túlzása s mindennekfelett az ezekkel együttjáró erkölcsi válság, mely ma Nyugat testét emészti, maradjon távol tőlünk! Vegyük át ma is, ami nekünk használ és dobjuk el azt, ami árthat.

A materialista világnézetnek megfelelő közérkölc minden csiráját (sajnos, tán gyökerekről is beszélhetünk) ki kell irtani élet-testünkéből, minek jelszavai: pénz, egyéni érvényesülés, anyagi jólét, mohó élvezetek, mikkel karöltve jár a bűnözés hihetetlen elharapódzása stb., — ki kell irtani gyökerektől és irgalmatlanul, mert ez megöli a közösség iránt való érzéket, ami nélkül pedig „nemzetmentő munka“ el sem képzelhető; nem a „mid van“, hanem a „mi vagy“ legyen az értékmérőnk; teljes erőnkkel küzdünk a materialista mechanizálás, gépiesítés, személytelenítés ellen is, mert nekünk nem a nagy tömegre (hisz nincs is), hanem *testileg-lelkileg egészséges, akaraterős, vezetére, parancsolásra alkalmas férfijellemekre* van elsősorban szükségünk. Ez utóbbin kívül tegyük még magunkévá az új idealizmus tanai közül az anyagot teremtő és irányító Felsőbb Szellem létezésében és a jobb jövő, a tisztább erkölcsiség elkövetkezésében való makacs hitet is, mert csak az tudja a köznap terhétől megfáradt szemünket felfelé irányítani. A materialista éhséggel szemben bele kell nyugodnunk, hogy egyelőre kevesebb a kenyerünk és örömrünk s helyette több a bajunk és kötelességünk, ... az idealista túlzásokkal pedig szembe kell vinni azt a tényt, hogy nagy feladatok várnak ránk — meggyengült, megrikult magyarokra, — tehát minden erőmegmozdulást, minden szívmegegyedődobbanást *reális célok* elérésére kell felhasználnunk.

Végeredményben tehát fegyelmeznünk kell a materialista ellustulásra hajlamos magyar természetet, de ép így óvnunk kell a könnyen hívó magyar „szalmaláng“-lelket az idealista fellengzéstől, az új irányok hóbortos túlzásaitól is, miknek nincs valódi talajuk.

A világnézetek harcának legfontosabb tanulsága azonban az, hogy egy-egy világnézet csak úgy tud diadalra jutni, ha az azt követők szorosan *egy csoportba* tömörülnek és *kitartóan* dolgoznak. A Ludovikás Akadémián a Levente-kör van hivatva, hogy ezeket a törekvéseket tudatossá tegye, azaz, hogy az *önfeláldozó több és jobb munka* elvével az élre állítsa azt a kicsiny, de erős csapatot, melynek homiókán a jelszó: *a magyar jövő világnézete*.

Rózsás József.

Unalmas, egyhangú délután volt. A levegő csak néha-néha süvített át a szél, mint elátkozott lélek fájó sóhaja. Esett és a sűrűn hulló kövér esőcseppek gyors egymásutánban folytak végig az ablaküvegen, aztán hangos cuppanással estek le az útra. Itt is, ott is apró töcsák keletkeztek; úgy látszott, mintha láthatatlan dzsinek parányi tornyocskákat építenének a még apró vízmolekulákból; pillanatig fennállottak a tornyocskák, majd hirtelen apró, gyűrűző fodrokká omlottak szét, míg új esőcsepp jött, új tornyocskát, új gyűrűket alkotva.

Eldgondoloztam. Eszembe jutott a mi gyászos sor-

sunk. Ez hát a vége a nagy küzdelemnek? Ez a jutalom? Hát akkor miért harcoltunk egy évezreden át és mi volt a hivatásunk? Hát hiába segített az Úr oly sok viszontagságban, hiába volt minden erőlködésünk?! Akkor hát miért nem pusztultunk el a vad ázsiai sivatagokban, mint életre nem való, uralkodni nem tudó nép, ha úgyis csak azért éltünk meg, hogy nálunknál százszorta silányabb népek boeszkora tiporjon le?! És miért adott nekünk az Ég egy Szent Istvánt, egy Nagy Lajost, egy Mátyást, miért mutatta meg, hogy lehetünk nagyok és hatalmasak is, ha úgyis elbukunk?! És miért éltük át a rettenetes világháborút, miért szenvedtük el az ön-emésztő forradalmat? Miért kellett annyi drága magyar véreket elfolytania, annyi keserű könnynek fakadnia? Miért?! Hát mindez nem elég, mindez nem hoz megváltást és nem lesz kikelet? Nagy Isten! Hát nem segítsz meg minket?!

Körülnéztem. A szél elesenededett, az eső elállt és mintha tavasz lett volna, mosolygó könyökként millió meg millió esőcsepp ragyogott az aranyos napsütésben, rózsabokron az ablakom előtt pedig madárka dalolt. Egész lényével, teljes odaadással énekelt, mintha csak háláimát zengene a Teremtőnek.

Nincs halál, nincs gyász; az élet diadalmaskodik és a szenvedést öröm váltja fel!

Birnauer Ferenc
I. évf. akadémikus.

Langyos, tavaszi éjjel. A Duna nehéz vize távoli vadvirágos rétek illatát hordja. Fent állók a Citadellán; alattam mély álomban pihen a nagy, csodás háztenger. Csend van, szokatlan csend, csak az öreg hídlábakat ölelgeti a még öregebb Duna kedves locogással, csak a Gellért-szálló fényesen kivilágított terraszáról téved fel olykor a cigányzene egy-egy tépett foszlánya. Merően nézek le a terraszon mulatozó, drága ruhákba öltözött, ékszerrel díszített asszonyokra s kényes lovagjaira.

Leülök egy kőre, fejemet karomra hajtom. Régi, néhez évek jutnak eszembe, mikor Európa vén földje megsomjazott s úgy látszott, nem tud betelni a vérről minden áldozat kevés. Oh! hogy folyt a vér, mily olesó volt az élet... Hogy is volt? Itt lent a terraszon akkor is cigány játszott, akkor is folyt a szó, a pezsgő, akkor is szebbnél-szebb ruhás asszonyok tarkállottak fényes lovagjaikkal. S kint a határokon a géppuska katógása, a puskák ropogása, az ágyúk bömbölése, az ezerféle harci géppuska aratott a halál... És itthon szólt a zene, járt a tánc, a nóta, vígság. Vajon nekik nem volt testvérük, apjuk, hitvesük, szerettük ott kint a sáros, piszkos, de vérről szentelt árkokban? Vagy talán igen és mégis?...

... Az ég esillagszemei mosolyognak, a vén Duna kedvesen locog a hídlábaknál, a Gellért-szálló fényesen kivilágított terraszáról fel-feltéved olykor a cigányzene egy-egy tépett foszlánya...

... És gondolkozom. Egyszer majd megszólalnak az új, nagy harc harsonái s a „lenni, vagy nem lenni“ küzdelmére hívják a honfiakat. Vajon akkor hogyan lesz? Akkor is ott lent fognak ülni ezek a cifruhájas, gyönyörű asszonyok fényes lovagjaikkal? Akkor is fog szólni a zene, folyni a szó, a pezsgő, akkor is járja majd a nóta, a tánc, a vígság?...

... Keleten meghasad az ég. A nagy terrasz már üres. Lassan megyek lefelé a hegyről. Távolból gyarak tompa bűgása hömpölyög felém. Kelenföldről az első villamos kellemetlen csejtelését hallom. Kiszemű emberek mennek álmosan, közömbösen a hídon munkáik után. Könyök tolnak szemembe hivatlanul... És az öreg hídlábakat a még öregebb Duna haragvó locogással csapdossa...

Nem tudom, hogy kell-e előre sírni? Sirok és nem tudom, hogy szabad-e előre sírni?...

Wallentinyi László
II. évf. aks.

Az ősmagyarok harcmodora¹

Irtta: Técsői MÓRICZ KÁLMÁN II. évf. akadémikus

Bár teljesen hiteles adataink nincsenek, melyek részletesen és világosan tárgyalnák őseink életét és a csekélyszámú kútfőkben is gyakran találunk ellentmondásokat, ma már mégis eléggé tisztáztuk tudunk magunknak alkotni őseink viszontagságos életéről, hadjáratairól és harcmodoráról. Az összes kútfők a mi-reánk nézve legfontosabbról: *őseink harcmodoráról* írnak legtöbbször, mert hát ez volt az, ami az akkori hadvezéreket meglepte, ami újszerűségével, fejlettségével és tökéletességével az összes népeket messze túlszárnyalta.

Vándorlásuk első korszakában őseink már belátták, hogy az egységben rejlik az erő, hogy *egy* férfira van szükségük, ki őket vezesse. Belátták, hogy hét nemzedékre tagolva hetemegereik vezérlete alatt, közös fő, közös kormányzó kéz nélkül, a civódás magjai könnyen talajra találhatnak, szélednek és az idő viharának szele elsöpri őket. Összejövének hát Atel-kusuban² és szent esküvést szereztek, hogy ezentúl Árpád, Álmosnak és a Megyer törzsfőjének fia, a had és a nemzet kedveltje legyen a fejedelem és a méltóságot utódai öröklendjék. Ez időtől kezdve (889—895) indul meg a nemzet a nagyság és dicsőség útján s ezdőtől kezdve állandó nyomait találjuk a történelemben.

Hogy őseink harcmodorával behatóan foglalkozhassunk, mindenekelőtt ismernünk kell életüket és az egyes vitéz kiképzését, fegyverzetét. Pusztákat barangoló nomád nép lévén, állandó harcban álltak. Hol ók támadták meg szomszédaikat, hogy elűzzék azokat őksabb legelőikről, birtokukba vehessék nyájaikat és sátraikat, hol meg őket támadták meg idegen hordák, kapzsi szemet vetve állatállományukra és kincseikre. Mert, hogy eleink gazdag nép voltak, bizonyítják pogánykori sírleleteink. Az elhunyt mellé eltemették ugyanis ékszereit, érmeit, zabláját és kengyelét. Ezek szerint ügyes ötvös-kovács-szerszamos- és szíjjártó mesterek lehettek, azonfelül értettek a nemez készítéséhez, bőrcserzéshez, vászonszövéshez. Ezüstjük, aranyuk, drága prémeik bőven voltak, úgyhogy nem csoda, ha kapzsi szomszédaik lestek minden kedvező alka-

¹ Források: *Sayous Edvard*. A magyarok egyetemes története. I. *Jósika Miklós*: A magyarok őstörténelme. *Lampért Géza*: A magyar katona ezer éven át.

² Atel-kusu sokak szerint Etelekőz, Folyamköz. Ez utóbbi név nem fogadható el teljesen, mivel — e terület nem két folyam közti részt, hanem a Pruth, Szereth, Dnyieszter, Bug és Dnieper folyó vidékét jelenti. Tehát sokkal helyesebb, ha Atel-kusunt „folyók hazájá“-val fordítjuk (Sayous I., 28. o.). Jerney (Keleti utazása) szerint ennek bizonyosságán vehetjük azt is, hogy nálunk még most is sok földrajzi név „köz“ szóval végződik, még ha nem is két folyó közti részt jelöl meg.

³ Legfontosabbak a bene-pusztai, verebi, galgóczi, szolyvai, pilini, neszmélyi, csornai, egri, szeged-óthalmi és bihari lovassírok.

lomra, hogy ha esetleg távol a had, betörhessenek a tanyákra.

Az életmód, melyet eleink folytattak, meg is követezte, hogy ott mindenki harcos legyen, még pedig jó harcos. A félig-meddig feleseperedett fiukat anyjuk szoknyája mellől lóra ultették, buzogányt, kopját, puzdrát, ijját nyomatok kezükbe, vállukra és a gyermek játék helyett nyilazni, fegyvert forgatni és küzdeni tanult, — lovagolni nem, mert az már a véreben volt. Mikorára férfivá nőtt, az volt egyetlen gondolata, hogy az ellenséggel szemben vitézül viselje magát, Leó császár „faktika“-jában így ír a magyar harcosról: „Bajt és faradt-ságot, hideget és meleget egyaránt eltűri és a szükséges dolgokban való fogyatkozást, ha a hadiélet sora úgy hozza magával, fel se veszi. Ovatos és titoktartó. Fegyvere kard, vért, nyíl és kopja. Van, aki kettős fegyvert visel, vállán kopját, kezében ijjat. Legkedvesebb fegyvere a nyíl, mellyel rendkívül ügyesen bánt. Száguldo lován, ha kell, hátrafordul és visszafelé is biztosan lövi célba a nyilát.“ Ruházatuk körülbelül ilyen volt: Szűk dolmány és szoknyához hasonló bőrből készült bő nadrág, bőr- vagy nemez-szűr, elől prémszegéllyel. Lábakon csizma, rendszerint sarkantyú nélkül. Az előkelőbbek ezüsttel, sallanggal díszítették magukat. Fejüket hegyes kucmaszerű süveg fedte, tollal díszítve. Bőr- vagy vaspáncél védte őket. Fegyverük a közelharcban a görbe, egyélű kard, lándzsa és balta. Mindhárommal félelmetes ügyességgel bántak.

Őseinknél igazi, általános hadkötelezettség uralkodott. Az alig serdült fiúktól fel az őszhajú aggastyánokig mindenki harcos volt, mindenki iparkodott harci erényekben kitűnni a többi fölött. Az egész hadnép szervezetében ugyanaz a patriárhális tagozás volt, mint nemzetében. A hét törzs mindegyike egy-egy hadtestet alkotott, mely viszont a nemzetségek szerint felosztott dandárokká vagy ezredekre, Nyolcadik törzsként a tá- tárok egyik elűzött része, a kabarak csatlakoztak hozzájuk, akiket mint rokonnépet be is vettek a nemzet közösségébe. A törzsek élén állott a vezér, a nemzetségeket hadnagyok vezették, a kisebb csapatokat századosok, tizedesek irányították. A hadnépet vezéreik nagy fegyelemben tartották. Más törvény nem volt, mint a vezérek szava, más irányadó nem volt, mint a parancs! Az ellenszögölöket, a kihágókat vagy parancs nem teljesítőket vasszigorral büntették.

Őseink hadiszervezetéről, tagozásáról és fegyelméről kb. egyforma képet nyújtanak összes kútfőink. Amde a sereg számáról már nagyon eltérőek a vélemények. Kézai krónikájában 216.000-re teszi a harcosok számát. Ibn-Rosteh ellenben csak 20.000-re. Az újabb írók közül Lampérth szerint nemzetségeinkint 2000 harcos vonult hadba, ami összesen 200.000 embernek felel meg. Sayous pedig 216.000-ról, Jósika 140.000-ról beszél. Ha megdölgünk, hogy mily óriási feladatokat oldott meg, mily hatalmas népeket igazított le az ősmagyar hadnép, okvetlenül arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a harcos magyarok száma, ha nem is haladta meg, de mindenesetre megközelítette a 200.000-et. 200.000 harcosnak pedig közel egy milliónyi, de legalább 800.000 főnyi né-

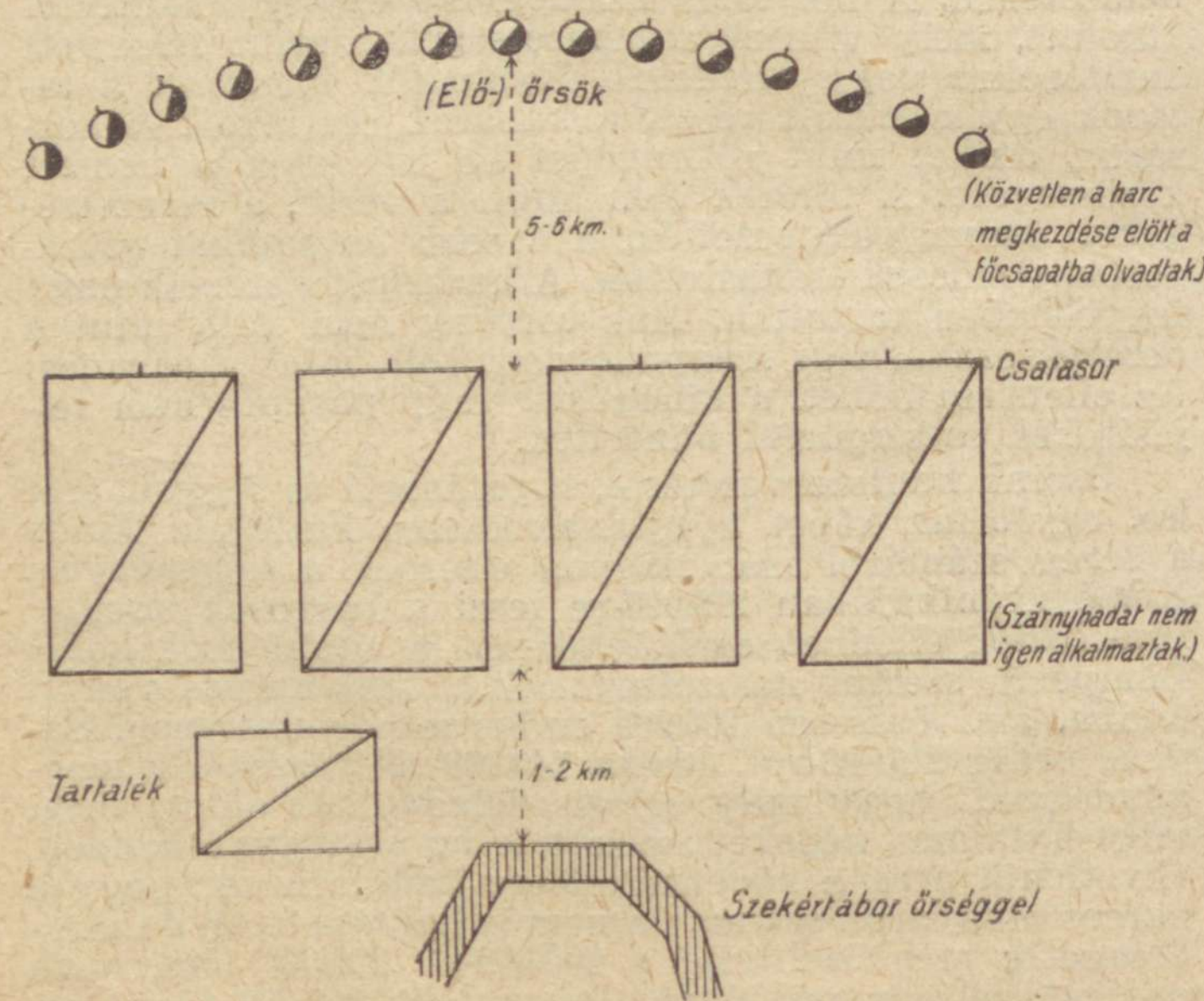

peség felel meg. Ezt az óriási tömeget szervezni, mozgani, egy útirányba terelni és együttartani, hatalmas szervező és hadvezető egyéniség kellett, amit valóban meg is találunk Árpád személyében. Bámulatos körültekintést tapasztalunk minden intézkedésében, fejlett hadászati érzéket minden tettében.

Meneteik alatt 1/2-1 napi járőföldre útkémlőket küldtek maguk előtt az előterep felderítésére. Nyomról, nyomra mentek ezek, folyton fülelve-kémlelve. Keresték a gázlókat, a rengeteg vadtól vert ösvényeket, hús forrásokat, távoli ellenséges tanyák füstoszlopait. Utánuk vonult a hadsereg rendezett sorokban, vezéreivel, hadnagyaival az élen, sorvezetőivel az oldalakon. A had után hömpölygött végalátlan hullámokban a nép szezereivel, gulyáival, méneseivel és minden ingóságával együtt. Egy-két ezer fegyveres zárta be a vonuló tömeget, hogy esetleges támadások a hátban váratlanul ne érjék őket. Az oldalakon mindenütt szerteporlyázó kisebb csapatok vonultak, melyeknek feladata vagy biztosítás vagy zsákmányolás volt.

A menet természetesen nem szorított útvonalakra, hisz azok a pusztákon alig lehettek, hanem több kilométeres szélességben hömpölygött feltartóztatlanul a végtelen rónán a honkereső vándor nép áradata. Nagyobb vízhez érve az átkelést többféle módon hajtották végre. A harcosok ősi szokás szerint vagy gázlókon vagy úszva mentek át a tulsó partra. Asszonyaikat, szekerüket és egyéb málhájukat léggel telt bőrtömlőkön vagy hevenyében összetakolt tutajokon juttatták által. Megállásnál a harc előtt vagy pihenés-kor családjukkal, podgyásaikkal, sátraikkal megerősített, körülárkolt székértáborba szálltak. Ha harcot vártak, a sereg 1-2 kilométerre előrement, a tábor őrzetere pedig csapatokat hagyta hátra. De ha nem is volt harcra kilátás, mindig megerősítették a heiyet, mielőtt pihenőre tértek volna.

Az utolsó szál emberig lovas nép lévén, harcolni csakis szabad térségen szerettek, ahol leginkább két fő-előnyüket, a szélesebb támadást és a hirtelen fordulatokat érvényesíthették. A csata napjáig a törzsek külön-külön maradtak, legeltették állataikat és végezték rendes dolgaikat. A had-rendezéshez a küzdelem előtti éjszakán láttak. Ilyenkor hátramaradt a tábor, a hadnép pedig a fejedelem zászlaja alatt egyesült. Az őrsöket jó messzire előre küldték, de egymáshoz közel, hogy sűrű láncot alkotva minden meglepetésnek elejét vegyék. A sereg pedig csatasorba állt. Őseink sohasem harcoltak egy tömegben, hanem mintegy hadosztályok szerint több, hézaggal elválasztott oszlopot alakítottak. E hézagoknak két főrendeltetésük volt. Itt nyomult előre az esetenként szükséges tartalék és viszont itt mentek hátra az első sorok, miután nyilaikat kilőtték, hogy puzdáikat újra megtöltsék. Így elérték azt, hogy az ellenséget a közelharc megkezdése előtt állandó sűrű nyílzápor alatt tarthatták. A hadrend-felállítás vázlat-szerűen ilyen lehetett:

Félelmetes fergetegként robottak ezek a hatalmas, ügyesen elrendezett hadosztályok, az ellenségre. Az akkori európai népek nehézkes és egy tömegben zárult hadai sohasem tudtak ennek a dühös, de példásan fegyelmezett lovasrohamnak ellenállni. Amerre csak a szem ellátott, mindenütt lobogós zászlók, dühödten vágató hadosztályok, vérfagyasztó huj-hujt kiáltó, marcona vitézek és állandó jól célzott nyílzápor. Nem csoda, hogy még a legbátrabb germánok vagy szlávok is inába szállt a bátorsága ez újszerű, félelmetes támadás láttára. De ha véletlenül nem sikerült mindjárt az első roham, a harc hevében egyszerre csak megbomlottak a magyar sorok és színellett hátrálásban hanyatt-homlok özönlöttek vissza, de csak addig, amíg az ellenség üldözésbe nem kapott és egy darabig utánuk nem nyomult. Ekkor egyszerre ismét megfordultak a mieink, új támadásba kezdtek és a meglepett ellenségre minden oldalról puszítva csapott le a diadalmas lovas fergeteg. Ugyanis őseink minden harc megkezdése előtt csalitokba, berkekbe, erdőkbe, bekerítő csapatokat, „leseket” rejtettek, azután a mit sem sejtő ellenséget színellett futással maguk után csalták addig, míg ezek a lesek rejtekhelyén is túl ment, hogy azután kelepébe kerítve végleg legyőzhessék.

A megfutamatott ellenséget árkon-bokron üldözték feltartóztatlanul és nem nyugodtak, míg teljesen szét nem verték vagy el nem fogták őket. Zsákmány után csak a végleges győzelem kivívása, az ellenfél megsemmisítése után láttak. Ha sikerült a legyőzött ellenségnek egérutat nyernie és egy várba bevenni magát, akkor csak körülzárással és éheztetéssel próbálták megadásra kényszeríteni. Ugyanis őseink vérbeli lovasnép lévén, szerették és ismerték a mezei harcot, de az erődített helyek vívásához nem értettek. Ismeretes az a néphit például, hogy Velencét lóháton usztatva akarták megostromolni! Ha kapitulációra került a sor, igen ravaszul tárgyaltak. Előbb csak enyhébb feltételeket szabtak s amikor elleneik hajlandóknak mutatkoztak elfogadni, lassan-lassan megtöltték a várakat. Később a letelepülés után már a várharcban is járatosak voltak. Így pl. 922-ben vagy 923-ban Páduát már sánekörrel vették körül és mindentől elzárva sikeresen ostromolták.

Támadó szellemű nép lévén, nem igen szerették a védelmi harcot, nem is engedték, hogy odáig jussanak. Ha már arra került a sor, hogy őket támadták meg, akkor övéiket, állatállományukat és kinségeiket székértáborba zárták, maguk pedig ellenrohamot intéztek. Ilyenmódra rendszerint csak akkor kényszerültek, ha váratlanul valamilyen erős nomád nép támadta meg telephelyeiket a hadnép jó részének távolléte alatt. Ha a túlerő miatt más legelőkre kellett vonulniuk, úgy ez is a legnagyobb rendben történt. Mikor pl. Árpád népével a bessenyők nyomása folytán Atel-kusut elhagyta, az indulást megelőző éjjel egy „merész dandár”-t előre küldött, utána a népet és podgyázt indította és legvégül jött a hadsereg mintegy biztos pajzsként a bessenyő kapzsiság ellen.

De nemesak kiváló és sikert hozó haremmodoruk volt őseinknek, hanem igen fejlett hadászati érzékről is tanúságot tettek. Bámulatos gyorsasággal hajtottak végre minden intézkedést, valószínűleg meg minden ter- evt. Haremmodoruk megrémítette és bámulatra indította az egykorú népeket, elismerésre készítette az utókor-t.

A késő unokák egy évezreden át bizonyították vérell és vassal az egész világnak, hogy az ősök szelleme fennen él az utódokban, hogy nem hiába énekelték régen a templomokban: „A sagittis hungarorum libera nos Domine!” Mert aki veszünkre tör, aki azt akarja elvenni, ami a miénk, az óvakodjék, vigyázzon magára! Ha ideig-óráig színellett diadalt is ül, ez nem tart sokáig, mert elő az idő, mikor majd a mi ajkainkon harsan fel újra a győzedelmi ének. Él ez a szellem, az idők ereje csak fokozza és mi fennen kiáltjuk:

„Ne bántsd a magyart!”

Annyi végzetes balsors után, annyi pusztulás és annyi ellenség közt csakis harci erényeinek köszönheti e maroknyi nép, hogy egy évezreden át meg tudta tartani azt a földet, melyet neki ősei megszereztek. És csakis ezek a harci erények fognak segíteni, ha eljön a minden magyarok szent, nagy örömmünnepeinek ideje.

Kassa.¹

A magyar okiratokban Kassáról a XIII. szd. elején kezdnek megemlékezni. A város eredete azonban régebb idők homályába vész, amiről tanúskodnak a népvándorlás korából még fennmaradt régi sírok. A város alapítói kétségkívül németek voltak. Ezt bizonyítja az, hogy a honfoglaló magyarság a Hernád völgyében germán törzsekkel találkozott. *Hernád* név pedig megfelel az ó-felnémet *hornath-nak*, mely ágas-bogast, kanyargóst jelent.

Amilyen régi a város eredete, majdnem oly régi az a szerep, melyet a város a magyar történelemben betölt. Az Árpád-házi királyok már látták a város fontosságát s kiváltságokkal igyekeztek azt anyagilag erősíteni. A város azonban szerepét csak az Ánjouk kiváló politikai érzéke tudta teljesé tenni. Róbert Károly volt az, aki a várost a megye fenhatósága alól felmenti és az egri püspökkel szemben való vérdíj kötelezettségét megszünteti. E kiváltságok következtében Róbert Károly Kassán hatalmas támaszt szerzett magának, az akkori korban féltelenkedő hatalmas olygarchával, Csák Mátéval szemben. Hogy a várost anyagilag is erősítse, megszüntette a vámot, Újvár- és Zempléncmegyékben, egész a Tiszáig. Róbert Károly után Nagy Lajos a várost szabad királyi várossá teszi és két szabadalom levelet ad ki, melyekben a város kereskedelmi jogait kibővíti. Vásárnapot engedélyezett Szt. Mihály napjára s bormérési szabadalmat, amelyben elrendeli, hogy pünkösdig idegenek borát csak akkor lehet ki-mérni, ha a kassaiak sajátjukat már eladták. 1361-ben rend-kívül kiterjeszti a város gazdasági jogát, amennyiben meg-adja az árúmegállító jogot.

A város felvirágoztatására áldásos volt Mátyás király uralkodása, aki maga is hosszabb időt töltött itt uralkodásának abban az idejében, midőn Podiebráddal tárgyalást folytatott. Uralkodása alatt bizonyítja be a város, hogy a kapui ép úgy nyitva vannak a művelődés előtt is. Mátyás uralkodása idején építették a híres gótstílusú dómot.

Kassa virágzása tart a mohácsi csatáig, mely Kassára nézve szintén hanyatlást jelentett. A kettős királyválasztás idejében Kassa Ferdinánd mellett foglalt állást s csak később jutott Zápolyai kezébe. Amilyen áldásos volt Zápolyai uralma Kassa magyarosodására, olyan mértékben csökkentette a város gazdasági fejlődését. Ehhez járult még az a hatalmas tűzvész,

¹ „Memento!” címen legelső számunkban állandó rovatot nyitottunk, főként olyan cikkekre számára, melyek az elszakított területeknek az anyaországgal való földrajzi, történelmi, gazdasági és kulturális kapcsolatát tartják ébren, vagyis az irredentizmus ügyét szolgálják.

melynek 1550-ben a város nagy része martalékvá lett, s a szépen kifejlődött városból csak 128 ház maradt meg.

A város a vallási háborúkból és szabadságharcokból is kivette oroszlánrészét, de el nem bukott, hanem fejlődött tovább. 1704-ben tornyai kuruc lofogók lengtek s Kassa akkor is megmutatta, hogy méltó a „kurucok városa” névhez, melyet azokban az időkben kapott. Ma már a kurucok romantikus világából csak az eszme maradt meg, s egy felejthetetlen halottunk II. Rákóczi Ferenc, kinek hamvait 1906. óta a domban őrzik.

E változatos események után elcsendesül egy időre Kassán a fegyverek zaja s kezdődik az ébredő tavasz, a csendes munka. 1829-ben Berzeviczy báró átveszi Kassán a magyar dal- és színjátszó társaság kormányzóságát. Ezt a várost a magyar színpad bölcsőjének mondhatjuk, mert ez nevelte a magyar nemzeti színészet gyöngye hajtását hatalmas fáva. 1788-ban innen indul meg Kazinczy Ferenc, Bacányi János és Baróti-Szabó Dáviddal a „Kassai Magyar Társaság” irodalmi munkásságának forrása, a „Magyar Múzeum” folyóirat.

Ma a belvárosban van a főter, melynek két oldalán húzódik a Főutca, melyet szép épületek ékesítenek. Itt van a híres Kassai-dóm, amely a csúcsíves építészet egyik remeke. Itt van Rákóczi lovas szobra is. A Főutcaiban foglal helyet az Orbán-torony és a régi vármegye háza, reneszánsz-stílusú homlokzatával. Szébb épületei még a Dessewffy-palota, az Orsolyák zárdája, a papnevelő intézet, az Andrássy-palota, a volt katonai főreál iskola, a gazdasági akadémia, a múzeum és az ujonnan épített színház, valamint a volt hadtestparancsnoksági épület.

Kassa hatalmas fejlődésének oka, hogy földrajzi fekvése lehetővé teszi, hogy úgy a gazdasági, mint a szellemi életnek a Felvidéken központja legyen.

S ez a város amelynek földjét ellenség oly sokszor taposta, nem rombolódott le, hanem fejlődött. Mint mágnes vonzotta magához a felvidék gazdaságának lüktető ereit s itt cserélődött ki az Alföldről északra törekvő gazdasági és ipari termékek összessége is.

Ma nem maradt meg nekünk ebből a felvidéki kulturális központból más, csak egy fájó emlék s az a tudat, hogy ezt a várost is magyar erő tette naggyá.

Hisszük és reméljük, hogy Kassa mágneses ereje most is megvan, de ez most nem a gazdasági vonzásban fog megnyilvánulni, hanem abban a halhatatlan hagyományban, amely nem tűr magán idegen béklyókat, hanem követeli a maga jogait s e jogokat mi a Felvidék szabadságának nevezzük.

Fazekas Géza, III. évf. aks.

Anna

Irta: STEFÁN VALÉR III. évf. akadémikus

Aszminev mester a vacsora végén odafordult feleségéhez és egykedvűen mondta el, hogy holnap megérkezik a két osztrák fogoly. Nem mulasztotta el ismét megokolni, hogy szüksége van két erős emberre, akik a kerítőhálókat teregetik és a halászatnál evezni fognak. A felesége bölintott, behívta a szolgálót és megparancsolta, hogy a hátsó kamrárt hozza rendbe.

Anna az ablaknál ült és a rohanó folyót nézte. Mindennap láthatta és mindennap új szépséget fedezett fel benne. Sokszor eltűnődött azon, hogy ezek a finnek hogyan tudnak oly közömbösen, oda sem pillantva, elmenni a zúgó habok, a tükörtavak mellett. Álmodozáshoz szokott lelke különös alakokkal népesített be minden szigetet, erdőt, minden fának, sziklának nevet adott és magánosságában ezekkel csevegett, ezeknek dalolt nyári estéken bús orosz melódiákat, amikor a hold felkelt az Ulea vizéből.

A faluból jövő emberek meglátták néha a folyóparton és messze elkerülték. A leányok félrehúzódtak, ha az útojokba került és a fiuk félrefordították a fejüket. Egyszer megkérdezte az apját, hogy miért nem szeretik őket? A felelet nagyon rövid volt:

— Mert mi oroszok vagyunk.

Évek múltak el így. A kis leányból nagy leány lett, a falu legszebb leánya, de egyedül maradt, idegen földön, idegen emberek között. És most, mikor a hullámokon játszó holdfényt nézte, a két osztrákra gondolt, akik egy távoli ország katonái és most a cár rabjai. Lám ők is egyedül lesznek. Az anyja mögéje állt és felrázta álmodozásából.

Anna felkelt, kezét csókolt és szobájába ment.

— Lányom, jó volna nyugovóra térni.

De nem tudott aludni; a holdfény a padlóra különös alakokat rajzolt. Anna sokáig nézegette. Az egyik árnyék nagyon hasonlított egy férfiarchoz, félálomban volt már, amikor észrevette, hogy olyan, mint egy osztrák.

A kaput erősen döngették, a ház előtt csilingelés hallatszott, Anna felébredt. Az osztrákok — gondolta. Felöltözött és kiment a konyhába.

A két férfi a tűzhely mellett ült. Mikor Anna benyitott, az egyik — fiatal bronzarcú férfi — felállt és hozzá lépett, mondott valamit oroszul; de elharapta a szó végét és idegen nyelven folytatta. Anna zavarban volt, nem értette a beszédét. Az anyja belépése véget vetett a kínos helyzetnek, aki maga után intette őket, hogy megmutassa a kamrájukat.

Mikor a két fogoly egyedül maradt, az idősebbik csendesen megszólalt:

— Majdnem elárultad magad!

— Barátom, ha az ember szép leányt lát, kitör belőle a huszárcapitány! Az idősebbik megcsóválta a fejét.

— Így sohasem jutunk haza!

Néhány perc múlva már az udvaron voltak és csatlakoztak a házigazdához. Mikor beültek a csó-

nakba és evezni kezdtek, a fiatalabb nevetve szólott oda a pajtásának:

— Mégis csak hasznos néha, ha az ember Szögedében születik!

— De hogy huszárnak, az mindig káros, — hangzott az epés felelet.

Este összegyűlt az egész család. A két fogolynak is jutott hely az asztalnál. Az imádság után a házigazda odafordult a fiatalabbhoz és megkérdezte:

— És te mennyit tudsz oroszul? Sohasem beszélsz.

— Amennyit egy év alatt meg lehet tanulni, — felelt az csaknem hibátlan kiejtéssel. A háziak megütközve néztek reá, a másik fogoly dühösen markolta meg az asztal szélét.

— Akkor mesélni fogsz a harerről, — mondta Anna kérően.

A fogoly felállt. Fekete szemei felcsillantak, bal keze idegesen keresett valamit az oldalán, az arcán megrándult a hosszú sebforradás. Lassan, vontatottan kezdett el beszélni forró napokról, rohanásról, csatározásról, azután mint az áradat tört ki belőle a szó, vitte magával a hallgatóit, bele a rohamba, ahol ezrek rohantak egymásnak, mint a sátán gyermekei, ahol ujjongott a kaszás, megőrült az ember — és előttük nem állt meg senki.

Anna szívdobogva hallgatta képzeletben, ott járt vele a pusztán, a rohamban. Belekapcsolódott a férfi tekintetébe és nem tudta többé levenni róla a szemét. A fogoly elhallgatott. Anna szeme rátevédt az ősz férfira, aki tenyerébe hajtotta homlokát és a szemén két könyesepp csillogott.

— Tehát ti magyarok vagytok? — kérdezte a gazda.

— Igen, magyarok! — kiáltott a fiatalabbik és kiment a szobából.

Mikor visszatért, hegedűt hozott a kezében. Az ősz fogoly felugrott és rákiáltott magyarul:

— Meg vagy bolondulva!

— Meg! Huszárnak születtem, nem számító embernek!

Ujjai alatt lágyan pendült meg a húr. Halkan, szomorúan kezdett játszani, mintha téli éjszakán a hold ragyogó fénye simogatná a hegedűt, aztán liktetni kezdett a dallam, liktetett benne a napsütötte pusztai lelke, majd zúgni, dörögni kezdett, mint milliók rohanásánál a föld és végül felesattant, mint győzelmi ének, s aztán lezuhant a mélybe, a hajló, keskeny ujjak alól a jelen sirt, zokogott...

Az ősz fogoly felkelt és megfogta a hegedűt.

— Ne, — nem bírom tovább!

Csend lett. Anna felkelt az asztaltól és az ablakhoz ment, feltört belőle a zokogás. Aszminev megkövülten ült a helyén, majd a hegedűshöz lépett:

— Talán te vagy az a fogoly zenész, akiről Pétervárott hallottam?

A fogoly nem felelt, a leányt nézte.

— Te nem lehetsz egyszerű katona, te hadvezér vagy — mondta ujjongva a gazda — nem, nem engedlek többé dolgozni!

Az ősz férfi megfogta a társa kezét és rászólt:

— Menjünk aludni!

Mikor átmentek az udvaron, a kerítés mellől egy feketeruhás alak ugrott a fiatalabbhoz és megcsókolta a kezét, azután könnyű léptekkel futott át a havon.

A férfi utána nézett és csendesen mondta:
— Szegény, ő is azt érzi, amit én...

*

A csónakot betolták a folyóba és beszálltak. A fiatalabbik felnézett a holdra és megszólalt:

— Tizenegynél nincs több.

— Gyorsan, te, hajnalra a tengeren kell lennünk!

— Ha nem a tengerben — felelt az és tovább nézte a holdat.

— Most ne álmodozzál, fogd meg az evezőt!

— Te, nincs szívem itthagyni ezt a leányt...

Az idősebbik mereven a szemébe nézett.

— Ember!... És aki vár?...

— Igaz — sóhajtott a másik, a ház felé nézett, ellökte a törékeny jóságot a parttól és evezni kezdett. Néha még elhozta a szél az evezősapások zaját, azután csend lett.

Benn a szobában Aszminev megfogta a leánya kezét:

— Miért vagy oly szomorú, Anna?

A leány lehajtotta a fejét.

... Mert a hegedű nekem szól, apám, de a dal másnak, valahol messze délen, ahol most tavasz van...

Rabének

Irta: Vutskits Viktor II. évf. akadémikus

*Tömlöc fenekében talpig vasban járunk,
Száraz kenyerünket csak a könnyünk sózza,
Tömlöc fenekében hideg kő az ágyunk,
Gyógyírt sebeinkre sehosem találunk,
— Nehéz idők járnak reánk magyarokra...*

*Tömlöc fenekében síró a beszédünk,
Kínjaink nem szünnnek se nappal, se éjjel,
Tömlöc fenekében mi csak egyet kérünk:
Azt, ki most is ontja, tékozolja vérünk,
Verje meg az Isten mindakét kezével!*

AKADÉMIAI ÉLET

A Leventekör munkásságáról Facsar József III. évf. aks. ifjúsági elnök a következőkben számol be: Trianonban kardunkból bilineset kovácsoltak s azóta rójuk a szenvedés útját. Mindent elrabolhattak tőlünk, de a magyar szívet, az akaratot és reménységet nem. Értjük mindnyájan, hogy reánk kétségbeesítően nehéz és komoly feladatok várnak. Mert a harenak nincs vége! A küzdelem most is folyik, nem a fegyverek dörgő szavával, hanem a mindennapi munka, a nemes jellem, a lelkes magyar szív néma fegyvereivel. Mi — a Leventekör tagjai — többet akarunk dolgozni, mint amennyit a kötelesség előír, hogy a jobb szak- és általános tudás fegyvereivel, önfeláldozó, nemes jellemtulajdonságokkal is hozzájáruljunk hazánk boldogulásához.

Legutóbbi számunk megjelenése óta körünkben annyiban állott be változás, hogy a természettudományi osztály egyletre megszűnt, illetve a hadtudományi és irodalmi osztályba olvadt be.

A hadtudományi osztályban az akadémikusok 14 előadást tartottak. Ezek közül különösen kitűnt Bihacsy György II. évf. akadémikusnak a „Rohamisták”-ról szóló előadása, melyet az osztály érdemkönyvi beírásra érdemesített. Reisz Ferenc előadó ismertette a francia katonai szaklapokat. Zelenka Zoltán alezredes a „Folyamátkélek kiterjesztéséről”, Valérián Zsigmond alezredes pedig „A lovasság szerepe a mozgó harcban, a magyar lóállomány és a katonaló” címmel tartott előadást, 9 munka dícséretben részesült, egyet pedig félretettek. Különösen dícséretet érdemelt Berkó István, Zugi Kálmán I. évf., Gaál Jenő II. évf., Fazekas Géza, Pomezánszky Meliton, Szávits István és Balbach László III. évf. akadémikusok munkássága.

F. évi március hóban Rózsás József tanár visszatérve németországi tanulmányutjáról újra átvette az irodalmi osztály vezetését, mely távolléte alatt Mayer Lajos táborig lelkész, majd Friedrich Alfréd altanácsnok kezében volt. A vezető tanár sorozatos előadásokba kezdett „A naturalizmus, szimbolizmus és expresszionizmus”-ról. A tagoktól beérkezett 23 verses és 11 prózai munka, melyek közül az osztálygyűlés érdemkönyvbe írt 2, megdícsért 16, egyszerűen elfogadott 13, félretett 3 munkát. Dícséretben részesültek: Vutskits Viktor, Walentinyi László, Jakabos István II. évf., Szentpétery Kálmár, Hanzély Pál és Birnbauer Ferenc I. évf. akadémikusok. Elhangzott 2 sikerült és 3 részben sikerült szavazati, azonkívül 3 megdícsért szabad előadás. Birálataiért dícséretet kapott Böhm Julián I. évf. aks.

A képzőművészeti osztályban Falb Endre, Kern Ferenc és Bényey Zoltán II. évf. aks.-ok tüntek ki kiváló és szorgalmas munkásságukkal.

Folytattuk tehát a megkezdett munkát s örömmel látjuk, hogy az eredmény jobb. Az eltávozott tagok helyébe újak, ifjak, elszántak léptek, kik önként, fáradhatatlan buzgalommal hozták lelkesedésüket és munkájukat a szebb magyar jövő oltárára.

Petőfi születésének századik évfordulója alkalmából február 2-án nemes komolyságú ünnepséggel hódolt az akadémia a halhatatlan költő szellemének. Az ünnepséget, amelyen a meghívott közönség mellett résztvevő az akadémia tiszti- és tanárikara, valamint az összes akadémikusok, a Leventekör rendezte. A műsor kiemelkedő pontjai voltak Sárközy Imre II. évf. aks.-nak „Petőfi mint katona” és Baráth Mihály I. évf. aks.-nak „Petőfi mint ember és költő” című előadása. Petőfi halhatatlan költeményei közül Bakos István I. évf. aks. „A vén zászlótartó”-t, Szabó Mátyás I. évf. aks. pedig „A nem-

zethez" című költeményt szavalta el mély hatással. Különösen kitűnt a „*Petőfi a Hortobágyon*” melódráma, mit Deák Gedeon II. évf. aks. adott elő, *Bücker* Vilmos III., *Gerhardt* Béla I. és *Ütő* László III. évf. aks.-ok hegedű, zongora és cimbalomjátékának kíséretével. A műsort az akadémikusi ének- és zenekar együttes szereplése tette változatossá és emelte színvonalát, előadván a „*Hiszkegyet*”, *Petőfi* megzenésített műveiből a „*Honfidal*”, a „*Nem nézek én*”, „*Amióta szerelemben estem*” dalokat, az előadás végén pedig a *Himnust*.

Az ünnepségen vitéz *Kárpáthy Kamilló*, a tisztképzés felügyeletével megbízott tábornok is megjelent és rövid lelkesítő beszédet mondott.

Március 15-én a hagyományhoz híven ez évben is komoly háziünnepség keretében emlékezett meg az akadémia a 48-49-es szabadságharc jelentőségéről és tette le hódolata koszorúját az első honvédek dicső emléke előtt. Az előadás műsorát ismét a Leventekör adta az akadémikusi ének- és zenekar közreműködésével. *Móricz* Kálmán II. évf. aks., „*Talpra magyar*”-ja és *Facsar* József III. évf. aks., ifjúsági elnök ünnepi beszéde után *György* Mihály III. évf. aks. ismertette és méltatta az 1848/49-iki hadműveleteket. *Deák* Gedeon II. évf. aks. *Torday Anyos*: „*Harangszó*”-ját szavalta el. A Himnus elhangzása után *Révy* Kálmán ezredes, akadémiai parancsnok lépett az akadémikusok elé. „*Ünkéntelenül is — mondotta többek közt — összehasonlítja az ember a magyar mult e dicső tényét, a szabadságharcot a közelmúlt „forradalmával”. Akkor megragadták a fegyvereket, most pedig — eldobták! Akkor földből kinőtt honvéd seregek siettek a kaza szent határainak védelmére, most pedig — bomlasztó erők készakarva, bűnös rosszakarattal akadályozták meg, hogy a magyar katonák megmaradt erejével lesújtson igazi ellencinkre. Ez a — szomorú — összehasonlítás teszi előttünk még nagyobb e nap, 1848. március 15-ike emlékét.*”

A Levente-kör vitaversenyeket rendezett I. évi május hónapban. A vezetőség 2 előkészített és 2 rögtönzött tételt tűzött ki versenyekre, mik a Leventeköri osztálygyűlések keretén belül az egész Leventekör részvételével az akadémia parancsnok, a Leventekör tanár-tisztviselői és több érdeklődő tiszt és tanár jelenlétében folytak le. Az első tétel volt: „*A magyar faj képességei és hibái.*” A vitában, mit *Materny* István főigazgató vezetett, 9 akadémikus vett részt. Az első díjat *Móricz* Kálmán, a másodikat *Tomka* Emil II., a harmadikat *Birnauer* Ferenc I. évf. akadémikusok nyerték. A második előkészített téma: „*Az elszakított területek sorrendje a magyarság szempontjából való fontosságuk szerint.*” Első díjat 8 résztvevő között holtversenyben *Böhm* Julián és *Birnauer* Ferenc I. évf. aks.-ok nyerték, a második helyre *Stefán* Valér III. évf. aks., a beillesztett negyedik helyre pedig *Móricz* Kálmán II. évf. aks. került. A vitavezető vitéz *Rátz* Jenő alezredes mélyenjáró gondolatokban bővelkedő eszmevitában foglalta össze tiszta határozottsággal a fontos kérdés anyagát. Az első rögtönzött tétel: „*Milyen módon tudja a tiszt alárendeltjei bizalmát megnyerni?*” vitáját *Hack* József őrnagy vezette. 10 résztvevő közt az első díjat *Birnauer* Ferenc I. évf. aks. nyerte, díjakat kaptak még *Lovász* László, *Porzeinszky* György, *Böhm* Julián I. és *Szavits* István III. évf. akadémikusok. A második rögtönzött téma vitája az irodalmi osztályban folyt le *Rózsás* József tanár vezetésével. A kérdés: „*Milyen álláspontot foglaljon el a tiszt a modern, főként az u. n. dekadens és destruktív irodalmi termékek olvasását illetően?*” megvitatása után a bírálóbizottság az első helyre holtversenyben *Vutskits* Viktor II. és *Tomka* Emil II. évf. aks.-kat helyezte, díjat adott még *Gaal* Jenő II. évf. aks.-oknak. Az akadémia parancsnok említetteken kívül az összes résztvevőket dicsérettel tüntette ki.

Helyszüke miatt nem tehetjük, hogy e versenyek részletes ismertetésébe becsatlakozunk, bármennyire esábit is az a tény, hogy ezeknek a ránk nézve döntő befolyású kérdéseknek ilyen módon való megtárgyalása a legnagyobb érdeklődést kelti fel és érdemli meg. Alkalmunk volt ezután akadémikusaink lelkivilágába bepillantunk: sok-sok nemes érzést és gondolatot „mindenekelőtt rajongó magyar hazaszeretettel, kemény katonajellemre való ígyekezetet találtunk.” S ha tudásuk, ismereteik — természetesen — még nem is elegendők ily

nagy horderejű kérdések alapos megvitatására, mégis megállapítható, hogy a Levente-körnek ez az új kísérlete szép sikerekre vezethet, mert az önálló véleményalkotásra, az itélőképességre fejlesztésre és a határozott fellépés elsajátítására, — mely tulajdonokra minden férfinak, de elsősorban a katonának van nélkülözhetetlen szüksége, — ez az alkalom kiváló utmutatást adott.

A Levente-kör május 30-án műsoros estélyt adott. A meghívott előkelő közönség soraiban megjelent katonai és polgári társadalom számos kiválósága. *Than* Károly altábornagy, a budapesti vegyes-dandár parancsnoka is kitüntette megjelenésével körünket. Sajnos — a Pátria-klubban éppen e napon a honvédség tisztletére rendezett vacsora miatt — többen hiányoztak, akik eljönni szándékoztak, mások pedig a műsor vége előtt távoztak.

Az előadás, mely az akadémikusoknak évvégei nagymérvű elfoglaltsága közben is gondos előkészület eredménye volt, nemes színvonalú élvezetet nyújtott. Az akadémikusi zenekar *Megay* Ernő ezredesnek „*Ludovikás induló*”-jával, — mit még ludovikás korában szerzett, — nyitotta meg az estélyt. Ezután *Erdélyi* Tibor aks. mutatott be a Leventekör eredeti költeményeiből néhányat, *Wallentinyi* László, *Vutskits* Viktor és *Szentpétery* Kálmán akadémikusok verseit. A közönség meleg tapsokkal ismerte el a fiatal költői hajtások értékét. *Bücker* Vilmos, *Matiegka* Rezső és *Gerhardt* Béla akadémikusok *Dancsa* 2. *Conzertjét* játszották el hegedű-zongora trióban finom átérzéssel és technikával. Derült hatást ért el *Vutskits* Viktor előadása: „*A színpalak mögül*”, melyben az akadémikusok napi életéből mondott el intimitásokat és epizódokat, miket *Bényey* Zoltán és *Szabó* Károly ügyes gyorsrajz-karikaturái tettek szemléletesebbé. A műsor első részét „*1849 május 21. emléke*” című történelmi szín fejezte be, mit *Stefán* Valér aks. irt és *Facsar* József aks. adott elő. A rókushegyi sirból az évforduló napjának éjjelén kilép az esélet honvéd-tüzér és színes, izzó látomásokban mondja el mint személyes élményt az első honvéd sereg e fontos hadi tényét, *Budayár* bevetését. Szinte láttuk, mint rohantak fel e nagy napon az elzántság tüzeiben égő honvédek seregei a sziklafalakra, hogy letépjék az idegen elnyomás gyűlölt zászlaját és hogy felszabadítsák a rab Budát. És sikerül, . . . a magyar főváros ismét a magyaroké! De — a honvéd újra fájón érzi akkori sebtét, mert a jelenre tekint . . . a mai magyarok legyengült, kételkedő, folyton ünnepelő országára és a tetemrehívás dacával félredobja a hiú kegyelet koszorúját! — De ebben a pillanatban felesattan a még megmaradt magyarok rendületlen, dacos imádsága: a „*Nem! Nem! Soha!*”. A szellemjáró honvéd ámulva, majd megértően figyel az erőben, hitben csapongó, liktető dalra s aztán megnyugszik, bizó pillantást vet a magyar jövőbe és újra sirjába tér. E kis darab megkapó és sokakban valósággal megrázó hatást ért el, ami a tárgy kitűnő feldolgozása mellett a teljes mértékben átértett és kifejezésteljes előadásnak köszönhető.

Szünet után *Schubert*: *Menuetto*-ját adta elő a zenekar, bebizonyítván tudását és fegyelmzett összjátékát. A műsor zárószáma s egyuttal legkiemelkedőbb része volt — *Stefán* Valérról — a kuruc katonák életéből összeállított tábori jelenet: „*Vak Bottyán halála*”, szintén akadémikusok előadásában. Különösen kitűnt benne *Bakos* Antal „*Te vagy a legény Tyukodi pajtás*” és „*Török bársony süvegem*” énekszólója és *Szabó* Mátyás szavalata, ki feltűnő rátermetéssel adta elő az „*Esztergóm megvételéről*” című szép, de szavalásra nehéz kuruc balladát. Nemkülömben hatásos volt *Rubis* Elemér *Czinka* cigány szerepében „*Rákóczi siralma* és bucsója”-ból komponált hegedű-szólójával, főként pedig a kuruc katonák tánca, mit 13-an adtak elő. Kiténtek jó színészi alakításukkal *Idrányi* Ferenc (*Vak Bottyán*) és *Hodhazy* József (*Kuruc vitéz*).

Előadás után a díszteremben éjféltől 2 óráig tánc követtezett, hol nagyszámú közönség maradt együtt kellemes hangulatban.

A Levente-kör főtörekvése az volt az estély rendezésével, hogy az akadémikusokban rejlő irodalmi, zenei és más ilyen képességeknek kifejezést adjon, miáltal — lehetőleg eredeti szerzeményekkel — komoly, nemes színvonalú szórakozást nyújtson és egyben a jó közszellem, hazafiság fejlesztésére is kedvező hatással legyen. E törekvésünket teljes siker koronázta.

A rajzdiszítések jelen számunkban kivétel nélkül a Leventekör tagjaitól valók. A fedőlap *Falb* Endre

A Ludovika Akadémia Sportegylete a jelen tanév kezdetén a zászlóaljparancsnok, a sporttanárok és az összes akadémikusok részvételével megtartott alakuló közgyűléssel, melyen az alapszabályok, a működés céljának ismertetése, a tisztikar megválasztása és az egyes szakosztályok megalakítása történt, kezdte meg működését.

Köztudomású, hogy a népek és nemzetek sikereinek fontos tényezője a testnevelés. Pl. az ógörög műveltség — ma is megcsodált és irigyelt — fényének titka nem volt más mint a testnek a szellemmel együtt való párhuzamos és harmonikus, gondos képzése. E régi elv felé való hajlást találjuk meg sokszor a háborút vesztett népeknél is, mint egyedüli mentővívart az új erőgyűjtésnek, mellyel jogaik visszaszerzését célozzák, vagyis minden nagy erővesztés után jelentékeny szerep jut a testi és szellemi kultúra fejlesztésének, ami az illető nép erőkezlete és a nevelés határozottsága szerint hozza meg gyümölcseit.

Megpróbáltatásaink és jövő nagy feladataink súlya alatt az utóbbi években nálunk is sokkal nagyobb fontosságot tulajdonítanak az erős, egészséges test nevelésének, mint a háború előtt. E törekvés jegyében történt sportegyletünk megalakítása is 1920-ban, mely azóta szorgalmas tevékenységgel igyekszik célja felé. Sport kiképzésünknek az a célja, hogy lehetőleg minden sportot ismerő s azt gyakorlatilag is tudó, oly fiatal tisztikart neveljen, mely az így megismert és megszeretett sportot nemcsak önmaga folytatja a csapatnál, hanem azt oktathatja, taníthatja is tudja. Ebben már benne van a második cél is: a sport által elérendő erős egészséges test — és a vele járó jellemnevelés.

Sportegyesületünk ez évben a következő testnevelési ágakkal foglalkozott: torna, vívás, atlétika, téli sport, úszás, evezés, céllövészet, tenisz és lovaglás, valamint labdarúgás. A kiképzésre a tantervezet szerint általában heti 5 óra állott rendelkezésre.

Tornászaink résztvettek a BBTE országos főiskolai junior tornaversenyén, melyen szép helyezésekhez jutottak *Ulicska* Tibor, *Elscholz* Béla, *Abrudán* László és *Kern* Ferenc akadémikusok révén.

Vívóink hűen eddigi tradíciójukhoz, dicséretre méltóan tartották meg vezető helyeiket a főiskolások között, megmutatván, a vívósportnak és kiképzésnek az akadémian való magas fejlettségét. *Nagy* Mihály az egyéni, *Idrányi* Ferenc, *Nagy* Mihály, *Markovits* József pedig a csapatbajnokságot nyerték meg. De nemcsak a

II. évf. aks. finom művészetét dicséri, ugyancsak ő rajzolta a „*Sorakozó*” állandó rovatunk, a „*Pro Pátria*” és az „*Ős magyarok harcmodora*” című cikkeink díszítését is. Az ügyes kezdőbetűket és az *Akadémia történetének* fejlécét *Kern* Ferenc II. évf. aks. rajzolta. A „*Hódolat*” cikkünk elé *Bényey* Zoltán II. évf. aks.-tól kaptuk a régi *Ludovika szobor* után készült jól sikerült rajzot. A kis végdíszítések *Vörös* Vidor II. évf. aks.-tól valók.

Az akadémia 50 éves jubileumának alkalmából jelen számunkban túlnyomóan olyan rajzdiszítéseket közlünk, mik az akadémia épülete, emlékei után készültek. Ilyenek a kezdőbetűk is, mikhez az *ellenforradalmi emlékoszlopot*, a *Buttler-szobrot* és a *Ferenc József látogatási emléket* használtuk fel.

főiskolák között, hanem országos viszonylatban is megmutatták tudásukat. *Idrányi* Ferenc a MOVE „*Nagy Béla-vándordíj*” versenyén harmadik lett. *Nagy* Mihály pedig egy ugyancsak országos junior versenyen lett első. A „*József nádor emlékvérseny*”-en is kiváló helyezéseket ért el. *Idrányi* Ferenc második, *Markovits* József a nyolcadik, *Nagy* Mihály az ötödik, *Stenzer* Károly a nyolcadik helyet vívta ki magának. Az egyéni bajnoki versenyt nyertese *Stenzer* Károly akadémikus lett.

Az úszás és evezésre, síelésre való kiképzés alapos munkával folyt, de nyilvános versenyeken még nem szerepeltek tagjaink. Evezőink a Hungaria Evezős Egyesület gyakorlatain vettek részt.

Céllövőink tudását a nyilvános országos versenyeken elért eredmények bizonyították. Az Országos Céllövő Szövetség az olimpiai tréningeken való részvételre *Bücker* Vilmos, *Vidor* Alfréd és *Felsmann* István akadémikusokat jelölte ki, mint elsőosztályú versenyzőket.

Atlétáink ez évben a MASZ kezdők-, a MAC junior-, a BBTE előny- és junior-, a KAOE és a Főiskolai Atlétikai Szövetség által legutóbb Szegeden rendezett bajnoki versenyen vettek részt. Eredményeink mindegyik versenyen jelentősek voltak. A kezdők versenyén a Mamut egyesület, a MAC és MTK mögött harmadik helyett vívtuk ki a pontversenyben. Az egyéni eredmények közül különös említést érdemel *Papp* Kökényesdy Sándor 23.8, *Wallentinyi* László 23.9 eredménye, melyet a KAOE versenyén a 200 méteres síkfutásban ért el, miáltal az első és második díjat nyerték, valamint *Vitán* Béla 56.4 négy százasa, mit teljesen kezdő léteire ért el. *Bertalan* Béla 295-ös rúdugrásával élete első versenyén jutott az első helyre. Ha tekintetbe vesszük, hogy egyesületünk atlétikával intenzíven csak két év óta foglalkozik, az elért eredmények nemcsak hogy kezdetnek jók, de a jövőre nézve is biztatóak.

A legkiemelkedőbb sikert mutatták fel atlétáink a főiskoláknak június 3-án Szegeden megtartott bajnoki versenyen.

Június 2-án indult útnak sportegyesületünk tizes csapata, hogy összemérje erejét az ország főiskolai társesületével. Az utazás a fővárosi egyesületek képviselőinek társaságában, a nagy összecsapás esélyeinek megvitatása közben gyorsan és kellemesen telt el. Szegedre való megérkezésünkkor a rendező egyesület várt bennünket. A fogadtatás és vendégszeretet, mely-

ben ottartózkodásunk idején részünk volt, sportéletünk legkedvesebb emlékeivé tették e néhány napot.

A verseny június hó 3-án délután folyt le, melyen 6 főiskola vett részt, összesen 49 indulóval, szép küzdelmeket mutatva fel a nagy- és előkelő közönség előtt. A versenyt megtekintette Artner Károly tábornok, a szegedi vegyesdandár parancsnoka is s képviselve volt a katonai és polgári társadalom színe-java.

Versenyzőink 7 bajnokság, 1 első, 5 második és 2 harmadik díj kivívásával szereztek becsületet és biztositották a vezetést e téren is az akadémiának. A részletes eredmény a következő:

100 méteres síkfutás.

- Bajnok: Papp Kökényesdy Sándor, LASE 11.4, II.
2. Wallentinyi László LASE 11.7, II.
3. Stentzer Károly LASE 11.9, II.

Súlydobás.

- Bajnok: Eördögh László BEAC 13.43 m.
2. Pummer Dezső LASE 11.45 m.
3. Pallagi József MAFC 10.79 m.

800 méteres síkfutás.

- Bajnok: Vitán Béla LASE 2.6.2, I.
2. Kolombán MAFC 2.7, I.
3. Baráth BEAC 2.10.4, I.

Magasugrás.

- Bajnok: Csallány Sándor LASE 171 cm.
2. Kemenes BEAC 163 cm.
3. Balogh MAFC 163 cm.

110 méteres gátfutás.

1. Papp Kökényesdy Sándor LASE 19, II.
2. Vajda MAFC 20, II.

Távolugrás.

- Bajnok: Wallentinyi László LASE 625 m.
2. Pummer Dezső LASE 621 cm.
3. Kemenes BEAC 617 cm.

200 méteres síkfutás.

- Bajnok: Papp-Kökényesdy Sándor LASE 24.2, II.
2. Wallentinyi László LASE 24.3, II.
3. Szlovik MAFC 25, II.

Rúdugrás.

- Bajnok: Csallány Sándor LASE 321 cm.
2. Vajda MAFC 290 cm.
3. Bertalan Béla LASE 270 cm.

4x200 méteres staféta.

- Bajnok: LASE 1.38, I. (Stentzer Károly, Pummer Dezső, Wallentinyi László, Papp-Kökényesdy Sándor, 2. MAFC.

Pontverseny.

1. LASE 57 pont.
2. BEAC 26 pont.

(A dült betűvel írottak saját eredményeinket jelzik.)

Ez eredmények is élénken bizonyítják fiatal egyesületünk életrevalóságát s remélni engedik, hogy immár végleg a Ludovika Akadémiának jutott a vezetőszerp a főiskolai sport terén. Ez egyéni eredmények közül különösen említést érdemel Papp-Kökényesdy Sándor jó 100 méteres síkfutása, Csallány Sándor eredménye a rúdugrásban, valamint Vitán Béla szép 800 méteres futása, Wallentinyi László távolugrása és Pummer Dezső súlydobása, legfőképp pedig a csapateredmény, mellyel egyesületünk első védője lett József főherceg győnyörű vándordíjának, 57 ponttal nyerve a pontversenyt a BEAC 26 pontjával szemben.

Megemlítjük még, hogy minden egyes sportágban, mellyel egyesületünk foglalkozik egyesületi bajnoki versenyek is voltak az akadémia keretein belül, az atlétikai verseny június 13-án folyt le, mikre a vegyes dandárparancsnokságok, az ezredek tisztikara, a kultuszminisztérium, a Hangya szövetség, az Országos tisztikaszinó, a Move elnöksége és magánosok küldtek szép és értékes díjakat. Az egyesület munkájának eredménye a június 24-i sportünnepélyen is meg fog nyilvánulni.

Bucskó Jenő, előadóhelyettes.

Felhívás előfizetőinkhez

Miután folyóiratunk egyelőre csak időszakonként jelenik meg, előfizetés a következő módon történhet: A megrendelő vagy előre küld körünknek (cim: Budapest, Ludovika Akadémia) bizonyos jelentékenyebb összeget, miből az egyes számokat közvetlen a megrendelés után az előfizető címére megküldjük, vagy valaki csak azt a szándékát hozza a kör tudomására, hogy a folyóiratot egyszersmindenkorra megrendeli, mely esetben a szétküldés utánvétellel történik. Ezenkívül egyes számokat is lehet megrendelni.

Jelen számunkhoz minden régi előfizetőnknek egy-egy számlát esatolunk, melyből kivehető, hogy az illetőtől áll-e még rendelkezésünkre valamely összeg, vagy pedig, hogy hátralékban van-e.

Hátralékos előfizetőinket felkérjük, hogy a számlában jelzett összeget — esetleg az új előfizetési előleggel együtt — a Leventekörhöz mielőbb küldjék be.

Uj előfizetők (megrendelők) gyűjtését köszönettel vesszük!

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

I. Az olvasóknak. A Leventekör célja az akadémikusok önképzésének előmozdítása, keresztény, magyar szellemben való irányítása, s ezáltal a jellemképzés elősegítése. Arra törekszik, hogy tagjainak alkalmat adjon a középiskolákban és az akadémián szerzett ismereteik kibővítésére, főként pedig, hogy őket önálló munkára és saját munkájuk által a levantejellelem fejlesztésére ösztökélje. A kör komoly érdeklődést, tudatos hazaszeretetet, nemes erkölcsi magatartást követel tagjaitól, hogy belőlük a magyar katona és fiatalság mintaképei, levantei váljanak, másszóval arra törekszik, hogy tagjainak — a hivatalos kiképzéssel és neveléssel egy úton haladva s azt bizonyos mértékben kiegészítve — önkéntes, önfeláldozó munka által minél jobb szak- és általános műveltséget adjon, a bennük rejlő különleges tehetségeket kifejlessze, legfőképp pedig, hogy belőlük hazaszerető, nemes és kemény jellemeket neveljen és ezek által vezetőszeleme legyen az akadémiának.

A kör 1921. év elején alakult meg s a kezdet nehézségeivel küzdve is már szép eredményekre tekinthet vissza. Ezek közé tartozik e folyóirat alapítása is, melynek célja kettős: egyik az, hogy a nyilvánosság előtt való megjelenés által önmagunkat több és jobb munkára serkentsük, a másik pedig, hogy munkásságunkról hírt adjunk, nemcsak a többi akadémikusoknak, hanem a honvédségnek, a magyar társadalomnak és ifjúságnak is. Arra törekszünk, hogy ügyünknek ezáltal minél több hívet szerezhessünk, hogy így mindnyájunk közös érdekét, a haza javát ezúton is előre vigyük. Ezenkívül bizonysgot hagyunk önmagunk és a következő nemzedék számára mai törekvéseinkről.

Folyóiratunkba elvileg csak levantei tagok dolgoznak, de szívesen és köszönettel helyet adunk mindazoknak, kik a magyar tisztképzés és nevelés, főként pedig az új magyar katonai nemzedék irányítására ezúton is befolyást akarnak s tudnak gyakorolni.

Megjegyezzük, hogy ha valakinek — elsősorban a tagoknak és előfizetőinknek — ügyünkkel kapcsolatban bármiféle kérdése (lehet személyes vonatkozású is), javaslatja volna, forduljon írásban hozzánk, e helyen foglalkozunk vele.

2. Pilch Jenő, Újhelyi Péter ezredes és Rátz Jenő alezredes uraknak cikkeikért ezúton is köszönetet mondunk. — 3. A volt levantei tagoknak: Alapszabályaink szerint mindazok, akik az akadémián a Leventekör tagjai voltak, a felavatás után külltagok maradnak. Várunk tehát érdeklődést, cikkeket stb. — 4. Tomka aks. cikkei — mefelelő átdolgozással — a következő számban jönnek. — 5. Wallentinyi, Rubis, Hanzély, Lajkó akadémikusok írásainak a következő számokban helyet adunk. — 6. A Leventekör 1922—23. évi pályázatainak eredményéről csak a következő számunkban számolhatunk be. — 7. Misnay aks. novellája helyszüke miatt e számból kimaradt.

Felelős szerkesztő: RÓZSÁS JÓZSEF.

Kiadja: M. Kir. Honv. Ludovika Akadémia Leventeköre.

Pallas r. t. nyomdája, Budapesten, V., Honvéd-utca 10. sz.

(Telefon: 5—67, 5—68, 5—69.)

Felelős vezető: Tiringér Károly műszaki igazgató

TARTALOM.

Dombóvári Révy Kálmán ezredes: Ötven év	3
Hódolat az ötvenéves Ludovikának! Cikksorozat magyar tábornokoktól az 50 éves jubileumra	5
Nagylaki vitéz Rátz Jenő alezredes: Végbeli vitézek, testőrök, levantei	13
Alapítványok	15
A Ludovika Akadémia története rövid összefoglalásban	17
Pro Patria! A Ludovika Akadémiából kikerült és az 1914—18. évi háborúban elesett tisztek névjegyzéke	29
Pilch Jenő ezredes: A Ludovika Akadémia úttörő szerepe a katonai szakirodalom terén	31
Tisza-ujlaki Újhelyi Péter ezredes: A katonatisztképzés legelső csirái	32
Sorakozó! (Állandó rovat.)	35
Szentpétery Kálmán akadémikus: Válasz a végekre. Első dalom	16 és 34
Wallentinyi László akadémikus: Tavasz éjjelen	34
Vutskits Viktor akadémikus: De profundis. Rab ének	16 és 43
Técsői Móríciz Kálmán akadémikus: Az ösmagyarok harcmódora	39
Memento! (Állandó rovat.)	41
Szefán Valér akadémikus: Anna	42
Akadémiái élet. (Állandó rovat.)	43
Testedzés. (Állandó rovat.)	45
A szerkesztő üzenetei	46

A M. KIR. HONVÉD LUDOVIKA AKADÉMIA
50 ÉVES JUBILEUMÁNAK ALKALMÁBÓL RENDEZETT
SPORTÜNNEPÉLY MÚSORA

Budapest, 1923. június 24.

I.

1. Az 50 éves Ludovika Akadémia.

Felvonulnak a Ludovika Akadémia növendékei — az akadémia történetének korszakai szerint — korhű öltözetben és hódolnak a Ludovika Akadémia alapításának.

A szobor a Ludovika Akadémia 1808. évi alapítását ábrázolja, amint *Mária Ludovika* királyné, ki a koronázási ajándékot (50.000 forintot) az intézet céljaira adományozta, az alapítólevelet *József nádornak* átnyújtja; jobbról áll *Buttler* gróf, ki az intézet javára nagy alapítványt tett.

A szobor eredetijét, mely az akadémia parkjában, a rét bal-középső szélén állott, a kommunista diktatura idejében lerombolták.

a) 1848. — Az akadémia, mely már 1836-ban elkészült, de az osztrák politikai ellenállás miatt nem kezdhetette meg működését, a szabadságharc első évében megnyílt, de az osztrákok bevonulása miatt pár nap mulva megszűnt.

b) 1872—83. — Az 1867-iki kiegyezés után a Ludovika Akadémia 1872-ben megkezdhetette az

újonnan felállított honvédség számára való tisztképzést. A „hallgatók” már felavatott kiváló honvédek- és altisztekből kerültek ki. Mindannyian meglett emberek voltak és a jellegzetes piros honvédnadrágot hordták.

c) 1883—1901. — 1883-tól 14—16 éves ifjakat vettek fel „növendékek”-ül az akadémiára. Attilájuk és fekete nadrágjuk volt, amiről őket „feketelábúak”-nak nevezték el.

d) 1898—1908. — 1898-ban a Ludovika Akadémia a bécsujhelyi katonai akadémiával egyenrangú katonai főiskolává lett. Ennek hallgatóit már „akadémikusok”-nak hívták; ezek az ú. n. „kéklábúak”. — Attilájuk megmaradt.

e) 1908—1918. — A szervezet nem változott; attila helyett dolmányt kaptak.

f) A mai akadémia. A kiképzés és nevelés az eddigi 3 helyett 4 éven át történik.

2. Szabadgyakorlatok zászlókkal.

3. Akadály-ugratás.

4. Parterre-torna.

5. Kocsizó-, kerékpározó- és lovaglómutatványok (Carrousel).

II.

Történeti csoportok a magyar és vele rokon (turáni) népek hadseregeiből.

Tervezte: *Glock Tivadar* főtanácsnok. — Rendezi: vitéz *Bayor Ferenc* őrnagy.

1. *Turáni kürtös* a turáni zászlóval.
2. *Szumir katonaság* K. e. 4000-ból.
3. *Khéta harcosok* K. e. 1800-ból.
4. *Pártusok* K. e. 200-ból.
5. *Hunok*.
6. *Tatárok* (mongolok), *Timurlenk khán* vezetésével.
7. *Japánok*.
  - a) Szamuráik a középkorból.
  - b) Az első európai mintájú katonák.
  - c) Az orosz-japán háború kora.
  - d) A világháború katonái.
8. *Kinaiak*.
  - a) Harcosok a Csin dinasztia korából.
  - b) Ming-ek kora; mandarin harci kocsiban.
  - c) Gyalogság és tüzérség a múlt sz. közepéből.
  - d) Mai hadsereg.
9. *Sziámok*, mai egyenruhában.
10. *Törökök*.
  - a) I. Szolimán szultán Ibrahim pasával.
  - b) Janicsárok, janicsár agával
  - c) Gyalogság, tüzérség és lovasság I. Szolimán idejéből.
  - d) A plevnai hősök.

- e) A világháború katonái.
11. *Bolgárok*.
    - a) A honfoglaló bolgárok.
    - b) A szlivnicai hősök.
    - c) A világháború katonái.
  12. *Finnek*.
    - a) Gyalogság, 1626.
    - b) Gyalogság, 1776.
    - c) Gyalogság, 1908.
    - d) Mai hadsereg.
  13. *Észtek*, mai hadsereg.
  14. *Magyarok*.
    - a) Honfoglalók.
    - b) Árpádházi királyok kora, Szt. István, Szt. László, II. Endre.
    - c) Nagy Lajos.
    - d) Mátyás király és serege, 1490.
    - e) Rákóczi és kurucok, 1700.
    - f) Mária Terézia hadserege, 1745.
    - g) Lovasság, tüzérség, lipcsei csata korából, 1813.
    - h) A szabadságharc katonái, 1848—49.
    - i) A világháború katonái.
  15. A 700 milliós turáni népek harcosaiból egyesített csoport felvonulása.